

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

***ЛЮДИНА МАЄ ПРАВО:
соціально-гуманітарний
дискурс у контексті
реформаційних процесів в
Україні***

***Матеріали круглого столу
м. Одеса, 19 листопада 2020 року***

**Одеса
2020**

УДК [101.1+340+316](477)(063)
Л937

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова комітету:

Надибська Оксана – завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін, доктор філософських наук, професор.

Координатор:

Шмаленко Юлія – доцент кафедри соціально-економічних дисциплін, кандидат політичних наук, доцент.

Члени комітету:

Пальшков Костянтин – доцент кафедри соціально-економічних дисциплін, кандидат політичних наук.

Варинський Владислав – доцент кафедри соціально-економічних дисциплін, кандидат політичних наук.

Нівня Ганна – доцент кафедри соціально-економічних дисциплін, кандидат філософських наук.

Домброван Наталія – начальник відділу організації наукової роботи Одеського державного університету внутрішніх справ, майор поліції.

Рекомендовано до друку рішенням відділу організації наукової роботи та кафедри соціально-економічних дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол № 4 від 12 листопада 2020 р.)

Людина має право: соціально-гуманітарний дискурс у контексті реформаційних процесів в Україні: матеріали круглого столу (м. Одеса, 19 лист. 2020 р.) / Одес. держ. ун-т внутр. справ. - Одеса, 2020. - 130 с.
ISBN 978-966-927-566-0

Матеріали круглого столу «Людина має право: соціально-гуманітарний дискурс у контексті реформаційних процесів в Україні», присвяченого всесвітньому дню філософії. Тематика круглого столу охоплює дослідження проблем забезпечення, реалізації та захисту прав людини в Україні в контексті сучасних суспільно-політичних процесів.

Матеріали подано в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, галузевої термінології, інших відомостей.

УДК [101.1+340+316](477)(063)

ISBN 978-966-927-566-0

© ОДУВС, 2020

Айвазова Тетяна
аспірантка кафедри політичних наук і права,
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)
тел. +380632357953
email: politlaw@ukr.net

Науковий керівник:
Музиченко Ганна
д.політ.н., проф.
професор кафедри політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)

ПРАВО ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ НА ФІНАНСУВАННЯ З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Ухвалення в жовтні 2015 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» суттєво змінило правила гри для партій та започаткувало реформу політичного фінансування їх діяльності. Після вступу його в дію у 2016 році на різні аспекти фінансування партій в Україні було накладено цілу низку обмежень, а саме: обмежено максимальний розмір внеску на підтримку партії протягом року; розширено та уточнено перелік заборонених джерел фінансування партій; запроваджено щоквартальне подання детальних фінансових звітів до Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), яке було зобов'язано проводити їхню перевірку тощо [Див.: 1].

Законом України «Про політичні партії в Україні» було запроваджено не тільки державне фінансування політичних партій, але й щоквартальну звітність для політичних партій, встановлено максимальний розмір суми внеску від фізичних та юридичних осіб, та передбачено адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення встановленого порядку або строків подання звітів політичних партій, подання завідомо недостовірних відомостей у звітах політичних партій, порушення порядку надання або отримання внесків, порушення порядку надання або отримання

державного фінансування статутної діяльності політичних партій. Завдяки чинному Закону України «Про політичні партії в Україні» відповідальність політичних партій за різноманітні порушення збільшилася й чіткіше врегульована.

Як зазначає НАЗК, «державне фінансування політичних партій підвищило рівень фінансової, організаційної та кадрової спроможності партій, дозволило диверсифікувати джерела фінансування партійної діяльності, зменшило рівень залежності партій від великих донорів, зменшило ризики корупції у політиці за рахунок зменшення залежності партій від приватних донорів, дало змогу компенсувати скорочення кількості членів партій і, відповідно, надходжень від членських внесків, переорієнтувати діяльність партій з постійного пошуку джерел фінансування на внутрішньопартійний розвиток, створило умови для чесної та вільної політичної конкуренції, розвитку нових партій» [2].

Отже, новосформована законодавча база у сфері партійного фінансування загалом відповідала міжнародним стандартам, хоча в ній усе ж залишилися певні недоліки і прогалини, які потребували подальшого реагування з боку парламенту. За даними НАЗК України, українською владою у 2016 році реалізовано вимоги Закону України «Про політичні партії в Україні» щодо надання державного фінансування статутної діяльності політичних партій на суму 167647,625 тис. грн (фінансування отримали 5 політичних партій). У 2017 році реалізовано вимоги Закону України «Про політичні партії в Україні» щодо надання державного фінансування статутної діяльності політичних партій, в зв'язку з цим фінансування отримали 6 політичних партій на суму 442399,4 тис. грн. У 2018 році на фінансування статутної діяльності політичних партій отримали 513 671 300 грн. На фінансування у 2019 році з державного бюджету виділено 565 680 500, 00 грн.[2].

При цьому більшість цих коштів партії спрямували, в першу чергу, на політичну рекламу (менше частина коштів була витрачена на забезпечення діяльності центрального апарату та місцевих осередків партій; зарплату працівників статутних органів та місцевих організацій партій). І хоча ці витрати загалом відповідають визначеній законодавством статутній діяльності, такий розподіл коштів неодноразово критикувався в експертному середовищі. Зокрема, про це йдеться в Аналітичній записці Національного інституту стратегічних досліджень: «практично відсутні видатки партій на активну політико-освітню діяльність, розвиток власних наукових і дослідницьких інституцій, орієнтованих на розробку державних політик» [3].

Слід зазначити, що бюджетне фінансування партій в Україні запроваджене на законодавчому рівні у контексті реформування політичної системи, зокрема задля боротьби з політичною корупцією, та відповідно до рекомендацій впливових міжнародних організацій, таких як: Венеціанська Комісія, ОБСЄ/БДПЛ, «Група держав проти корупції» (GRECO) та інших міжнародних структур, з якими Україна співпрацювала щодо удосконалення законодавства у сфері прозорості фінансування політики. Проте, фінансування політичних партій як інститут не знаходить підтримки з боку суспільства, про що свідчить розміщена на веб-сайті Офіційного інтернет-представництва Президента України 23.07.2019 року електронна петиція «Скасувати бюджетне фінансування політичних партій в Україні», що набрала необхідну для розгляду кількість голосів.

Відповідний закон було ухвалено 02.10.2019 року, за яким політичні партії, які не пройшли у 2019 році в Парламент, але подолали 2% бар'єр (Радикальна партія Олега Ляшка, Сила і честь, Опозиційний блок, Українська Стратегія Гройсмана, Партія Шарія, Свобода), позбавлені державного фінансування. Поділяємо думку Центру політико-правових реформ України про те, що «позбавлення позапарламентських партій права на державне фінансування їхньої статутної діяльності може суттєво ускладнити можливість виходу на політичну арену нових політичних партій, знизити політичну конкуренцію, унеможливити швидку та якісну зміну політичних еліт, знизити інтерес населення до політичного життя в країні, а отже негативно відобразиться на розвитку плюралістичної демократії в Україні в цілому» [4].

Література:

1. Музиченко Г. В. Міжнародні стандарти правового регулювання сфери фінансування політичних партій. Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів: матеріали конференції. Одеса: Університет Ушинського. 2020. С. 38-41.
2. Державне фінансування. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/departament-z-pytan-zapobigannya-politychnij-koruptsiyi/roz-yasnennya-ta-rekomendatsiyi/derzhavne-finansuvannya/> (дата звернення: 07.11.2020).
3. Посібник для політичних партій з політичного фінансування. URL: https://www.ifes.org/sites/default/files/ifes_2018_political_finance_manual_for_political_parties_ukr.pdf (дата звернення: 07.11.2020).
4. Консолідований висновок на законопроект №1029 в частині внесення змін до Закону України «Про політичні партії в Україні». URL: <http://www.pravo.org.ua/ua/news/20873877-konsolidovaniy-visnovok-na-zakonoproekt-1029-v-chastini-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayini-pro-politichni-partiyi-v-ukrayini> (дата звернення: 07.11.2020).

Атаманюк Зоя

кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії та соціології
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)
067 5571292
zoia209@ukr.net

МОДЕЛІ ВІДНОШЕННЯ ДО СВОБОДИ У СУЧАСНОМУ ПРАВОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Соціальна свобода властива тільки індивідам, що живуть у суспільстві. Ще у працях Канта виразно простежується дуалістичне розведення природної й свободної причинності. Однак, протиставляючи свободу природі, Кант пропонує шукати царство свободи не в природі, а у світі людини (у світі соціального). Але оскільки людину він теж розуміє дуалістично (ця істота, з одного боку, природна, почуттєво-емпірична, а з іншого – ноуменальна, свободна й розумна, до того ж непізнавана у своїй сутності), остільки «царство людських цілей» Кант відсуває в невизначену історичну перспективу. Філософ вважає, що свобода й необхідність існують у різних відношеннях, вони ніде й ніколи не перетинаються. Це дві різні точки зору на людину дві різні її іпостасі, отже, немає ніякого протиріччя між свободою й необхідністю одних і тих самих учинків людини. Поділ на „дві природи” також є характерним для вчення Маркса. Так „перша природа” охоплює гео- й біосферу, тобто ті матеріальні системи, які виникли, й існують поза й незалежно від людини, але разом із тим у свій час можуть стати об'єктами його діяльності. „Друга природа” охоплює не тільки неживі предмети, які створені людиною й не існують у природі, але й живі організми: рослини, тварини, які виведенні або створенні людиною завдяки штучному відбору, або генній інженерії. Проте штучне середовище існування не зводиться до даної речової основи. Людина може жити й діяти лише в системі певних суспільних відносин. Ці суспільні відносини здійснюються в певних матеріальних умовах, у тому числі штучно створеними людиною, і разом з останніми й створюють штучне середовище існування людини, тобто сферу соціального.

Існує декілька моделей відносин особистості і суспільства стосовно свободи. 1. *Боротьба за свободу* – особистість вступає у

відкритий конфлікт з суспільством, домагаючись своєї мети. 2. *Втеча від світу* – особистість розуміє неможливість бути вільною у існуючому соціальному середовищі, ховається у «свій» світ, намагаючись реалізувати себе. 3. *Адаптація* – особистість пристосовується до суспільства, приносячи в жертву своє прагнення до свободи, підкоряється соціальним умовам.

Питання свободи людини у філософському предметному полі можна розглядати як: проблему самого бажання, або свободи волі, проблему свободи вибору й проблему свободи дії. Причому акцент робиться на вивченні проблеми свободи волі, тобто на вивченні останніх підстав наших учинків і мотивів.

В проблемі свободи волі розглядаються такі питання як: чи існує свобода бажання, що є вибір? Як правило відповіді філософів (незалежно від орієнтації на матеріалістичні, психічні, теологічні або якісь інші “чисті моделі” детермінізму й індетермінізму) на них ґрунтуються на метафізичних твердженнях і побудовах.

Проблема свободи вибору є складною. Центральне питання тут – питання про внутрішні границі самого бажання: чи здатна людська свобода вибирати між мотивами, або вона (свобода) є лише реєстратором, що приводить у дію найбільш сильний мотив? Детерміністи вважають, що свобода життя людини зводиться до боротьби мотивів, у якій автоматично перемагає мотив найсильніший. Індетерміністи – що свобода людини сама здатна вибирати між різними мотивами.

Проблема свободи дії полягає в тому, що людина може робити те, що хоче, якщо цьому не заважає його власний організм. Будучи зовнішньою й внутрішньою передумовою для якої б то не було серйозної життєвої діяльності, ця свобода здавна вважалася одним з основних прав людини. Однак вона далеко не вичерпує проблеми свободи людини в контексті філософії.

Свобода особистості не є абсолютною. Її відносний характер визначається відповідальністю особи перед суспільством у цілому, в її умінні так користуватися наданими державою свободами, щоб при цьому не придушувати прав і свобод інших людей, не вносячи безлад у соціальне життя суспільства.

На думку багатьох сучасних дослідників визначити свободу можна як феномен світосприйняття людини. Воно є найбільш універсальне й коректне. Це визначення дає можливість враховувати як статичні так і процесуальні характеристики свободи. Світосприйняття є цілісним образ дійсності, воно має, насамперед, ціннісну природу. З одного боку, воно формується через такі процеси як освоєння й соціалізація, під впливом конкретної сукупності світоглядних уявлень, поглядів, переконань стереотипів

свідомості, мислення, взаємин, поведінки, спілкування, діяльності тощо. З іншого ж, - вже сформувавшись, світосприйняття постає істотною передумовою й важливим чинником визрівання у суб'єкта тих чи інших складових світогляду та й значною мірою всього його світовідношення в цілому, як системного охоплення дійсності.

Стосовно ж свободи, то слід зазначити, що вона щоразу постає як нова «ідея». Людина народжуючись в ті чи інші часи сприймає цілісним образом цю „ідею” через процеси освоєння й соціалізації, які в свою чергу є складовими світосприйняття. Засвоюючи цей образ, людина виокремлює із складного, багатоаспектного визначення свободи ті його складові, які для неї більш актуальні в силу індивідуальних та соціальних чинників. В силу цього, сприйняття людиною свободи можна поділити на конкретні рівні, а саме: *економічний, політичний, духовний*. *Економічна свобода* – право розпочинати або припиняти власну справу, купувати будь-які ресурси, використовувати будь-яку технологію, виробляти будь-яку продукцію і пропонувати її для продажу за будь-якою ціною, вкладати свої кошти на власний розсуд. Кожний споживач має право вільно купувати будь-який товар або послугу, пропонувати свої послуги для виконання будь-якої роботи; відмовлятися від будь-якої роботи; використовувати власні ресурси за умови, що не порушує прав інших людей. Ці права свободи також не дають ніяких гарантій, тобто підприємець має право запропонувати свої послуги, але нікого не можна змусити прийняти їх. Економічна свобода має свої основні принципи, а саме: економічну самостійність, економічну відповідальність, економічну рівноправність. *Політична свобода* – в сучасному цивілізованому суспільстві виражена через гарантоване загальне і рівне виборче право, рівністю громадян перед законом, широкою участю у вирішенні важливих суспільних питань, спрямованих на забезпечення громадянських прав і свобод. *Духовна свобода* – це вільний вибір свого світогляду, ідеології, здатність людини зіставляти свої самостійні дії з дією різних культурних, технологічних форм, контролювати відчужені від неї громадські структури. Духовна свобода особистості в різній мірі завжди присутня в різних культурних сферах, проникаючи в політику (у вигляді політичної волі), в мистецтво (в формі художньої творчості), в мораль (як свобода вибору і підстава морального вдосконалення особистості).

Свобода виступає однією з універсальних характеристик людського буття, проявом його цілісності і висловлює здатність людини опановувати умовами свого існування, долати залежності

від зовнішніх сил соціального і природного характеру, самостійно здійснювати вибір своїх дій і відповідати за їх наслідки.

Література:

1. Левицкий С. А. Трагедия свободы / Составление, послесловие, комментарии В. В. Сапова. – М.: Канон, 1995. – с. 512
2. Соціальна філософія: короткий енциклопедичний словник / загальна редакція та укладачі: В. П. Андрущенко, М. І. Горлач. – Київ; Харків: ВМП «Рубікон», 1997. – 398 с.
3. Фромм Э. Бегство от свободы. Человек для себя / Эрих Фромм; пер. с англ.— М.: АСТ: АСТ МОСКВА, 2006.—571, [5] с

Барабанова Катерина
аспірантка кафедри політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)

Науковий керівник:
Каменчук Тетяна
к. політ.н., доц., доцент кафедри
політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)
+380984099347

РЕАЛЬНІСТЬ ПРАВ, СВОБОД, ОBOB'ЯЗКІВ, ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ЯК ПРИНЦИП ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ УКРАЇНИ

Правова держава з ідеї перетворюється у реальність лише за умови реалізації людиною тих можливостей, що закріплені в чинному національному законодавстві, передусім у Конституції України. Цей елемент правової держави працях учених отримав назву «принцип реальності прав, свобод, обов'язків людини і громадянина». А. М. Колодій та О. В. Скрипнюк, визначаючи його політикоправову сутність, вказують на те, що права, свободи, обов'язки та законні інтереси людини й громадянина повинні бути не тільки декларовані у законодавчих актах, але й забезпечені, гарантовані всіма соціальними суб'єктами і насамперед державою.

Утілення цього принципу в життя вимагає від держави створення ефективних механізмів реалізації, охорони та захисту прав і свобод людини, діалектична єдність яких відображається загальнотеоретичною категорією «соціально-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини».

Зміст цього поняття О. Ф. Скакун [2]. визначає у такий спосіб: це система засобів і чинників, що забезпечують необхідні умови поваги до всіх основних прав і свобод людини, які є похідними від її гідності. Поняттям «соціально-правовий механізм забезпечення прав людини» підкреслюється, що правовий механізм – частина соціального і діє з ним у єдності; основними його складовими

науковець визначає: механізм (гарантії) реалізації; механізм (гарантії) охорони; механізм (гарантії) захисту. Зважаючи на домінуючий у сучасній юридичній науці підхід до визнання охорони більш широким поняттям відносно іншого – «захист» (захист є складовою частиною охорони), вважаємо, що соціально-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини складається з механізму реалізації та механізму охорони.

Нормативний компонент механізму правоохоронної діяльності являє собою систему принципів і норм права, об'єктивованих в нормативно-правових актах, які регулюють суспільні відносини у сфері охорони права. Функціональними елементами механізму правоохорони правники вважають правоохоронну діяльність та правоохоронні відносини. Останні І. А. Сердюк [1]. визначає у такий спосіб: «це правова форма соціальної взаємодії право-дієздатних суб'єктів, яка має владний характер, детермінована фактом учинення правопорушення і має на меті його запобігання чи припинення, відновлення порушеного права, притягнення правопорушника до певного виду юридичної відповідальності та уможливлює примусове виконання ним суб'єктивного юридичного обов'язку, передбаченого законом або договором і опосередкованого правозастосовним актом».

До основних ознак цієї категорії вчений відносить такі:

1) вони виступають своєрідним способом (засобом) здійснення правоохоронних функцій держави;

2) виникають переважно в інтересах не їх уповноваженої сторони, а в інтересах суспільства, держави, а також осіб, чії права потребують захисту чи відновлення з боку держави, яка виступає їх гарантом;

3) мають владний характер, а отже, за своєю природою є переважно управлінськими;

4) пов'язані з реалізацією санкцій правових норм, а тому є настільки важливими, що мають форму процесуальних правових відносин, зміст яких є «суто юридичним»;

5) правову основу їх виникнення становить не лише передбачена законом норма права, що вказує на вид і межі юридичної відповідальності, але й правозастосовний акт охоронного спрямування, в якому індивідуалізується юридична відповідальність, оскільки згідно з ч. 2 ст. 61 Основного Закону Української держави вона має індивідуальний характер.

Структура механізму правоохоронної діяльності буде неповною, коли на надаватиме уявлення про суб'єктивні елементи правового регулювання поведінки суб'єктів правоохоронної діяльності (включно і органів охорони правопорядку), а також

залишатиме поза увагою ті зв'язки, що є необхідною складовою механізму правоохоронної діяльності як системи. Звідси випливає висновок необхідність доповнення структури досліджуваного правового феномену ідеологічним та комунікативним компонентами. Ідеологічний компонент утворюють правова свідомість та правова культура суб'єктів правоохоронної діяльності. Правосвідомість, на думку О. Ф. Скакун, [2]. – це система ідей, уявлень, емоцій і почуттів, які виражають ставлення індивіда, групи суспільства до чинного, минулого та бажаного права, а також до діяльності, пов'язаної з правом».

Досліджуваному правовому феномену притаманні такі риси:

- 1) є однією з форм суспільної свідомості;
- 2) відображає правову дійсність у формі юридичних знань, уявлень та поглядів щодо права та практики його реалізації, правових настанов та ціннісних орієнтацій, що регулюють поведінку людей у юридично значущих ситуаціях;
- 3) обумовлюється економічним та політичним ладом суспільства;
- 4) носіями правосвідомості є різні суб'єкти права;
- 5) об'єктом пізнання правосвідомості зазвичай є чинне право в усій багатоманітності його виявів;
- 6) є одним із найважливіших чинників розвитку праворозуміння;
- 7) це своєрідний механізм саморегуляції поведінки людей.

Працівники органів охорони правопорядку України здебільшого мають спеціалізовані правові знання і належать до однієї професійної групи – правоохоронців. Звідси випливає висновок про те, що всі вони є носіями професійної правосвідомості. Її особливості розглянемо на прикладі правосвідомості працівників органів внутрішніх справ. З цього приводу О. Ф. Скакун [2]. зауважує, що для правосвідомості цієї категорії громадян особливого значення набуває ставлення до злочинності і заходів боротьби з нею.

Вчений виокремлює такі особливості їх правосвідомості:

- 1) осуд посягань на охоронювані законом цінності і розуміння об'єктивної необхідності вести з ними боротьбу;
- 2) суворе і неухильне додержання законності, недопустимість порушення правових норм і принципів;
- 3) більш високий рівень оцінки права і забезпечуваного ним правопорядку і законності, ніж у інших законослухняних громадян;
- 4) негативну реакцію на злочинність, неприйняття її, переконаність у необхідності активної боротьби з нею;

5) збіг їх оцінки добра і зла із загальнодержавними правовими цінностями; превалювання інтересів, що ведуть до мети відповідно до чинного законодавства;

6) більш високий рівень вимог до санкцій за правопорушення порівняно з іншими законослухняними громадянами: орієнтація на жорсткість покарання;

7) більш високу оцінку власної діяльності і діяльності свого відомства, ніж інших;

8) недооцінку процесуальних гарантій порівняно з іншими, в тому числі матеріальними;

9) наявність елементів правового нігілізму, що спричиняє обрання варіанта правомірної поведінки не за переконаннями, а внаслідок страху покарання, побоювання настання небажаних наслідків та ін. Насамкінець, О. Ф. Скакун наголошує, що правосвідомості працівників органів внутрішніх справ притаманні позитивні й негативні тенденції з превалюванням перших.

Правова культура, як зазначає І. В. Яковюк [3, с. 5], являє собою якісний стан правового життя суспільства, який характеризується досягнутим рівнем розвитку правової системи – станом та рівнем правосвідомості, юридичної науки, системи законодавства, правозастосовної практики, законності і правопорядку, правової освіти, а також ступенем гарантованості, а саме охорони основних прав і свобод людини.

Аналіз наведеної інтерпретації поняття «правова культура» в контексті існування органів охорони правопорядку свідчить про те, що досягнутий рівень розвитку національної правової системи (зокрема, такої її складової, як правоохоронна система) вчений ставить у пряму залежність від рівня професійної правосвідомості працівників цих органів публічної влади, стану розвитку юридичної науки, що визначається розробленістю актуальних проблем, пов'язаних з правоохоронною діяльністю, ступеня досконалості системи національного законодавства з питань правоохорони, ефективності правоохоронної діяльності, що впливає на стан законності і правопорядку, якості професійної підготовки майбутніх правоохоронців у ЗВО, які готують фахівців для органів охорони правопорядку.

Комунікативний компонент механізму правоохоронної діяльності складають зв'язки, що існують між різними структурними елементами механізму правоохоронної діяльності:

а) структурні зв'язки (закономірності побудови) між суб'єктами правоохоронної діяльності (вони поділяються на субординаційні та координаційні); зв'язки між елементами внутрішньої будови охоронної норми права;

б) функціональні зв'язки, що існують між охоронними нормами права і правоохоронними відносинами; зв'язки між правоохоронними функціями і правоохоронною діяльністю;

в) причиннонаслідкові зв'язки – між правомірною поведінкою учасників правоохоронних відносин та її результатами і т. ін.

Виходячи із вищезазначеного, реальність прав, свобод, обов'язків та законних інтересів людини і громадянина у діяльності органів охорони правопорядку України зводиться до законодавчо визначеної сукупності юридичних засобів:

а) з профілактики правопорушень;

б) з припинення правопорушень;

в) відновлення порушених прав і свобод людини і громадянина та відшкодування завданої правопорушенням моральної та матеріальної шкоди;

г) притягнення особи, винної у вчиненні правопорушення, до юридичної відповідальності

Література:

1. Класифікація правових актів: аналіз існуючих та нові підходи / І. А. Сердюк // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2016. - № 2. - С. 87-93. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2016_2_13
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.http://www.dut.edu.ua/uploads/l_948_39072050.pdf
3. Яковюк І. В. Правова культура в умовах глобалізації та європейської інтеграції. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2007. № 13. С. 3-16.

Бевзюк Наталя

кандидат історичних наук,
доцент кафедри філософії
Одеського національного
університету імені І.І. Мечникова,
097 57 39 237,
bern_bevzuk@ukr.net

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІРУЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Християнська свобода, як свобода людяності, яка походить від віри, надії, любові, ніколи не виступає в «абсолютному» значенні, вона завжди доповнюється поняттям «служіння». Під «свободою» людини ми розуміємо таке становище, при якому людина сприймає «довіру до Бога як основу людського життя», себе саму усвідомлює як частину «тварного світу», а своє існування – аж ніяк не автономним. Іншими словами, свобода є особиста свобода діалектичної екзистенції з Богом, і шлях її – діалогічне становище свободи, яке розділяється з іншими людьми. Як така, вона – «комунікативна» свобода в любові, її кредо – служіння людині і її реальному людському існуванню з іншими людьми. Тому апостол Павло говорить не тільки : «До свободи покликані ви, брати», але й наставляє: «Тільки би свобода ваша не була приводом догоди плоті, але любов'ю служіть один одному» (Гал 5, 13). Таким чином, свобода як основа і «служіння в любові» – більше не протилежності.

Свобода і служіння стають взаємопов'язаними цінностями, бо в любові вони злиті в одне ціле. Антагоністичний розрив «свободи» і «служіння» в реальному суспільному житті показує, що світ не відповідає імперативу любові, що він не такий, яким його хоче бачити Бог, що він пошкоджений особистим і структурним злом, супротивним справжньому гуманізму. Відірвана від «служіння» «свобода» деградує до рівня абсолютного свавілля і породжує деспотію. А те, що відірване від «свободи» «служіння», вироджується в рабську покору, підриваючи екзистенційні основи людського існування.

Гуманізм, заснований на віру, надії і любові, не може подолати реальність особистого і структурного зла за рахунок абсолютизації «свободи» і «служіння». Гуманізм зобов'язаний виходити з їх взаємного характеру і рішуче протестувати проти тих сил в суспільстві, які намагаються розширити об'єм свободи за рахунок

солідарного служіння або посилити солідарність в служінні за рахунок свободи. «Свобода» і «служіння» зберігають своє фундаментально-етичне значення для особистості і суспільства, але як взаємозалежні і лише відносні, а не абсолютні цінності. Це значить, що вони, незважаючи на наявність постійного взаємного напруження, повинні зберігатися як такі, а їх істинно людська сутність не повинна бути втрачена. Те, що ми відносимо до полярності «свобода» і «служіння», справедливо і в відношенні інших ціннісних ситуацій. Будь яка абсолютизація якоїсь цінності порушує соціальну структуру, і буде мати антигуманні наслідки. В кінцевому висновку все це може призвести до тоталітаризму або авторитаризму однієї особистості, особливо, коли ця особистість буде займати високе становище в суспільстві.

Людяність, яка будується на вірі, надії та любові, не створює нових цінностей, а спілкується з вже відомими, по-новому апелюючи до них в різних контекстах суспільного устрою. Тут потрібно уникати зіткнення цінностей, прагнути до цілісності людської природи. Витоки любові до ближнього, як критерій людяності, заснованої на вірі, надії та любові, – в самому творінні. Життя Божих створінь – за своєю сутністю – діалогічне со-буття. Людина не створена самотньою, «вона звернена до Я іншої статі», – зауважує Щедровицький Д.В., інтерпретуючи Старий Заповіт [2. С.58-59]. З цієї точки зору істинно людське буття і любов до ближнього є одне й те ж. Ісус, втілення істинної людяності, називається євангелістами тим, хто був і є загальний безумовний ближній, який ділив їжу з митарями та грішниками. Сказане можна підсумувати словами К. Барта: «Лише коли вона (людина) існує не в-собі-і-для-себе, а звернена до іншої особистості, живе не в самотності, а спільно з іншою людиною, – вона набуває істинну Людяність, завдяки цій особливості свого буття, людина виконує своє призначення: вона соратник Божий, істота, для якої Людина – це Ісус» [1, с. 247]. Соціальна структура суспільства, соціальне спільне життя християнських громад, переплетення та взаємоперехід соціального в релігійне, і навпаки, дає нам новий вимір людського буття, який ми вже раніше визначили як любов до ближнього. В Діяннях Апостолів апостол Лука дає таке визначення цим соціальним відношенням: «У більшості тих, хто повірив було одне серце і одна душа, і ніхто нічого з того, що в нього було, не називав своїм, бо все в них було спільне» (Діян.4, 32). Принцип загальності і розподілу матеріальних благ не є об'єктивним законом, який встановив апостол Лука. Це тільки можливість здійснення принципу співучасті, яка (можливість) залучає в соціальну структуру громади, але ніяк не є критерієм оцінюючої поведінки члена громади. Принцип співучасті всіх в розподілі матеріальних благ може стати обов'язковим лише тому, що без структур, які реалізують цей принцип (в даному випадку це християнська громада), неможлива реалізація християнського

розуміння людяності, заснованого на вірі, надії та любові. В Новому Заповіті тільки апостол Лука так чітко і конкретно визначив громадський принцип розподілу матеріальних благ. Більше цей принцип ніде не обговорений.

Соціальна справедливість – це етика суспільних структур. Вона фіксує ті умови людяності, які повинні виконуватись, щоб існування людини в суспільстві – у всякому разі з позиції любові, яка наповнюється надією і вірою, було істинно людським. Так, неможливо достойне людини існування, якщо людина в сфері суспільного виробництва має лише службові обов'язки і не володіє ніякими елементарними правами і свободами, - наприклад правом голоса в керівництві підприємства, або коли вона включена в систему матеріальних відносин, але внаслідок економічних причин (тобто не по особистій причині) обмежена в розподілу національного доходу. Без сумніву в першому випадку суспільство нехтує критерієм відносності, в другому – критерієм участі. Таким чином, очевидно, що не виконання цих критеріїв наносить збиток суспільної згоді. Але це ні в якій мірі не вирішує питання справедливої участі в розподілі національного доходу і національного надбання. Придатність критеріїв людського в соціальному житті визначається якраз в конкретизації рішення; отже, необхідне вироблення практично застосованого поняття суспільної справедливості. Тому для проведення в життя принципу соціальної справедливості недостатньо просто оголосити людяність в якості її передумови.

Необхідно враховувати той факт, що любов, яка сповнена надії і віри, зовсім не ідентична соціальній справедливості. «Любов не шукає свого» (1.Кор.13,5), – соціальна справедливість, навпроти, намагається надати кожному те, що йому належить. Тому любов ніколи не може замінити справедливість, а справедливість ніколи не замінить любові. Хоча «справедливість» завжди намагались інтерпретувати як змінну величину, очевидне наступне: між нею і ідеєю рівності існував зв'язок. Немоżliво сформулювати ні дефініції, ні теорії справедливості, не враховуючи тісного зв'язку між поняттями справедливості і рівності. В європейській культурі ідея рівності лежить в основі концепції справедливості. Боротьба за більшу справедливість в європейській історії завжди ідентифікувалась з реалізацією в суспільстві принципу рівності. В загалі це характерно теперішнього моменту.

Література:

1. Барт К. Церковная догматика. Т.1. М., ББИ, 2007, - 560с.
2. Щедровицкий Д.В. Введение в Ветхий Завет. Пятикнижие Моисеево, М., Наука, 2001. -853с.

Belousova Victoria

Odesa State University of Internal Affairs
Lecturer of the Chair of foreign languages
vika-shelkova@ukr.net

Bets Olga

Odesa State Environmental University
Lecturer of the Chair of foreign languages
olhabets@gmail.com

DEFINITION OF THE TERM “CORPORATE CULTURE”

The issue of corporate culture, especially in large organizations, is increasingly attracting the attention of management theorists and practitioners. It is relatively new and insufficiently covered from a scientific point of view both in our country and abroad.

Before defining corporate culture, it is advisable to start by defining culture in general, although this is not easy to do.

Disclosure of the essence of corporate culture should be based on the definition of "*culture*". The term "*culture*" is one of the most common philosophical concepts. It is used in political lexicon and journalism, in spiritual life and in everyday life, in analysis of artistic phenomena and in philosophical research. Etymologically, the term "*culture*" comes from the Latin word *cultivire* - to cultivate, improve. And at first it meant "tillage, its cultivation". Later, the word "*culture*" received a more general definition. Culture is all that is created by mankind, that is, "second nature", superimposed on natural nature.

The phrase "corporate culture" was first used by Moltke, Helmuth von Moltke, chief of the Prussian and German general staffs from 1858 to 1888, issued "directives" to his officers rather than specific commands [1,p.45].

In the second half of the XX century, the first more or less clear definitions of organization culture began to appear. The concept of corporate culture covers the phenomena of spiritual and material life of the team, namely: the dominant moral norms and values, code of conduct, rituals, etc. The concept of this phenomenon has no single interpretation.

In the 90's, the corporate code was interpreted as a set of the most important assumptions accepted by members of organization, and are expressed in the values declared by organization, which give people guidelines for their behavior and actions. These value orientations are

transmitted to organization's members through the symbolic means of spiritual and material environment of organization [2,p.323].

In the "classical" sense, corporate culture is seen as a tool for strategic development of the company through the stimulation of innovation and change management. Corporate culture exists in any company - from the moment of organization to the very end - regardless of whether a special service is created to work with it or not. Competent management of corporate culture has a positive impact on company's business. In particular, it reduces costs, not only for recruitment, but also, for example, for external PR: employees who are leaders of the company's philosophy to the outside world, remove some functions from the department that deals with PR policy of organization. A company with a well-developed corporate culture enjoys great authority in the market and is attractive to both potential employees and business partners and shareholders.

In practice, human resource management experts interpret the concept of corporate culture differently. One of its competent definitions is: "corporate culture is a system of values and management methods"[3,p. 21]. The first part of the definition refers to the intangible assets of organization, and the second - to specific mechanisms. These two, at first glance, opposite aspects of the concept and lead to its ambiguous interpretation. And yet, what is corporate culture?

Corporate culture is how people feel about a job well done, as well as what allows equipment and staff to work harmoniously together. It's the glue that holds, it's the oil that softens ... That's why people do different jobs within the company. This is how some parts of the company see other parts of company, and what forms of behavior each division chooses for itself as a result of this vision. It manifests itself openly in jokes and cartoons on the walls, or is locked up and declared only to its members. This is what everyone knows, except, perhaps, only the leader.

Everyone is free to choose the most pleasant definition of corporate culture, however, it is clear that general meaning of the same is identical in all definitions - culture is a large branch of material and spiritual life of the team: the dominant moral norms and values, adopted code of conduct and rooted rituals, traditions that are formed since the formation of organization and are shared by most employees. By purchasing individual and personal experience, employees form, maintain and change their semantic systems, which reflect their attitudes to various phenomena. Such coordinate systems are not obvious and rarely completely coincide with the declared goals, but very often they determine the behavior to a greater extent than the formal requirements and rules [4, p.22].

Summarizing the above definitions, we can conclude that corporate culture is a system of values, beliefs, ideas, expectations, symbols, as well as operating principles, norms of behavior, traditions, rituals, etc., which have developed in organization or its departments during the period of activity and which are accepted by the majority of employees.

The general category of defining corporate culture is a system of personal and collective values that are perceived and shared by members of the organization, as well as a set of techniques and rules for solving external adaptation and internal integration of employees who justified themselves in the past and proved their relevance today .

References

1. Moltke on the Art of War: selected writings. (1993). Presidio Press: New York, New York. ISBN 0-89141-575-0. pp. 45–47.
2. Hogg M., Hains S. Friendship and group identification: a new look at the role of cohesiveness in groupthink // European Journal of Social Psychology. 1998. Vol. 28. pp. 323–341.
3. Корпоративная культура и лидерство (серия «Дайджест McKinsey»): пер. с англ. М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. 160 с.
4. Edgar H. Schein and Peter A. Schein. (2019). The Corporate Culture Survival Guide. pp. 21–23.

Варинський Владислав

кандидат політичних наук,
доцент кафедри соціально-економічних дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ

МЕРЕЖЕВА (ОН-ЛАЙНОВА) КОМУНІКАЦІЯ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ.

Одним із базових питань соціальних наук є питання про те, як і за допомогою чого орієнтується індивід у процесі його включення у політичний простір. Що визначає його політичну поведінку, змушує підтримувати чи заперечувати певну стратегію державного розвитку, публічно виявляти свій протестний потенціал? Із розвитком глобалізації, появи нових форм комунікації соціальні контакти індивіда значно розширюються, а значна їх частина переноситься з реального у віртуальний вимір, тим самим спрощуючи спілкування завдяки режиму он-лайн. Технічний прогрес у сучасному інформаційному суспільстві створив принципово нову ситуацію у політичному спілкуванні. Широкий розвиток засобів комунікації пов'язаний із появою та поширенням віртуальних соціальних мереж. Такі мережі займають все більше місце в житті сучасного користувача Інтернет, при цьому кількість мереж неухильно зростає: Facebook, Twitter, Google+, Instagram та под.

У процесі залучення людей до Інтернет-простору виникає потреба вивчення того, як віртуальні соціальні мережі долучаються до формування соціального капіталу. Проблематика є новою, в основному дослідження проводили західні науковці. А позаяк тематика є міждисциплінарною, то у вітчизняному дискурсі представлені розробки політологічної, соціологічної, юридичної науки. Виділимо дослідження комунікаційної революції С. Даниленка [1,2], який з'ясовує, чи здатні соціальні мережі забезпечити залучення до публічної політичної активності широких верств населення та яких рис набуде ця публічна активність.

Новітня інформаційна революція, пов'язана з Інтернетом, третя в історії людства після винаходів писемності та масового друкарства. Нині ми споглядаємо укріплення феномена «соціальних мереж», коли відбувається, за визначенням С. Даниленка, «Twitter-революція» (Twitter Revolution), а слідом за нею – «блогерна революція» [2]. Віртуальна соціальна мережа – це веб-сайт, за допомогою якого люди встановлюють і підтримують соціальні контакти в режимі он-лайн. Така мережа надає практично

повний спектр можливостей для спілкування та обміну інформацією (обмін фото, відео, участь у спільнотах тощо). Соціальна мережа є Інтернет-співтовариством користувачів, об'єднаних за будь-якою ознакою на базі одного сайту, який і називається в цьому випадку соціальною мережею. Іншими словами, соціальна мережа у всесвітній павутині будується на тих же принципах, що і в реальному світі, але відрізняється від реальних людських спільнот тим, що у функціонуванні мережі не має значення географічне розташування учасників. Користувачі отримують потрібну інформацію від інших учасників соціальної мережі, а також конкретну соціальну вигоду від віртуальних контактів (співпричетність, самоідентифікація, соціальне ототожнення, соціальна залученість тощо)[3, с. 241]. У світовому вимірі до соціальних мереж долучено більше 70 % всіх Інтернет-користувачів; зареєстровано понад 5,7 млрд профілів по всьому світу. Така популярність соціальних мереж вражає. Вони отримали навіть «благословення» від Папи Римського Бенедикта XVI, котрий заявив, що «соціальні мережі можуть зміцнювати зв'язки між людьми та сприяти гармонійним стосункам у родинах», і сам зареєструвався у мережах Twitter та Facebook. До 47-го Всесвітнього Дня суспільних комунікації (січень, 2013 р.) Бенедикт XVI навіть звернувся до вірян із посланням, епіграфом до якого слугували слова : «Соціальні мережі: портали істини і віри; нові простори для євангелізації».

Важко визначити динамічно змінювану кількість користувачів певних мереж – різні джерела наводять дещо відмінні кількісні дані. Окрім того, один користувач може створити кілька облікових записів. Нині зареєстровано понад 30 млн українських акаунтів.

Звернемося до даних 2015 року щодо України: зростає кількість користувачів Twitter та Instagram (Twitter – частка аудиторії в Україні, протягом року (2014), зросла на 56 %; Facebook – із 2013 році аудиторія зросла на 9 %, а станом на лютий 2015 р. соціальну мережу відвідали 38 % української аудиторії, є зростання на 17 %; Instagram у 2014 р. привернув вдвічі більше користувачів в Україні (7 % у 2014 р., 4 % – у 2013 р.) [4]. Станом на вересень 2015 року кількість українських користувачів соціальної мережі Facebook становить 4,5 млн (у вересні 2014 було 3,5 млн); аудиторія Facebook в Україні вже третій рік поспіль приростає стабільно на 25-30% [5].

Досліджень впливу соціальних мереж на формування соціального капіталу небагато; усі вони вкрай суперечливо оцінюють вплив мережі Інтернет і, зокрема, внесок соціальних мереж у формування соціального капіталу індивіда. З початку 1990-х років багато дослідників доводили, що надмірна залученість

людини у віртуальний простір і спілкування у соціальних мережах сприяє її відчуженню від реального суспільного та політичного життя, а відтак, знижує її соціальний капітал. Стверджується, що Інтернет замінює сильні зв'язки віртуальними слабкими зв'язками. Дж. Каммінгс, Б. Батлер, Р. Краут, негативно оцінюючи участь соціальних мереж у формуванні соціального капіталу, аргументують, що їх використання шкодить реальному спілкуванню, а популярність віртуального спілкування пов'язана зі збільшеною відчуженістю індивіда від суспільства.

Поширення мережевої форми комунікації сьогодні відіграє дедалі більшу роль у політиці. Питання не тільки в технічному привнесенні нових інформаційних технологій із бізнесу в державне управління і некомерційний сектор, а перш за все – у формуванні та розвитку культури мережевої взаємодії.

Роль нових форм комунікації, зокрема, соціальних медіа дебатуються експертним середовищем. Відомий «кіберскептик» професор Стенфордського університету, публіцист Є. Морозов заперечує, що свобода в Інтернеті робить нас вільними, а соціальні мережі можуть бути колективними пропагандистами й організаторами борців із авторитаризмом. На думку дослідника, свобода інформації в Інтернеті не сприяє поваленню недемократичних режимів, а навпаки робить ці режими сильнішими. Тих, хто вірить у всесилля мережі, Є. Морозов називає кіберутопістами, а їх віру – згубною, бо лібералізація не можлива тільки за наявності Інтернету та диванного революціонерства. Звернемо увагу, що книга «Інтернет як ілюзія» (2010) була написана автором ще до «Арабської весни», але й сьогоденні публікації автора не свідчать про зміну його наукової позиції.

Є. Морозов – не єдиний «кіберскептик». Професор Нью-Йоркського університету Дж. Розен піднімає проблему надійності джерел інформації через спотворення інформації усіма учасниками революційних подій. М. Гледвел у статті «Невеликі зміни: чому революції не будуть твітеритися» (2010), стверджував, що соціальні медіа не здатні спричинити соціально-політичні зміни. Його підтримав соціолог З. Туфекці, який вважає, що соціальні медіа безпосередньо не спричиняють революції, але сприяють швидкому встановленню мережевих зв'язків [6].

Авторам, які доводять негативний вплив соціальних мереж на соціальний капітал, опонують ті, хто вважають, що віртуальні соціальні мережі – незамінні помічники у підтримці старих і формуванні нових зв'язків. Зв'язки через соціальні мережі дійсно допомагають у різних сферах життя індивіда, зокрема, у працевлаштуванні. Тому, погоджуючись із думкою, що соціальні

мережі формують слабкі зв'язки, можна говорити про їх безсумнівний внесок у соціальний капітал індивіда. Зокрема, Б. Веллман стверджує, що участь у віртуальних соціальних мережах підвищує соціальний капітал індивіда, бо формуються слабкі зв'язки, які виникають при використанні віртуальних соціальних мереж, а як результат – не лише підтримуються існуючі соціальні зв'язки, а й формуються нові. Також соціальні мережі розглядаються як альтернативний шлях підтримки відносин із людьми, що мають схожі інтереси та цілі; віртуальні соціальні мережі можуть бути корисними для тих, хто відчуває складнощі у безпосередньому спілкуванні. Участь у віртуальних соціальних мережах позитивно впливає на ступінь довіри індивіда суспільству й активність його участі в суспільному житті. Крім того, такі дослідження показують, що чим більше часу люди проводять у мережі, тим більшими соціальними контактами володіють, відповідно, тим вищий рівень їх соціального капіталу (Ф. Боас). К. Хамптон і Б. Веллман, вивчаючи деякі спільноти, зв'язок у яких підкріплений он-лайн-комунікаціями, зробили висновок, що в таких групах значно вищий рівень згуртованості, взаємодії та вищий соціальний капітал. Таким чином, реальні взаємини, підкріплені он-лайн-контактами, стають ґрунтовнішими та тривалішими. К. Хамптон і Б. Веллман стверджують, що он-лайн-спілкування здатне замінити реальні зв'язки. Поширена думка, що участь у соціальних мережах значно підвищує рівень задоволення життям. Не випадково цей показник був включений у дослідження, зокрема, С. Валенсуелли, Н. Парка, К. Кіі[7].

Ми цілком погоджуємося з Є. Ланюком, який вказує на два парадокси щодо ролі соціальних мереж: 1) парадокс водночас «гальмуючої і каталізуючої ролі» соціальних мереж в мобілізації політичної активності мас; 2) парадокс, який полягає в етичній площині, адже засіб, який використовують борці за свободу проти диктатури, може бути не менш успішно використаний і з протилежною метою – посіяти паніку, безчинства та розгул криміналу [6]. Прикладів як першого, так і другого є достатньо: низка «кольорових» революцій, заворушення у Великій Британії (серпень 2011 року) та ін.

Соціальні медіа не просто інформують (порівняно вужчу, ніж традиційні медіа аудиторію), а соціально-психологічно впливають на споживачів інформації. Вони створюють «гіперреальність» (Ж. Бодріяр), перетворюють політику у медіа-процес, віртуалізують політичний простір; створюють нові форми комунікації у сфері публічної влади.

Таким чином, віртуальні соціальні мережі неоднозначно оцінені дослідницьким середовищем. Їх внесок у приріст соціального капіталу індивіда, вплив на соціальний капітал вкрай дискусійний. Проте однозначним є висновок, що результатом прискореної інформатизації та появи нових засобів комунікації є зміна соціальної структури суспільства. Використання нових засобів комунікації істотно знижує витрати передачі інформації, забезпечуючи можливість спілкування «усіх з усіма». Розвиток Інтернет-технологій за рахунок зниження витрат і зміни характеру комунікацій значно розширює первинну зону спілкування практично кожного користувача, тим самим підвищуючи його «особистий» соціальний капітал, що розглядається як можливість використання нових контактів у власних цілях.

Література:

1. Даниленко С. І. Громадянський вимір інформаційно-комунікаційної революції: концептуально-теоретичні та політико-прикладні аспекти: автореф. дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.03 / Сергій Іванович Даниленко. – К.: Б. в., 2011. – 36 с.
2. Даниленко С. І. Громадянський вимір комунікаційної революції: модернізація суспільних комунікацій від друкарського верстата до соціальних мереж / С. І. Даниленко. – К.: ІМВ, 2010. – 310 с.
3. Лещенко А. М. Сетевая коммуникация как условие накопления и реализации социального капитала / А. М. Лещенко // Научные проблемы гуманитарных исследований. – 2011. – № 8. – 240-246.
4. В Україні зростає кількість користувачів Twitter та Instagram. Інфографіка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/technology/>
5. Кількість користувачів Facebook в Україні за рік зросла на 30 % [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imi.org.ua/news/50284-kilkist-koristuvachiv-facebook-v-ukrajini-za-rik-zroslo-na-30.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.09.2015.
6. Ланюк Є. «Двосічний меч» Facebook'а, або як соціальні мережі змінюють облік світового політикуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zgroup.com.ua/article.php?articleid=4951>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 12.01.2015.
7. Ланюк Є. «Двосічний меч» Facebook'а, або як соціальні мережі змінюють облік світового політикуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zgroup.com.ua/article.php?articleid=4951>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 12.01.2015.

Весельська Марина
слухачка 1 курсу ОС «магістр»
за спеціальністю 281 «Публічне управління
та адміністрування»
Державного університету
«Житомирська політехніка»
(м.Житомир)

ПРАВА ЛЮДИНИ НА ОСОБИСТУ СВОБОДУ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

Торгівля людьми – явище, яке суперечить принципам природного права, оскільки порушує певні основні права людини та громадянина. Однак це явище має глибокі соціально-історичні корені. Незважаючи на багаторічні зусилля міжнародного співтовариства щодо боротьби з торгівлею людьми, ця проблема залишається значною і продовжує зростати. Серед жертв міжнародної торгівлі людьми, зокрема, багато українських жінок, що турбує як державних діячів, так і науковців, правозахисні організації та пересічних громадян.

Саме в період соціально-політичних перетворень, який спостерігається сьогодні в нашій країні, видається необхідним звернутися до природних основ права, що має більш фундаментальний підхід до пошуку шляхів вирішення цієї соціально-правової проблеми.

У Короткому філософському словнику термін «свобода» визначено як одну з характерних рис людини, яка полягає в тому, що вона (подібно до Бога) може діяти (чи не діяти) з власної волі, не детермінуючись обставинами [1]. Тобто, людина прирівнюється до Бога, і не залежно від обставин сама визначає свою поведінку. Свобода – характерна риса людини, природній її стан.

У філософському енциклопедичному словнику поняття «свобода» навпаки розкивається залежно від духовної реальності, свобода як особливий спосіб детермінації духовної реальності. Оскільки духовність є специфічною властивістю людського існування (екзистенції), свобода безпосередньо виявляє себе в людській життєдіяльності, що становить взаємодію духовних (свідомих і несвідомих) і природних (тілесно-біологічних) чинників [2, с. 570-71]. Отже, в цьому випадку зміст поняття свободи передбачає певну залежність людини як від природних чинників, так і духовних.

Слід зазначити, що людина повинна чітко усвідомлювати деякі межі своєї свободи. Тобто свобода повинна бути обмежена певними межами. При цьому інтереси однієї людини, в будь-якому випадку, не повинні шкодити інтересам іншої людини. У цьому випадку є доречною думка Михайла Бакуніна, який зазначав, що свобода однієї людини закінчується там, де починається свобода іншої [3]. Тобто не може бути необмеженої свободи в поведінці людини.

Отже, як бачимо, теорія природного права переважає у філософській доктрині. Можна сказати, що в даному випадку поняття свободи – це природний стан людини, здатність здійснювати певні дії незалежно від зовнішніх обставин.

Характеризуючи змісту свободи крізь призму конституційно-правової думки. Демократичні зміни, що відбуваються сьогодні, та вимагають подальшого переосмислення соціальної цінності свободи. Відповідно до ст. 23 Конституції України поняття свободи розкривається таким чином, що: «Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості» [4]. Таким чином, у конституційно-правовому відношенні поняття "свобода" включає дві основні ознаки: права та обов'язки.

Таким чином, як бачимо, у філософській доктрині переважає теорія природного права. Ми можемо зазначити, що в цьому випадку поняття свободи є природним станом людини, можливістю вчиняти певні дії незалежно від зовнішніх обставин.

Представник конституційно-правової думки А. Ю. Олійник у своїй монографічній праці розглядає філософську та правову думку ідей про свободу в різні історичні епохи. З філософського погляду, найдавніше розуміння свободи було пов'язане з обмеженням влади чиновників, які порушували право підданих монархічної держави на приватну власність. Сутність такого розуміння свободи не втратила чинності і сьогодні. Головне завдання держави в сучасних умовах цивілізації полягає в тому, щоб не допустити незаконного втручання держави, її органів і посадових осіб у процес реалізації індивідуальної свободи людини [5, с. 66]. Отже, для вченого існування свободи базується на конституційних принципах та природному та позитивному праві. Конституційна свобода людини залежить від того, наскільки індивідуальна свобода, недоторканість та права людини ефективно встановлюються та забезпечуються в демократичному суспільстві.

Звертаючи увагу на вищесказане, можна сказати, що існує багато різних підходів до тлумачення поняття "свобода". З

філософської точки зору свобода залежить від біологічних, природних потреб людини, незалежно від правового механізму, свобода є вродженою, природною особливістю людини і навіть самим сенсом її життя. Свобода людини не повинна залежати від держави, людина вільна у своїх думках і діях.

З правової точки зору, свобода базується на конституційних принципах і втілюється в законі. Наявність у державі свободи, що регулюється законом, дає людині деякі необхідні можливості для забезпечення її духовної та фізичної індивідуальності, робить людину перевагою в державі. Свобода перетворює суб'єкта на громадянина, визначаючи нові принципи його реальної взаємодії з державою, обмежуючи сферу дії останньої.

З огляду на різницю думки між науковцями у визначенні поняття "свобода", їхні погляди об'єднує той факт, що свобода є основною категорією природного права для всіх. Свобода має свої специфічні особливості, характеристики, але про яку свободу можна говорити, коли людина не може діяти добровільно, не може бути господарем свого життя, своїх дій і, відповідно, нести відповідальність за їх наслідки. Тому тривалий час формувалися різні механізми реалізації індивідуальної свободи, які були представлені певними нормами: моральними, соціальними, правовими і сьогодні вони затверджені суспільством. Цей висновок логічно наводить нас на думку, що саме особиста свобода забезпечує першість індивідуальних здібностей.

Отже, право людини на особисту свободу – це невід'ємне, невідчужуване і непорушне право, в основі якого лежить свобода як фундаментальна правова цінність, і яке закріплює самокерованість людської особистості, автономію волі суб'єкта та виражається в утвердженні неможливості присвоювати людині атрибути права власності, тобто володіти, користуватися та розпоряджатися людиною у якості речі. Людство намагається забезпечити реалізацію цього права, яке виключає перебування у рабстві або у підневільному стані, нормативними документами, а також активною міжнародною взаємодією у цьому питанні, водночас його порушення в сучасному світі і в Україні набуває тривожних форм, найбільш загрозливими з яких є рабство і торгівля людьми.

Література

1. Короткий словник філософських термінів. URL : <https://studfiles.net/preview/5650542>
2. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В. І. Шинкарука. К. : Вид-во «Абрис», 2002. 742 с.
3. Бакунін М. А. Цитаты и афоризмы. URL: <http://citaty.info/man/mihail-aleksandrovich-bakunin>
4. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами від 7 лютого 2019 року). Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Олійник А. Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні : монографія. К. : Алерта КНТ, 2008. 470 с.

Воробйов Олег

аспірант кафедри політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)

Науковий керівник:

Каменчук Тетяна

к. політ.н., доц., доцент кафедри
політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
+380984099347

ВЗАЄМОДІЯ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Останнім часом у світі спостерігається підвищення рівня злочинності, набуття нею нових рис та форм, що є результатом глобалізаційних процесів, які притаманні усім країнам. Зростання ролі та значення Європейського Союзу в Європі та всьому світі викликано істотним збільшенням сучасних викликів і загроз належному функціонуванню усіх сфер життєдіяльності суспільства. До числа таких загроз належать, зокрема: поширення зброї масового ураження; транснаціональна організована злочинність; нелегальна міграція; ескалація міждержавних і громадянських конфліктів; стрімке поширення тероризму; збільшення випадків незаконного транспортування зброї та наркотичних речовин тощо. Зазначені загрози стають дедалі інтенсивнішими, охоплюють нові регіони і держави. Отже, саме злочинність є тим чинником, що загрожує глобальній міжнародній стабільності, негативно позначається на безпековому середовищі будь-якої держави та здійснює безпосередній вплив на стан захищеності основних прав і свобод людини. Зважаючи на викладене вище одним із пріоритетних напрямів діяльності Європейського Союзу є створення для усіх держав-членів спільного простору юстиції, свободи та безпеки, в рамках якого мають вирішуватися існуючі проблеми у правоохоронній сфері шляхом розробки дієвого механізму протидії злочинності та мінімізації її негативних виявів.

Надійною гарантією належного функціонування європейського простору юстиції, свободи та безпеки є забезпечення необхідного рівня правопорядку не лише на території кожної держави – члена Європейського Союзу та усієї міжнародної організації в цілому, а й на прилеглих до неї територіях. Таким чином, характерною відзнакою спільного простору юстиції, свободи та безпеки є необхідність забезпечення гармонійного поєднання двох його аспектів: зовнішнього та внутрішнього. Зрозуміло, що внутрішній аспект цього простору передбачає об'єднання зусиль правоохоронних органів держав – членів Європейського Союзу на забезпечення внутрішньої безпеки та підтримання правопорядку на території усього Співтовариства, створення низки спеціалізованих органів (інституцій), діяльність яких має бути спрямована на сприяння роботі національних правоохоронних органів.

Стосовно ж зовнішнього аспекту зазначимо, що держави – члени ЄС мають спільні кордони з державами, які не входять до складу цієї міжнародної організації. У зв'язку з цим важливого значення набуває налагодження ефективного співробітництва ЄС (як його окремих інституцій, так і відповідних національних правоохоронних органів) із сусідніми країнами у правоохоронній сфері. Це дозволить забезпечити більш сталий рівень безпеки та правопорядку на території ЄС, а також розшити його далеко за межі Співтовариства, що уможливить створення загальноєвропейського простору безпеки та правопорядку.

Україна є однією із країн, що мають спільний кордон з державами – членами ЄС. Отже, зважаючи на курс України на європейську інтеграцію, важливого значення набуває посилення співробітництва між ЄС та Україною у сфері юстиції, свободи та безпеки. Таким чином, у контексті необхідності забезпечення безпеки людини на загальнодержавному рівні та з огляду на важливість мінімізації кількості загроз міжнародній безпеці, сьогодні пріоритетного значення набуває інтеграція України у глобальний безпековий простір, налагодження ефективного міжнародного, регіонального та двостороннього співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю. Звісно, це вимагає розроблення дієвих управлінських механізмів, впровадження яких дозволить нейтралізувати або пом'якшити негативні впливи, що зумовлюють зростання та трансформацію злочинності, розробити та реалізувати комплексні заходи, спрямовані на забезпечення безпеки людини, створення необхідних умов для реалізації її права і свобод.

Зважаючи на євроінтеграційні прагнення України та обраний курс на реформування правоохоронних органів відповідно до

європейської моделі важливим механізмом протидії злочинності є налагодження конструктивної співпраці між ЄС та Україною у правоохоронній сфері. Розбудова належної моделі такої співпраці дозволить усунути причини та умови, що сприяють розвитку злочинності, забезпечити при цьому ефективний захист прав та свобод людини і громадянина на території всього європейського правоохоронного простору.

Метою взаємодії правоохоронних органів ЄС та України в умовах глобалізації злочинності має стати зміцнення міжнародного співробітництва у правоохоронній сфері, формування нових та вдосконалення існуючих форм і методів протидії злочинності, мінімізація негативних наслідків найбільш небезпечних злочинів, розроблення та реалізація системних заходів, спрямованих на запобігання виникненню загроз належному забезпеченню правопорядку, громадської безпеки, прав і свобод людини і громадянина.

Аналіз основних здобутків, які останнім часом були досягнуті Україною у сфері юстиції, свободи та безпеки у рамках налагодження співробітництва з Європейським Союзом (зокрема активізація діяльності щодо лібералізації візового режиму для України, посилення боротьби з корупцією, боротьби з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму, удосконалення системи захисту персональних даних, міграції, притулку та управління кордонами, вироблення сучасних механізмів використання на належному рівні міграційних процесів та мінімізації негативного впливу міграції), дозволив дійти висновку, що протягом останніх років ЄС почав активно співпрацювати з державами, що не входять до числа його членів (однією з таких держав є Україна), свідченням чого є численні двосторонні програмні акти, норми яких мають як рекомендаційні, так і обов'язкові для виконання приписи.

У даному контексті необхідно звернути увагу на такі стратегічні завдання, що мають в обов'язковому порядку вирішуватися під час організації взаємодії Європейського Союзу та України у сфері захисту прав людини:

- створення умов для інтеграції України в єдиний європейський правоохоронний простір;
- посилення інституційних можливостей ЄС та України у сфері юстиції, свободи та безпеки;
- розвиток регіонального співробітництва України з державами-членами ЄС у правоохоронній сфері, у ході якого мають розроблятися та реалізовуватися заходи щодо протидії окремим видам злочинів, притаманним певним прикордонним регіонам. Це

створить додаткові міжнародно-правові та організаційні гарантії підтримання безпеки в Європі;

- розширення участі України у безпекових програмах, що здійснюються в рамках ініціативи Європейського Союзу «Східне партнерство», присвячених забезпеченню правопорядку, громадської безпеки, прав і свобод людини і громадянина; – розширення діалогу з питань протидії новим викликам і загрозам безпеці, пошук спільних підходів до формування нової загальноєвропейської системи колективної безпеки;

- оцінювання реальних масштабів злочинності, обговорення ключових статистичних даних та інформації щодо стану злочинності, за результатами чого можливе розроблення та планування відповідних заходів, спрямованих на реалізацію єдиної політики у правоохоронній сфері, зокрема у сфері протидії торгівлі людьми;

- розроблення програм спільного спеціалізованого навчання працівників правоохоронних органів ЄС та України, основним призначенням яких має стати обмін передовим досвідом, посилення співробітництва та вдосконалення співпраці між підрозділами на спільному кордоні;

- посилення належного врядування та боротьба проти корупції;

- подальша участь України в міжнародних миротворчих операціях, антитерористичній діяльності, багатосторонніх заходах щодо протидії глобальним і регіональним викликам та загрозам з урахуванням інтересів України;

- проведення спільних інформаційних профілактичних кампаній, спрямованих на правову освіту населення, ознайомлення з основними загрозами правопорядку, громадській безпеці, а також шляхами їх усунення або мінімізації негативних наслідків;

- надання необхідної допомоги особам, що постраждали в результаті вчинення злочинів, та свідкам злочинів, тобто створення та реалізація необхідних гарантій забезпечення прав, свобод та законних інтересів зазначених осіб;

- використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, в першу чергу, у сфері боротьби з кіберзлочинністю, дитячою порнографією тощо.

Ефективне виконання наведених вище завдань можливе за умови активізації зусиль щодо оновлення договірно-правової бази відносин Європейського Союзу з Україною, вдосконалення нормативно-правової бази співробітництва правоохоронних органів ЄС та України, імплементації положень спільних нормативно-правових актів у національне законодавство.

Підсумовуючи викладене вище вважаємо, що особливу увагу слід приділяти запровадженню практики контролю якості співробітництва України та ЄС у правоохоронній сфері, що дозволить своєчасно виявити недоліки та прорахунки в організації співробітництва, виробити рекомендації щодо підвищення його ефективності та дотримання графіку заходів і процедур у цьому напрямку. У даному контексті важливого значення набуває здійснення моніторингу співробітництва, який повинен проводитися як державними органами, так і неурядовими (на замовлення держави), що дозволить забезпечити максимально достовірний результат.

Література:

1. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод (зі змін. та новою редакцією станом на 1 верес. 1999 р.). *Практика Європейського суду з прав людини: Рішення, коментарі*. 1999. № 2. С. 15–47.

Гедікова Наталя

д. політ. наук, професор
кафедри політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)

Войнова Елліна

аспірантка
кафедри політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)
politlaw@ukr.net
тел. +380-67-486-20-22

ІНФОРМАЦІЙНЕ МАНІПУЛЮВАННЯ СВІДОМІСТЮ ЯК ФОРМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ АГРЕСІЇ

Система інформаційно-психологічного впливу на свідомість людини є у сучасний час достатньо дієвою, яка має такі найбільш розповсюджені базові методи як переконання та навіювання (сугестія). Цілком погоджуємося з дослідниками М. М. Присяжнюк і О. С. Шимчук щодо визначення основної спрямованості цих методів – переконання звернене до власного критичного сприйняття дійсності (морально-семантичного фільтру), у той час як навіювання, навпаки, спрямовано на суб'єктів, що некритично сприймають інформацію [1].

Значна кількість дослідників звертає увагу на емоційний фон комунікацій з метою інформаційно-психологічного впливу на свідомість людини, вважаючи, що це є найголовнішою умовою для досягнення успіху [Див., напр. : 2]. Необхідною умовою є і ретельне вивчення та аналіз специфіки цільової групи (соціальне становище, національна належність, політичні погляди та орієнтації, устремління й ідеали тощо), яку необхідно переконати та залучити на свій бік під час чергових виборів. З цією метою професійний маніпулятор готує, за визначенням В. М. Петрика, власний «товар», а саме: а) визначає політика, якого б електорат сприймав як «свого хлопця» і який міг би зацікавити аудиторію (ідеально, коли він може тривалий час розмовляти з будь-якою людиною, групою, масами, утримуючи їхню увагу); б) формулює кілька коротких і зрозумілих членами цільової групи програмних популістських тез (якщо при владі – «тез-обіцянок», якщо в опозиції – «тез-вимог»),

які б отримали відгук у широких масах; в) складає та пропагує коротке гасло передвиборчої кампанії, яке б підштовхувало до «потрібного» рішення; г) організовує гучні «презентації» всього маніпулятивного комплексу (політика – програми – слогану) і тиражує їх у ЗМІ [3].

Найбільш популярною ідіомою в США є вираз «виляти собакою» (англ. «to wag the dog»). Вона означає навмисно відволікати увагу від більш важливого питання на менш значуще. У цьому контексті варто зазначити й таку специфічну форму маніпулювання, як певного роду «фантазії» у потоці політичних новин і відносно нове поняття «фейк», який виступає одним із інструментів інформаційної війни. Фейк – інформація, яку подають будь-якому пересічному громадянину на «золотому блюді», яка є спотвореною та вигідно побудованою зацікавленим обличчям, тобто маніпулятором. Фейки викривляють істину, скоріше повністю запламбовують правду. В час інформаційного всплеску та розвинених інформаційно-технологічних систем виникає необхідність в медіаграмотності, яка дозволить зменшити напади інформаційної агресії.

Ознаки, які можуть вказати на фейк: – відсутність джерел інформації чи анонімні джерела, інформація, що взята із соцмереж, з акантів, які не верифіковані, посилання на експертів, яких не існує в реальності, чи це політично заангажовані експерти. До цього можна додати навішування ярликів, поширення стереотипів, недостовірні фото/відео, які подаються для підтвердження інформації тощо [Див. : 4; 5].

Отже, можна констатувати, що у часи глобальних проблем, зовнішніх загроз, Україна має право та здатна подолати всі ризики інформатизованих та автоматизованих електронних технологій у політичному процесі, зокрема –виборчому, небезпеку хакерських атак та різноманітні способи фальсифікації та маніпулювання.

Література:

1. Присяжнюк М. М., Шимчук О. С. Інтернет як нове середовище сугестивного маніпулятивного впливу. Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. 2015. № 2 (23). 2015. С. 103–106.
2. Стефанчук У. Інформаційні технології та їхній вплив на формування громадської думки в Україні. URL: http://vlp.com.ua/files/27_42.pdf
3. Петрик В. М., Присяжнюк М. М та ін. Сугестивні технології маніпулятивного впливу. Київ, 2011. 109 с. URL: http://mil.univ.kiev.ua/files/29_965691167.pdf
4. Як визначити та зловити фейк? URL: <https://imi.org.ua/advice/yak-vyznachyty-ta-zlovyty-fejk-i2388>
5. Шок! Сенсація! Як розпізнати брехливі новини, які не варто читати. URL: https://espresso.tv/article/2017/04/25/vtorosortnye_novosty_kotorye_ne_stoyt_chytat

Гольд Ольга
канд. філос. наук
Одеський педагогічний коледж

СУЧАСНА ПОЛІКОНФЕСІЙНІСТЬ ТА ПАНДЕМІЯ: ПРИКЛАД УКРАЇНИ ТА США

Анотація: актуальною є тема пост ковідного світу та соціального досвіду у США і Україні. Розглядаються причини та наслідки епідемії 2020 року - Covid - 2019 в його економічних, політичних, культурно - соціальних, соціально - філософських вимірах.

Ключові слова: епідемія, Захід, індекс Доу - Джонса, міжконфесійність, США, соціум, Україна, COVID-19, NASDAQ.

Тема "post COVID - 19" залишається нині актуальною в світі. Карантин, що проходив по звичайному та запланованому сценарію в Європейських країнах та Україні, майже без особливих подій, у США зворушено багато нових або забутих питань сучасного соціального життя, що впливає на життя країн світу.

В роботі порівнюємо проблеми та соціальні аспекти життя країн, викликані пандемією 2020. Сучасна поліконфесійна ситуація в Україні та США в період "COVID-19" є предметом осмислення філософських, культурологічних, соціальних роздумів в науковому середовищі.

Зосередимося на причинах та наслідках подій, що відбувалися під час та після карантинної історії. Відомо, наприклад, що спалах пандемії COVID-19, що була оголошена в березні 2020 года, нерівномірно поширювалася по США. Більшість випадків захворювань на COVID-19, зафіксованих в США до березня, відбулися в штаті Вашингтон, але к кінцю березня центром епідемії в США став штат та місто Нью-Йорк.

З економічної точки, незважаючи на обіцянку федеральної резервної системи США надати 1,5 трильйона доларів для підтримки фінансової системи, промисловий індекс Доу - Джонса знизився на 10%, що стало найбільшим падінням індексу з часів "Чорного понеділка" 1987 року [3].

Щодо релігійних організацій США, які були на дистанційному режимі в більшості, відмічалися факти "відкритих дверей". Деякі штати не включили до переліку заборони масових подій релігійни

організації. "Церква Solid Rock в окрузі Батлер говорить, що вона має право залишатися відкритою під час кризи коронавірусу. Уряд штату Огайо Майк ДеВайн вдома не стосується релігійних зборів, але він попросив церкви знайти інші способи поклоніння".[4]

Наступні події, що виникли внаслідок затримання місцевим полісменом афроамериканця Джорджа Флойда.

В США виникла безпрецедентна низка подій руйнівного характеру під гаслом - "Black Lives Matter", де під гаслами антирасистських рухів, намагалися пограбувати школи, магазини, ресторани, церкви, цвинтари.

Окремо підкреслимо явище осквернення пам'ятників відомим політикам, релігійним діячам та іншим видатним особистостям в США. На сьогодні зруйновано пам'ятник священика францисканця Хуниперо Серра (1713 - засновник католицьких місій на території Каліфорнії, в тому числі Сан-Франциско, Лос-Анджелеса, Сакраменто і Сан-Дієго) своєю діяльністю місіонера і дослідника заслугував на ім'я "батька Каліфорнії".[6]

3 червня, 2020 Папа Римський в кінці загальної аудієнції окремо звернувся до «братів і сестер в Сполучених Штатах Америки». Наведемо слова з заяви понтифіка: "Друзі мої, ми не можемо терпіти або закривати очі на расизм в будь-якій формі. Разом з тим, повинні визнати, що насильство останніх ночей має характер самознищення і пострілу в себе самих. З насильством нічого не купується, але багато втрачається". [5]

В Україні, в Запоріжжі та Тернополі після антирасистських митингів у Західному світі, поодинокі мітингувальники виступали за права та расову рівність у суспільстві.

Поширення коронавірусу в Україні змусило всіх вжити безпрецедентних заходів безпеки. Обмеження торкнулися навіть тієї сфери, яка не регулюється державою, – релігії. В умовах пандемії масове відвідування храмів, цілування ікон і причастя – дуже небезпечні заходи.[2]

Українська ситуація розгортається і нині. В жовтні (наприкінці) Релігійні діячі обговорили з Президентом Зеленським протидію COVID-19 та інші актуальні питання. Зустріч відбулася 19 жовтня на запрошення Президента Володимир Зеленського. Він у першу чергу попросив релігійних діячів допомогти у протидії поширенню COVID-19 в Україні, повідомляє Інститут релігійної свободи. [1]

Підсумовуючи можна дійти до висновків щодо подій під час пандемії 2020 - це сучасний виклик суспільства, коли багато проблем стає актуальними неочікувано. Навіть, сміливі сценарії Голлівуда не так яскраво приподіносили історії, що пов'язані з

зараженнями та епідеміями. Можна констатувати, що тимчасовий соціально - економічні питання США, нашої країни, викликані епідемією, підняли на поверхню проблеми в суспільстві, що тривають й нині. Соціальні/ державні інститути США та України з'явилися не зовсім спроможними дійти до результативного вирішення проблем епідемії.

Covid 2019 спровокував нові погляди на деякі проблеми існування суспільств, їх закони/ порядки/ світобачення, які були забуті в країнах світу. В сучасному поліконфесійному суспільстві Америки та України виникає - криза політичних еліт, політичний популізм, соціальний кризис, зміни цінностей суспільства, зміна в прочитанні історії країни, веде до міжконфесійних проблем.

Література:

1. Зустріч президента з всеукраїнська рада церков - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.irs.in.ua/ua/president-zelenskyu-met-with-uccro>
2. Релігія та пандемія - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2020/04/02/stattja/suspilstvo/relihiya-pandemiya-yak-cerkva-ukrayini-reahuye-koronavirus-12percent-in-one-week-heres-why-and-what-likely-happens-next.html>.
3. Market - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.washingtonpost.com/us-policy/2020/03/12/markets-stocks-today-coronavirus/>
4. One of great Cincinnati church [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.citybeat.com/news/blog/21124035/one-of-greater-cincinnati-largest-churches-continues-services-despite-coronavirus>
5. Папа Римський [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://thebabel.com.ua/ru/news/44629-papa-rimskiy-prizyvaet-ssha-k-primireniyu-i-osuzhdaet-rasizm-i-nasilie>
6. Черчилль, Рузвельт, Колумб: какие памятники хотят снести активисты Black Lives Matter? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.bbc.com/russian/features-53001025?prompt>

Єфтені Наталія

к.політ.н., доцент
доцент кафедри
загальноправових дисциплін,
НУ «ОМА»
(м. Одеса)
067-417-84-28
nefteni@ukr.net

ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Інформаційне суспільство здійснює значний вплив на всі сфери життєдіяльності суспільства і на кожну особистість, в тому числі і на її спосіб життя. Сучасні інформаційно-комп'ютерні технології створюють широкі можливості для розвитку людства і людського потенціалу, відкритого доступу і використання інформації. Вони сприяли появі нових типів економічної діяльності і нових професій, але створили підґрунтя для появи нових викликів і проблем в соціумі.

В інформаційному суспільстві реалізуються принципи гендерної рівності, але виникають проблеми, пов'язані з гендерними аспектами особистості. Зважаючи на виокремлення поняття статі і гендер, потрібно виправдати такий розподіл. Поняття «стать» визначає біологічні відмінності індивідів, а поняття «гендер» вказує на соціокультурні аспекти статі. І така відмінність проявляється у відмінностях і невідповідності статі особистості з її відчуттями власної ролі. Соціалізуючись, особистість засвоює норми поведінки і сприймає різні соціальні ролі. Під час соціалізації особистості можуть виникнути соціально-гендерні проблеми, коли реальна поведінка індивіда не відповідає встановленим в суспільстві нормам і це викликає негативні реакції.

Складні проблеми виникають через нерівність жінок і чоловіків в суспільстві. З одного боку, обидві статі мають однакові можливості для доступу і обміну інформацією, мобілізації світової спільноти, соціальних груп населення для вирішення різних соціальних проблем.

З іншого боку, становлення і формування інформаційного суспільства породжує багато проблем гендерної нерівності. Важливою проблемою є обмежений доступ до інформаційно-комп'ютерних технологій і комп'ютерна неграмотність населення. Крім того, економічна нерівність населення не дозволяє однаково

використовувати Інтернет. А в найменш розвинутих суспільствах відсутні соціально-економічні можливості для одержання переваг від використання інформаційно-комп'ютерних технологій.

Гендерні ролі, які обумовлюються соціокультурними особливостями, не сприяють можливості рівноцінної участі у функціонуванні інформаційного суспільства. В цілому в світі існують відмінності між жінками і чоловіками в доступі до інформаційно-комп'ютерних технологій, отримання знань в цій сфері. Перерви в кар'єрному зростанні, обов'язки в домашньому господарстві знижують рівень підготовки і освіти жінок в цій сфері. Крім того, в сфері комп'ютерних технологій фіксується приховане, упереджене ставлення до працевлаштування і самореалізації жінок. Гендерна нерівність ускладнюється стійкими стереотипами, сформованими в суспільстві. Наприклад, часто можна почути про другорядну роль жінки, що машини і техніка є виключно чоловічим заняттям, внаслідок чого певні сфери сприймаються як недоступні для жінок. А жінкам складно працевлаштуватися, отримати престижні посади чи посаду керівника в технічних сферах.

Інформаційно-комп'ютерні технології надають нові можливості жінкам для їх самостійності, реалізації і успішності. Для жінок, які мають доступ до інформаційно-комунікаційних технологій і можливість користуватися ними, нові засоби інформації несуть численні блага, особливо в плані скорочення інформаційного розриву, вдосконалення системи управління, подолання ізольованості, забезпечення можливостей оприлюднити свою точку зору. Це сприяє забезпеченню рівності між чоловіками і жінками.

Сьогодні жінки можуть розвивати підприємницьку діяльність, мають вихід на міжнародні ринки, можливості отримання освіти чи підвищення кваліфікації. Завдяки Інтернету жінки можуть висловлювати вільно свої думки і анонімно обмінюватися інформацією, звертатися за допомогою через насилля і дискримінацію. А робота в глобальній мережі Інтернет з величезними можливостями доступу до світових ресурсів здійснює значний вплив на забезпечення якісної гендерної політики.

Хоча важливим в гендерних дослідженнях є вивчення не лише жіночих проблем, а й чоловічих, яке передбачає аналіз поєднання і розподілу ролей, проблеми батьківства тощо.

Щороку міжнародні організації оприлюднюють інформацію про проблеми гендерної нерівності в сучасному світі. Неурядова організація ВЕФ (Всесвітній економічний форум) розробила кількісний метод оцінки рівноправ'я за статтю - Індекс гендерної нерівності, який оцінює гендерний розрив і базується на наступних

показниках: економіка, освіта, здоров'я, політика. Відповідно до інформації, яка щорічно надається, в світі дуже повільно здійснюються зміни в можливостях повної реалізації потенціалу жінок. Найбільші зміни відбулися в сфері здоров'я і освіти, найменші в сфері економіки і політики. В 2018 р. Україна знаходилася на 65 місці, а в 2019 р. на 59 місці [1].

Для вирішення існуючих проблем в гендерній політиці Україна має орієнтуватися на розвинуті європейські країни, які лідирують в світовому рейтингу, аналізувати їх законодавчу базу, досвід і механізми вирішення гендерних проблем. Крім того, державі потрібно приділяти увагу інформуванню населення про існуюче законодавство щодо гендерної рівності та контролю за його реалізацією.

Література:

1. Индекс гендерного разрыва по версии Всемирного экономического форума. Гуманитарная энциклопедия: Исследования [Электронный ресурс]. Центр гуманитарных технологий. 2006–2020 (последняя редакция: 11.11.2020). URL: <https://gtmarket.ru/ratings/global-gender-gap-index>

Жестікова Мар'яна

студентка 3 курсу, спеціальність «Маркетинг»
Державний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса)
+380983165440

Науковий керівник:

Яковлев Ігор

старший викладач
кафедри міжнародних відносин і права
Державний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса)

ЗАХИСТ ПРАВ ВЛАСНОСТІ У ПРАКТИЦІ ЄСПЛ ТА УКРАЇНІ

Основною гарантією захисту права власності є можливість звернення за захистом порушеного, невизнаного права або таке що оспорується до суду, національного, або у випадку незадоволення позову до Європейського суду з прав людини. Відповідне право передбачене Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод [1], а також законодавством України, прийнятим на виконання зобов'язань за Конвенцією.

При розгляді Європейським судом з прав людини справ, у яких йдеться про порушення норми статті 1 Першого Протоколу [2], Суд виходить з аналізу трьох частин норми у їх сукупності: 1) принцип мирного володіння майном; 2) порушення такого принципу; 3) контроль за здійсненням права на мирне володіння майном.

Для застосування принципу мирного володіння майном необхідні наступні умови: 1) наявність майна у значенні, яке надається йому статтею 1 Першого Протоколу а також практикою Європейського суду з прав людини; 2) наявність порушення (обмеження, невизнання або будь-якого іншого втручання у мирне володіння власністю особи); 3) наявність контролю за її використанням.

Лише після процедури деталізованого та аналізу зазначених аспектів Європейський суд з прав людини приходить висновку, чи було порушення права власності.

Щоб скористатися захистом статті 1 Першого протоколу особа повинна мати певне право, що передбачене національним законодавством, тобто право яке вважатися правом власності

відповідно Конвенції. Цей факт відображено і можна взяти за практику національним судам саме розгляд ЄСПЛ багатьох заяв.

Як і розуміння «цивільних прав і обов'язків», концепція «майна» в розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції має самостійне значення, тобто воно не обмежене лише власністю на матеріальні речі і воно не залежить від формальної класифікації у національному праві, тобто інші права та інтереси, які можуть бути активами, також допускається прирівнювання їх до поняття «правом власності», а відтак до «майна». Таким чином, коли постає питання розкриття змісту поняття «майно», то не є достатнім опиратися на національне законодавство держав-учасниць Конвенції. Тобто, щоб вирішити питання щодо застосування статті 1 Першого протоколу до Конвенції до конкретної справи Суд повинен в першу чергу вирішити, чи обставини справи дають заявнику право на самостійний інтерес, який захищається цією статтею.

Доцільно зазначити, що поняття «майно», так і поняття «власність», мають досить широке трактування і охоплюють перелік саме економічних інтересів (активів) – матеріальних та відповідно нематеріальних.

Наприклад, у справах, що розглядав ЄСПЛ об'єктом були: усе «власне» майно особи, що може входити до складу спадщини, і яке можна заповісти; нерухомість, зокрема, маєтки, будинки; прибутки, що випливають з власності, зокрема, орендна плата (рента); рухоме майно; активи; акції компанії; банківські внески; патенти; кошти, належні заявникам на підставі судових рішень, які є остаточними та підлягають виконанню; інше «майно», що «становить економічну цінність», зокрема, необхідні для здійснення підприємницької діяльності дозволи чи ліцензії [3].

Якщо розглянути проблему в галузі господарського права в Україні, то більшість спорів, які виникають у сфері втручання держави в право власності фізичної чи юридичної особи, звичайно вимагають від українських судів застосування положень ст. 1 Першого протоколу. Тому, в першу чергу, перед суддями та відповідно іншими учасниками судових процесів дуже вагомим є вірне трактування та розуміння критеріїв, які належить оцінювати на предмет відповідності втручання в право власності принципам, закладеним у ст. 1 Першого протоколу, а також повинно бути виважене та обґрунтоване застосування практики Європейського суду з прав людини.

Слід вказати, що право власності (на мирне володіння майном) не є абсолютним. Тобто роль держави зберігається у його регулюванні, також воно може бути і обмеженим. Тобто, держава, як інститут політичної системи, що володіє правом примусу,

монополією на прийняття рішень може застосовувати певні заходи які передбачають втручання в право власності, і навіть допускається, відповідно до національного законодавства право позбавити громадян власності. Але, держава, в своїх діях повинна дотримуватися сталих принципів правомірного втручання.

Тобто тих, що напрацьовані ЄСПЛ, через рішення якого відбувається розуміння змісту норм Конвенції, Першого протоколу, їх практичне застосування[4].

Отже, аналіз ст.1 Першого протоколу показав, що вона відображена як у Конституції України, так і в Цивільному кодексі, тобто де-юре вона закріплена. Але де-факто, українській судовій системі доцільно враховувати правові позиції ЄСПЛ, при розгляді спорів про захист права власності, а також, посилатися на висновки Європейського Суду як на безпосереднє джерело права.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. *Офіційний вісник України* від 16.04.1998 – 1998 р., № 13, / № 32 від 23.08.2006, стор.270
2. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Офіційний вісник України* від 23.08.2006, 2006 р., №32, стор.453, стаття 2372, код акту 36905/2006
3. Концепція «майна» в розумінні Статті 1 Першого протоколу до Європейської конвенції з прав людини та основоположних свобод. <https://ukrainepravo.com/international-law/european-court-of-human-rights/ns-rshchyetshchky-pamra-v-usitspkrrk-fkhakhkhk-1-tyeuysgs-tuskhsnsots-es-zhvustyemfensl-nsvyershchk/> (Дата звернення: 15.11.20)
4. У ВСУ підсумували рекомендації щодо захисту права власності. <https://zib.com.ua/ua/print/120218-u-verhovnomu-sudi-pidsumovali-rekomendacii-schodo-zahistu-pra.html> (Дата звернення: 15.11.20)

Жмай Олександр

Член правління
громадської організації
«Молодіжна організація «Енектус»
при Одеському національному
університеті імені І. І. Мечникова»
(м. Одеса)
Телефон: +38 (063) 281-85-17
E-mail: saschagmai@gmail.com

БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ СУСПІЛЬНОГО БЛАГА В КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

На сучасному етапі соціального і економічного розвитку суспільства питання благодійності в тому чи іншому ключі постійно виникає на порядку денному. Щоб відповісти на питання «що таке благодійність?», необхідно спочатку розібратися, який сенс вкладався в це поняття історично і яке значення ми надаємо йому сьогодні.

Найчастіше, щоб визначити значення слова, важливо дізнатися його етимологію. Однак в даному випадку «благословити», на мій погляд, не відповідає в повній мірі на питання «чому ми це робимо?». Якщо ж пройти трохи далі в історію і подивитися, де ця практика була найбільш розвинена, то стежка наших досліджень призведе до Римської імперії, де в останні роки до нашої ери, за часів імператора Августа, жив Гай Цільний Меценат, чий ім'я згодом стало прозивним.

Однак і тут не все так просто. Будучи довіреною особою імператора, Меценат вивів підтримку мистецтва і науки на державний рівень. Тобто «... не можна вважати, що меценат — це безсрібник, який безоплатно робить добро людям. Меценат — це той, хто, підтримуючи мистецтво, розвиває духовність суспільства як необхідна умова реалізації поставлених перед ним завдань» [1].

Таким чином, ми бачимо, що навіть на зорі часів благодійність не виключала особисті інтереси і не суперечила їм. Важливо відзначити, що при цьому особисті інтереси не протиставлялися громадським, а скоріше підтримували їх.

Тут важливо зрозуміти наступне: благодійність завжди здійснюється виходячи з особистих інтересів і для досягнення особистих цілей. Якщо, як у випадку з Меценатом, ви вважаєте мистецтво настільки важливою сферою, що готові її фінансувати як

на індивідуальному, так і на державному рівні, ви робите це заради своєї ідеї — навіть якщо ця ідея приносить суспільне благо країні і народу (при цьому, цілі і благо індивідуума, народу і держави не повинні бути спрямовані в різні боки, як це часто відбувається сьогодні, інакше ми отримаємо відмінну ілюстрацію до байки І. А. Крилова «Лебідь, рак і щука»).

Це працює і в тому випадку, якщо ви хочете для себе додаткові вигоди, наприклад, у вигляді відомості чи визнання, і навіть тоді, коли вами рухають абсолютно альтруїстичні помисли — адже ви, знову-таки, задовольняєте в першу чергу своє бажання допомогти іншим. Тому виходить, що, куди не кинь — усюди будуть чийсь потреби, заради задоволення яких і затівається вся ця епопея з благодійністю.

Сьогодні це явище, зазнавши певних змін, існує в суспільстві у вигляді ідей корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) і приватно-державного партнерства. Але навіть в такому вигляді відношення до нього неоднозначне. З одного боку, більша частина світової спільноти прийшла до розуміння того, що особисті інтереси і вигоди не можуть бути головним і єдиним двигуном для держави, підприємства чи окремо взятої людини. Це, як мінімум, виходить з того, що будь-яка людина, хоче вона того чи ні, живе в соціумі і змушена підкорятися його законам і вимогам, взаємодіяти з іншими людьми, враховувати їхні бажання і потреби, і так далі. Кен Уілбер, американський філософ і письменник, в своїй книзі «Коротка історія всього» описує це таким чином: «... у кожного ... є не тільки своя діяльність, але він також перебуває в суспільності з іншими. Якщо він виявляється нездатний до того чи іншого, ... він просто перестає існувати» [2]. Тобто, якщо одна з частинок (людина) відмовляється діяти за законами цілого (суспільства), вона так чи інакше припиняє своє існування — або змінюється.

З іншого боку, з огляду на зміни, які відбуваються в світі, багато підприємців говорять про те, що вони не зобов'язані відповідати перед суспільством нічим, крім своєї безпосередньої діяльності, яка і так вже включає якість продукції, її безпеку, гідну заробітну плату робітникам, чесну сплату податків і багато іншого. Все інше, на їх погляд, є відповідальністю держави і уряду, які просто перекладають свої обов'язки на інших, при цьому найчастіше не даючи додаткових прав (існують, звичайно, приклади звільнення від податків тієї суми, яка була спрямована на благодійність, однак це не занадто часта практика, яка, до того ж, в нашому економічному середовищі використовується скоріше для відмивання коштів, ніж для реальної допомоги стейкхолдерам).

Якщо, знову-таки, взяти за приклад благодійності КСВ і розглянути підходи до її впровадження [3], нам пропонують наступні варіанти:

- 1) ринковий підхід, коли державне втручання мінімально (найчастіше на рівні забезпечення пільг і підтримки законами);
- 2) державне регулювання, де благодійність по факту — це ще одне зобов'язання, а уряд виконує роль наглядача/вчителя, показуючи, що робити можна і потрібно, а що ні;
- 3) корпоративна совість, коли моральна відповідальність виникає всередині компанії, а не нав'язується ринком або державою ззовні;
- 4) концепція стейкхолдерів (англ. *Stakeholder* — «зацікавлені сторони»), яка має на увазі, що діяльність людини або підприємства оцінюється виходячи з того, чи служить вона інтересам держави, суспільства, конкурентів, партнерів, співробітників і т. д.

Таким чином, не можна сказати, що благодійність — це виключно приватна ініціатива (або, навпаки, державна). І намагаючись визначити, чи компенсує вона вимушені провали неефективної держави або, навпаки, є ідеальним інструментом вирішення соціальних проблем, важливо зрозуміти наступне: ми говоримо про спробу вирішити цей парадокс в той час, коли потрібно його просто прийняти і навчитися взаємодіяти з ним.

Як пропонує американський психолог і викладач Річард Фарсон в своїй книзі «Менеджмент абсурду» [4], нам потрібно зануритися в глибини абсурдності парадоксу і спробувати зрозуміти, що ж за ним криється. Незважаючи на те, що людина намагається підпорядкувати все навколо певній логіці і алгоритму, сама по собі вона є ірраціональною істотою. Скільки разів ми з вами могли помічати, що спроба навчитися на своїх помилках ні до чого не призводить, хоча, здавалося б, що може бути легше — не повторювати певний набір дій в певній ситуації. Той же приклад з курінням і вживанням алкоголю: найчастіше людина прекрасно усвідомлює шкоду своїх дій для себе і оточуючих, не хоче його, але, тим не менш, продовжує це робити.

Отже, коли ми намагаємося протиставити державу та благодійність, коли ми говоримо, що благодійність або нівелює огріхи уряду, або є ідеальним соціальним інструментом, ми автоматично відсікаємо якусь частину цього поняття, внаслідок чого воно стає неповним — і неефективним. Адже ніщо не заважає

кожному суб'єкту, будь то людина, фірма або уряд, творити благо — те, на яке він здатний, і те, яке для нього важливе. Тільки слід пам'ятати, що «права і свободи однієї людини закінчуються там, де починаються права і свободи іншої».

Література:

- 1) Вестник Международного института антиквариата «Мир искусств», № 1 (01) 2013. URL: http://int-ant.ru/docs/world_art1/index.html#/8/ (дата звернення: 11.11.2020).
- 2) Уилбер Кен Краткая история всего. М.: ПОСТУМ, 2018. с. 65.
- 3) Жмай А. В., Орлова Н. В. Анализ современных подходов к социальной ответственности бизнеса: возможности применения в Украине. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Випуск 7. Частина 1. С. 19-23.
- 4) Фарсон Ричард Менеджмент абсурда: аспекты лидерства, которые часто остаются незамеченными. М.: ООО Издательский дом "София", 2006. 192 с.

Каменчук Тетяна
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)

ПОЛІТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ПРОЦЕС УЗГОДЖЕННЯ ІНТЕРЕСІВ І ОБ'ЄКТИВНИХ ПОТРЕБ РОЗВИТКУ СОЦІУМУ

Не має необхідності доводити, що між політикою і управлінням існує тісний взаємозв'язок. Але справа не обмежується взаємозв'язком двох цих явищ. Кожне з них може бути не тільки причиною, але й наслідком іншого. Неважко також помітити наявність сфери, у якій поняття політики і управління здобувають настільки тісне споріднення, що починають збігатися за значенням. Наприклад, коли мова йде про політичні рішення вищого рівня управління країни, то ці рішення відносять до сфери політики. У той же час, ці самі рішення і є основою управління суспільством.

Державне управління містить в собі сукупність механізмів і засобів, за допомогою яких забезпечується стабільне функціонування, яке упорядковує розвиток соціуму. Коли говориться про державне управління, то мається на увазі великий обсяг організаційно-технічної роботи, що виконується державними органами різних рівнів. Державне управління здійснюється через три форми влади – законодавчу, виконавчу і судову. Державне управління здійснюється на центральному і регіональному рівнях, воно припускає також ведення внутрішньої і зовнішньої політики.

Політичне управління, характеризуючи діяльність держави та її структур, проте, зв'язано не з техніко-організаційними аспектами цієї діяльності (воно їх використовує як інструменти), а з визначенням генеральних шляхів розвитку суспільства. Політичне управління впливає на взаємодію великих соціальних груп у суспільстві, на характер їх зв'язку [1]. Воно формує і коректує взаємини економічних, власне-політичних (зв'язаних із владою) і етнокультурних страт. В компетенції політичного управління знаходиться визначення провідної, домінуючої в даному суспільстві ідеології, визначення легітимізованих, офіційно-визнаних цілей,

ідеалів, вищих цінностей. Саме політичне управління забезпечує баланс між центром і регіонами.

Політичне управління завжди пов'язане з питанням про те, у чийх інтересах проводиться конкретна політика. Політика виражає інтереси визначених груп, класів, страт, і цьому істотному моменту варто приділити значну увагу при розгляді проблеми компетентності. Тобто, важливим є питання: кому вигідна і для чого потрібна компетентність при вирішенні реальних політичних задач, чийм цілям вона слугує.

Отже, політичне управління – це процес узгодження інтересів і установок держави з інтересами громадянського суспільства, різних соціальних верств, прошарків і груп, суспільних об'єднань і організацій на основі пізнання та використання об'єктивних потреб розвитку соціуму.

Політичне управління – це реалізація організаційних функцій, які створюють необхідні умови для досягнення в процесі спільної діяльності людей поставленої мети. Система політичного управління є широкою і багатоплановою, що базується на існуванні та функціонуванні інститутів громадянського суспільства і держави – політичних партій, недержавних організацій, органів місцевого самоврядування та органів державної влади.

Таким чином, без політичного управління неможливе системне функціонування суспільства, саме тому його важливою складовою є державне управління, яке співвідноситься з першим як часткове і загальне. Державне управління входить до політичного управління, тобто останнє є значно ширшим. Доказом цього є те, що політико-управлінські відносини виходять за межі державного управління, торкаючись відносин підпорядкування в інших організаційних структурах громадянського суспільства, що включені до політичного процесу. Якщо в цілому управління в суспільстві є загальною політичною функцією, що реалізується через владно-організуючу діяльність з метою узгодженості суспільних інтересів для досягнення суспільне значимих завдань, то державне управління можна віднести до однієї з функцій держави, яка вносить у цю діяльність організуюче начало відповідно до визначених політичних орієнтирів, принципів, цілей, інтересів, врегульованих правовими нормами.

Література:

Тимошенко В. І. Мета держави (з історії політичної і правової думки). *Правова держава*. Щорічник наук. праць. Вип. 11. Київ, 2013.

Карагіоз Руслан

к. політ. н.,
доцент кафедри адміністративної
діяльності поліції

Одеського державного університету
внутрішніх справ
(м. Одеса)

+038-67-901-83-97

e-mail ruslan-19761@ukr.net

НЕРЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ ЯК НАСЛІДОК НЕЕФЕКТИВНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Одним із доленосних документів для України в частині як запобігання та протидії корупції, так і загального вектора розвитку нашої держави, є підписана у 2014 році Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію). Цей документ запустив реформу законодавчої бази України задля гармонізації національної нормативно-правової бази з актами ЄС. Набувши чинності 01.09.2017 р., Угода про асоціацію зумовила низку позитивних результатів для України. При цьому не можна констатувати максимальну результативність впровадження цього документа, адже недостатня інституційна спроможність міністерств є перешкодою для виконання завдань Угоди про асоціацію вчасно та в повному обсязі.

Угода про асоціацію одним із пріоритетних завдань для України визначила саме протидію корупції. Зокрема, ст. 3 визначає боротьбу з корупцією одним із головних принципів для посилення відносин між Україною та ЄС; ст. 14 передбачає, що співробітництво між Україною та ЄС зокрема спрямовується й на боротьбу з корупцією. Ст. 22 приділяє прицільну увагу боротьбі зі злочинністю та корупцією як у приватному, так і в державному секторі. Співробітництво між сторонами Угоди про асоціацію стосується: обміну методиками розслідування; обміну інформацією; навчання та обмін персоналом; питання, пов'язані зі захистом свідків і жертв. У главі 8 «Державні закупівлі» (ст. 151) зацентровано на укладенні Україною державних контрактів шляхом проведення прозорих і неупереджених процедур визначення виконавця, що запобігатимуть вчиненню корупційних діянь. Ст. 459 зобов'язує

сторони вживати ефективних заходів з метою попередження та боротьби з корупцією, зокрема шляхом взаємної адміністративної допомоги та спільної правової підтримки [Див. : 1].

Угода про асоціацію визначає, що верховенство права та боротьба з корупцією є одними з головних принципів для посилення відносин між сторонами. Тобто, успішність антикорупційної політики є важливою складовою євроінтеграційної перспективи нашої держави. Відтак нашим основним завданням є з'ясування особливостей реалізації Угоди про асоціації в площині запобігання та протидії корупції в Україні, з'ясування того, яких же результатів та якими методами у питаннях запобігання та протидії корупції уже досягнуто.

Щороку Європейська комісія готує звіт по кожній із країн, з якими в ЄС діє безвізовий режим, щодо виконання ними «безвізових» критеріїв. В останньому такому звіті щодо України серед вимог більшість стосувалася саме боротьби з корупцією, однією з яких було означено нагальність відновлення незалежності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури [2]. У випадку невиконання цієї, а також інших важливих вимог, безвізовий режим України з ЄС може бути призупинений чи й скасований.

Загалом будь-які кроки назад від розпочатих реформ, зокрема й антикорупційних, можуть слугувати причиною скасування візової лібералізації для України. Очевидно, що ЄС очікує від української сторони реальних результатів боротьби з корупцією, зокрема вироків для топ-корупціонерів. З огляду на це високопосадовці ЄС покладають значні сподівання на діяльність Вищого антикорупційного суду України. Але наразі досвід протидії корупції в Україні останніх років засвідчує: Україна пішла шляхом обмеження можливостей для практичної реалізації корупційних схем, аніж покарання корупціонерів. Водночас ЄС стоїть на тих позиціях, що ефективна боротьба з корупцією в Україні можлива лише за злагодженої взаємодії усіх уповноважених структур задля досягнення спільного результату.

ЄС розглядає корупцію в Україні як наслідок неефективного державного управління. Неодноразово на рівні євроінтеграційних інституцій озвучувалися припущення, що нові антикорупційні органи не будуть застраховані від політичного тиску на них. Відтак висловлювалися побоювання, що з огляду на незбалансовані результати протидії корупції, Україна увійде до групи найбільш відкрито корумпованих країн світу [Див., напр.: 3].

Нині основна діяльність ЄС в частині запобігання та протидії корупції в Україні сконцентрована на реалізації Антикорупційної ініціативи ЄС в Україні (EUACI) – найбільшої програми експертної

та технічної допомоги Україні з боку ЄС у сфері боротьби з корупцією. Програма фінансується ЄС і співфінансується та впроваджується Данською агенцією з міжнародного розвитку.

Програма EUACI має метою забезпечити сталість тих антикорупційних реформ в Україні, що вже впроваджені, та подальше посилення антикорупційних зусиль на загальнонаціональному та місцевому рівнях.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. *Офіційний вісник України*. 2014. 26 верес. № 75.
2. Report from the Commission to the European Parliament and the council. Second report under the visa suspension mechanism. Brussels, 19.12.2018. URL : https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20181219_com-2018-856-report_en.pdf
3. Кушнар'ов, І. В. (2017). Ментальні основи політичної корупції в Україні. *Політичне життя*, 2017, 4, 77-82.

Карпенко Мирослава

кандидат філософських наук,

доцент кафедри філософії

Одеського національного

університету імені І. І. Мечникова

(м. Одеса)

к. т. +380677965326,

karpenko-mv@ukr.net

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК СУТНІСНЕ ВИРАЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПРИРОДИ ЛЮДИНИ

«Ubi homines sunt modis» (де люди, там і правила). Це означає, що поведінка людей є свідомою, а не біологічно інстинктивною як у тварини. Свідомість продукує правила, які визначають собою всі відносини між людьми. Така поведінка є вольовою, чим обумовлений її соціальний характер.

Життя перших родових об'єднань людей регулювалося табу, заборонами, освяченими традицією. Дотримання цих норм гармонізувало відношення всередині роду, встановлювало норми, які містили покарання для тих, хто їх порушував. Із цього видно, що в доісторичні часи справедливість ототожнювалась із владою звичаю, який передбачав рівність всіх членів роду.

Розвиток суспільства неминує призводить до майнової та соціальної нерівності. На цьому історичному етапі існування людського суспільства справедливість починають відрізняти від рівності. У Платона в його ідеальній державі три стани добровільно виконують свої обов'язки і не втручаються в справи один одного. Він пише: «...Производитъ свое и не хвататься за многое, есть именно справедливость» [1, с. 225]. Аристотель всебічно розглядає поняття справедливості, зіставляючи його з поняттям несправедливого. «Несправедливым, – пише він, – называют и преступившего закон, и корыстно стремящегося иметь больше, то есть, нарушающего равенство ... справедливым будет и законопослушный, и тот, кто соблюдает равенство» [2, с. 109].

Згідно з Аристотелем, вірно встановлений закон стосується всіх «добродетелей и пороков, первые предписывая, вторые запрещаая» [2, с. 111]. Оскільки справедливість визначається як законна і рівна, то вона охоплює собою всі інші чесноти. В цьому сенсі справедливість визначається як завершена та цілісна чеснота – «всю добродетель в себе справедливость соединяет» [Там само]. Аристотель пише: «Совершенство ее в том, что обладание ею

позволяет делать добро и другому, а не только себе самому... лучше всего вовсе не тот, кто делает добро себе самому, а кто делает добро другому, ибо это труднее» [Там само].

В епоху Просвітництва в контексті концепції суспільного договору виникає конвенційне розуміння справедливості. Воно полягає в зведенні її до правового феномену, який має державно-законодавче походження. Гельвецій пише: «Справедливость предполагает установленные законы» [3, с. 154], страх перед покаранням за порушення законів може примусити людей слідувати справедливості. Правової точки зору у розумінні справедливості дотримувався також Гегель. Він стверджує, що конституція, в якій «...разумная воля... доходит до сознания и понимания самой себя...» є «...существующая с п р а в е д л и в о с т ь как действительность с в о б о д ы и развитие ее разумных определений» [4, с. 317].

Кант критикує суто правовий підхід до розуміння справедливості. На його думку «суд справедливости... содержит в себе противоречие», він ґрунтується на понятті права людей, але визначити право апелюючого до суду не завжди може третейський суддя, «он может и должен прислушаться к голосу справедливости» лише тоді, коли мова йде про його власні, а не чужі права. «...Строжайшее право – это величайшая несправедливость; ... но на пути права этому злу ничем нельзя помочь, потому что справедливость относится только к суду совести...» [5, с. 144].

Історично, по суті склалися дві позиції у розумінні справедливості: одна пов'язує справедливість з мораллю – «справедливість по совісті», інша пов'язує її з правом – «справедливість по закону». В силу свого формалізму право не здатне врахувати всі хитросплетіння та тонкі нюанси нескінченно різноманітних ситуацій людського життя. Мораль є більш гнучким регулятором, який всебічно охоплює життєві ситуації поведінки людей. Тому сфера морального виправдання, або осудження ширше правової сфери. Але, головне, це різні за своїм механізмом покарання: одне – чисто зовнішнє і, як правило, пов'язане з позбавленням свободи, інше – внутрішнє, оскільки це – суд совісті, пов'язаний з каяттям, перетворюючим особистість, весь її внутрішній світ, звертаючим її до добра. Саме тому справедливість по совісті – це особливе благо, яке наповнює своїм духовним світлом людські відносини.

Література:

1. Платон. Сочинения. В 3-х т. М.: Мысль, 1971. Т. 3. Ч. 1. 687 с.
2. Аристотель. Евдемова этика. М., 2005. 448с.
3. Философская энциклопедия. В 5-ти т. М.: Советская энциклопедия, 1970. Т. 5. 740 с.
4. Гегель. Энциклопедия философских наук. В 3-х т. М.: Мысль, 1977. Т. 3. Философия духа. 471 с.
5. Кант, Иммануил. Сочинения в шести томах. М.: Мысль, 1965. Т.4. Ч. 1. 544с.

Кравець Ганна

к. політ.н., доцент

кафедри соціальної роботи

Одеського національного університету

імені І. І. Мечникова

(м. Одеса)

тел. 067-795-38-50

email: anna14k83@gmail.com

СОЦІАЛЬНА МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ВИМОГА ЧАСУ ТА МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ

Сучасний світ став значною мірою взаємопов'язаним, і з цим доводиться рахуватися всім: і великим країнам, і середнім, і малим. Концепція суспільства споживання та відповідної культури споживання, яка була широко поширена в світі з 60-х років минулого сторіччя, засвідчує свою ілюзорність та нездатність відповідати викликам цивілізаційного розвитку людства в умовах глобалізації. Вона породила масове соціальне утриманство в розвинених країнах світу і є однією з головних причин глобальної кризи. Національні уряди, науковці та громадські діячі всіх країн світу без винятку спрямовують всі зусилля на пошук дієвих механізмів подолання споживацьких настроїв в суспільстві, а разом з ними й їх наслідків – кризових явищ в економіці та відсутності чітких орієнтирів подальшого розвитку людства. Соціальна модернізація в цьому аспекті перетворюється на один з головних напрямків державної політики сучасних країн, в тому числі й в Україні [1].

Під процесами соціальної модернізації, на макрорівні, розуміють особливий вид динаміки соціально-політичного процесу в період розвитку, в ході якого виникають і затверджуються відносини та інститути сучасного типу допомогою тих чи інших соціально-політичних змін [3].

Соціальні цілі модернізації, на відміну від економічних, які мають на меті зростання економічної активності та продуктивності праці, полягають у підвищенні якості людського капіталу. Без соціальної компоненти модернізація може призвести до парадоксальної картини, коли люди в лахмітті сплять під відкритим небом в оточуючому їх міському пейзажі серед високотехнологічних будівель.

Без соціальної модернізації досягнення економічних цілей буде вкрай складним, а результат такої політики навряд чи буде прийнятним для соціуму.

Потреба в масштабній соціальній модернізації – це загальносвітове завдання розвитку, яке чітко виписано на рівні міжнародних стандартів ООН, які в цілях тисячоліття акцент ставлять саме на соціальних функціях. І як свідчать матеріали самітів ООН щодо цілей розвитку, за останні 30 років усі зусилля країн світу спрямовані саме на подолання бідності, підвищення рівня освіти та охорони здоров'я, гендерної рівності тощо [2].

На подолання цих явищ український уряд розробляє національні програми розвитку, суспільствознавці проводять купу досліджень, урядовці та представники органів місцевого самоврядування вживають конкретних дій. Усіх їх об'єднує чітке розуміння того, що «накопичений в Україні людський потенціал не отримує належного запиту в національній економіці, відтак реалізується неефективно, що зумовлює критичні масштаби втрат» [5, с. 124].

Соціальні перетворення в сучасній Україні назріли відразу в декількох сферах, які в тій чи іншій мірі потребують підтримки з боку держави: на ринку праці, у пенсійній системі, в системі соціального захисту населення, тощо.

1. Ринок праці. Процес на ринку праці - це базовий соціальний процес, по відношенню до якого всі інші процеси є похідними. Повинна бути політика зайнятості, спрямована на населення у працездатному віці, а не на боротьбу з безробіттям, тобто з безробітними.

Політика протидії безробіттю, по суті справи, зумовила низькі доходи населення в цілому. А низька заробітна плата - це головний параметр, що визначає всю динаміку доходів населення. Низька заробітна плата - це низькі пенсії, низькі соціальні виплати.

2. Пенсійне забезпечення. Соціальна відповідальність будь-якої держави визначається його ставленням до людей похилого віку, які покинули ринок праці. Весь час йшла боротьба між двома параметрами пенсійної системи: рівнем середньої пенсії і величиною прожиткового мінімуму пенсіонера.

3. Соціальний захист населення. Бідність - основна проблема людства. Саміт РІО +20, що пройшов у червні 2012 року в Ріо-де-Жанейро також вказав на боротьбу з бідністю як головну задачу всіх урядів сучасних держав. Але політика соціальної модернізації не може полягати тільки в боротьбі з бідністю. Бідність зсередини перемогти не можна, критерій знаходиться поза системою [4].

За оцінками більшості світових експертів інвестиції в людський капітал є найвигіднішими і для суспільства загалом, і для окремої людини. Прибуток від інвестицій у людський капітал залежить безпосередньо від терміну його використання, тобто визначається часом, що залишився до закінчення працездатного періоду життя людини.

Література:

1. Музиченко А.В., Назарова Н.С., Стрижова И.А. *Общество потребления в эпоху глобализации: социально-политические аспекты*. Одесса: Печатный дом, 2014. 200 с.
2. Музыченко А. В. Современное звучание концепции устойчивого развития: саммит РИО+20 и Украина. *Материалы круглого стола на тему «Экономика устойчивого развития в странах СНГ» 12-16 сентября 2013* . Одесса: ОНЕУ, 2012. С. 93-104.
3. Музиченко Г. В. Вплив сучасних світових соціально-економічних процесів на зміст соціальної політики держави. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2011. № 9 (134). С. 181-189.
4. Коляда Т. А., Музиченко Г. В. Вплив демократії на обсяг гарантованих державою соціальних послуг населенню та рівень їх фінансового забезпечення в умовах посткризового розвитку економіки. *Збірник наукових праць НУДПСУ*. 2012. №1. С. 181-189.
5. *Украина 2030: Доктрина збалансованого розвитку*. Львів: Кальварія, 2017. 164 с.

Магновський Ігор

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри теорії та філософії права
факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування,
Одеський державний університет
внутрішніх справ
(м. Одеса)

ЗМІСТ ТА РОЗУМІННЯ КАТЕГОРІЇ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Права і свободи людини є історично мінливою категорією, маючи еволюційний характер, а тому були, є і в майбутньому будуть у центрі уваги багатьох дослідників, державних та суспільних інституцій, що аналізували та досліджуватимуть і надалі дане багатовимірне суспільне явище з різноманітних сторін – філософських, релігійних, політико-правових, етичних, соціальних тощо. Однак, саме проголошення чи констатація прав і свобод вищою соціальною цінністю у багатьох випадках без ефективного їх захисту зводиться до юридичної абстракції.

В Україні, у зв'язку з проведенням цілого комплексу соціально-економічних, суспільно-політичних, культурно-ідеологічних перетворень, проблема захисту прав і свобод людини набуває особливого значення. Її сутність полягає як у наявності труднощів у реалізації закріплених у Конституції, як Основному Законі держави, прав і свобод, так і в недостатньому рівні їх захищеності від правопорушень. Існує чимало перешкод на шляху захисту прав і свобод людини та громадянина. Ще не відпрацьовано механізм реалізації прав і свобод у системі правоохоронних та правозахисних органів. Неможливо залишити поза увагою і той факт, що в Україні дуже обмежене та недостатнє коло засобів захисту прав людини. Практика Європейського суду з прав людини свідчить, що не кожен елемент національної системи може бути ефективним засобом захисту прав людини [1, с. 36].

Тому вивчення проблем захисту прав людини надає можливість визначити ефективність впливу права на суспільні процеси, місце людини у заданому соціумі, таї загалом стан та рівень демократичного й правового розвитку суспільства.

Відтак, незважаючи на значну кількість наукового доробку минулого й сьогодення присвячених питанням прав і свобод людини та їх утвердженню, дана тематика за сучасних умов набуває

особливої уваги і значення, що зумовлено характером внутрішнього загострення стосунків політичних еліт, поглиблення кризових явищ в економіці, а звідси й соціальних негараздів та інших негативних процесів у розвитку нашої країни. Усе це засвідчує про наукову та практичну значущість, актуальність і перспективність указанного напрямку досліджень.

Оскільки захист прав людини, як стверджує В.І. Шишкін, категорія законодавча, для її правильного використання у теорії права необхідно чітко окреслити суть та зміст цієї категорії [2, с. 28–30].

Учені вказують, що правовий захист, як і будь-яка правова діяльність, відбувається у різних формах, до яких входять: а) юридична діяльність; б) правова поведінка; в) юридична практика; г) правова активність; ґ) правова робота; д) правовідносини; е) правове регулювання [3, с. 326].

О.І. Наливайко, наголошує, що специфіка правомочностей права на захист у правозахисних відношеннях характеризується: по-перше, можливістю вимагати визначеної поведінки від іншої сторони; по-друге, здійсненням правомочності, як правило, через дії зобов'язаної сторони, тобто юридичний обов'язок носить активний характер, а правомочність – пасивний; по-третє, можливістю примусу зобов'язаної сторони до вчинення дій, необхідних уповноваженою стороною, державою [4, с. 25]. І тут, на нашу думку, слід зауважити наступну рису, яка має кінцевий характер та є ключовим фактором – наявність очікуваного саме позитивного результату.

Загалом захист прав і свобод ґрунтується на природі держави, її Конституції. Забезпечення прав і свобод людини державою, беззаперечно, є одним із головних напрямків її діяльності, однією із найважливіших її функцій. Зміст даної функції слід розкривати як у площині аналізу сприятливих обставин для забезпечення прав, свобод і обов'язків громадян, правопорядку в цілому, так і в площині захисту цих прав від порушень. В усіх випадках держава, захищаючи – забезпечує, забезпечуючи – захищає, при цьому дана функція має здійснюватися всіма державними органами [5, с. 166]. І тут звісно ніяких виключень бути не може.

В. П. Грибанов зазначає, що за своїм матеріально-правовим змістом захист включає у себе: по-перше, можливість уповноваженої особи використовувати дозволені законом засоби власного примусового впливу на правопорушника, захищати належне йому право власними діями фактичного порядку (самозахист цивільних прав); по-друге, можливість застосування безпосередньо самою уповноваженою особою юридичних заходів

оперативного впливу на правопорушника; по-третє, можливість уповноваженої особи звернутися до компетентних державних чи громадських органів із вимогою спонукання особи до певної поведінки [6, с. 107].

О.В. Бігняк підкреслює, що форма правового захисту має охоронно-правову природу, залежить від матеріально-правової вимоги, є елементом інституту захисту, що опосередковується певним процесуальним або процедурним порядком, визначеним нормами матеріального та процесуального права, що спрямовані на відновлювання (визнання) порушених (оспорюваних) прав і законних інтересів [7, с. 7].

У цілому ефективність захисту прав і свобод, як підсумовує К.Г. Волинка, неможлива без відповідних передумов: загальних, якими виступає правова держава і громадянське суспільство; та спеціальних (юридичних, нормативних), якими є законодавчо закріплені права, свободи і обов'язки [8, с. 30].

Таким чином, захист прав і свобод людини є найважливішим завданням держави, де діяльність їх захисту у кожній країні відтворює власні особливості національної правової системи, а її цінності у повному комплексі та взаємодії, що виступатимуть юридично значущими діями, мають стати робочим інструментом цього захисту.

Література:

1. Климович О. Система національних засобів захисту прав людини (в контексті положень про захист прав і основних свобод людини). *Право України*. 2001. № 1. С 34–37.
2. Шишкін В. Чи готова держава до захисту прав громадян? (риторичні міркування). *Право України*. 1995. № 12. С. 28–32.
3. *Європа, Японія, Україна: шляхи демократизації державно-правових систем*. Матеріали міжнар. наук. конфер. 17–20 жовтня 2000 р. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000. 411 с.
4. Наливайко О.І. Теоретико-правові проблеми захисту прав людини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2002. 178 с.
5. *Правоприменение в Советском государстве* / отв. ред. И.Н. Кузнецов, И.С. Самощенко. М.: Юрид. лит., 1985. 303 с.
6. Грибанов В.П. *Осуществление и защита гражданских прав*. М.: Статут, 2000. 411 с.
7. Бігняк О.В. Правова природа та класифікація форм захисту корпоративних прав. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 6–10.
8. Волинка К.Г. Забезпечення прав і свобод особи в Україні: теоретичні і практичні аспекти. *Право України*. 2000. № 11. С. 30–34.

Малишенко Людмила

кандидат політичних наук, доцент,
викладач-методист
Одеського фінансово-економічного
коледжу Київського національного
торгівельно-економічного університету

Голка Валерія

кандидат політичних наук,
завідувач відділенням
Одеського фінансово-економічного
коледжу Київського національного
торгівельно-економічного університету
(м. Одеса)

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЯК ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ ФЕНОМЕН

Для ефективності права та забезпечення дії принципу верховенства права одним з найголовніших факторів є дієва судова система. Прийняття рішень судами, їх незалежність від інших центрів влади вважається основою демократичного суспільства. Справедливість і прозорість, об'єктивність в ухваленні судових рішень є важливим елементом, який дозволяє захищати інтереси суб'єктів. Без реально дієвої судової системи неможливе економічне і соціальне функціонування ринку та його складових. Капіталовкладення, інвестиції, фінансова система, чесна конкуренція, мінімізація корупції, ефективний менеджмент на конкурсній основі – все це наслідки практичної реалізації принципу верховенства права.

Щодо стану судової системи в Україні, вона залишається недостатньо ефективною. І незважаючи на ряд прийнятих за останні роки законів задля покращення ситуації із національним правосуддям, перш за все, спрямованих на боротьбу з корупцією в судах, на практиці всі ці нововведення, на думку українського дослідника І. О. Каневського, фактично виявились перекроюванням судової системи під потреби влади, починаючи з часів правління В. Януковича і до сьогодні [1].

Інший український дослідник О. Константій вказує, що судові рішення в Україні характеризуються юридичною непередбачуваністю, на яку (крім стану колізійності та складності законодавства, недостатніх гарантій матеріального і соціального забезпечення суддів, їх чимале навантаження з розгляду судових

справ), впливає чинник несприйняття політичними інститутами української влади самостійності судової влади, оскільки протягом тривалого радянського періоду було сформовано уявлення про суд як інструмент в реалізації ідеології держави, а не правозахисну неупереджену інституцію. На формальному (законодавчому) рівні в Україні поки ще не сформовано умов для того, щоб судді у своїй професійній діяльності могли вільно керуватися верховенством права, зокрема в цивільних, кримінальних, господарських справах. Адже цей принцип навіть не зазначено у ч. 3 ст. 129 Конституції засадою судочинства в Україні [Див.: 2], хоча загальний принцип верховенства права в Україні закріплено у статті 8 Конституції України.

Верховенство права – це панування права в суспільстві. Воно вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема в закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості свободи, рівності тощо. Одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства [3, с. 27].

Принцип верховенства права віддзеркаленої в інших статтях Конституції України. Виявом верховенства права чи влади права є принцип народного суверенітету (ст. 5). Ця та низка інших статей Конституції закріплюють статус українського народу як виняткового, найвищого суб'єкта права. У ч. 2 ст. 5 йдеться про безпосереднє здійснення влади народом. У ч. 3 ст. 5 закріплено виключне право українського народу змінювати конституційний лад у країні. Конституція України зобов'язує органи всіх гілок влади підкорятися волевстановленому акту українського народу – працювати в межах, визначених Конституцією та законами України (ст. 6). Відповідно до ст. 69 Конституції України, народ має право на вияв своєї волі через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії, що теж є виявом верховенства права. Верховенство права українського народу виявляється і в тому, що він безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідувачів і присяжних (ч. 4 ст. 124) тощо [4].

Отже, верховенство права можна трактувати як панування права українського народу, втіленого та вираженого чинною Конституцією України як волевстановленим актом нашого народу. Очевидно, що верховенство права розглядається як пріоритетність у суспільстві, насамперед, прав і свобод людини. Принцип

верховенства права характеризується і як верховенство розуму та пов'язується з такими морально-правовими цінностями як справедливість, свобода, добро, гуманізм. Важливим надбанням є уявлення про те, що цей принцип є універсальним та загальним, необхідним для існування будь-якого сучасного суспільства політико-правовий феномен.

Література:

1. Каневський І. О. Інституціоналізація верховенства права в умовах демократизації політичних систем: структурний аспект: дис. ... канд. політ. наук: спеціальність 23.00.02 – політичні інститути та процеси. – Одеса, 2014. – 206 с.
2. Константій О. В. Щодо проблеми реалізації принципу верховенства права у сфері діяльності судової влади в Україні. URL : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/>
3. Константій О. В. Вказ праця.
4. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Із змінами, внесеними Законами України від 8 грудня 2004 року N 2222-IV, від 1 лютого 2011 року N 2952-VI, від 19 вересня 2013 року N 586-VII, від 21 лютого 2014 року N 742-VII. URL : <http://www.president.gov.ua/content/constitution.html>

Mitina Olena

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Department of English Philology and Translation Studies,
Odesa National Polytechnic University,
olenamitina@ukr.net

Drapaliuk Kateryna

Senior Lecturer
Language Training Dpt.
Odesa State University of Internal Affairs

THE CONCEPT OF “HUMAN DIGNITY” AS CATEGORY OF THE CONCEPT OF HUMAN RIGHTS

Human dignity can be seen as the basis of law and the method of its substantiation, as well as the phenomenon of legal protection.

“Dignity” is central to human rights and one of the basic concepts of morality. The content of the concept of "dignity" is multifaceted . Depending on the approach, it can also act as a universal ethical maxim, and the legal form of protecting the dignity of a person in the law branches, and a means of social communication.

The possibility of such a point of view confirms the development of the theoretical concept of "dignity" in the history of philosophical and political-legal thoughts. Dignity, being one of the main categories of human rights, embodies the values of both morality and law and is, as it were, at the junction of these two normative value systems [1,207]. It relates to individual manifestation of the human spirit (moral characteristic), however, "inherent in all", as already mentioned in the first line of the preamble to the Universal Declaration of Human Rights of 1948 [5]. It is this "inherent to all " and makes the moral sense of human dignity one of the significant signs of legal equality. Thus, a personal sense of moral worth as self-respect may be different, but the dignity, significance of a person before the law is the same. Morality requires respect for dignity a person, regardless of his/her origin, status and beliefs [2,371].

The law requires equality before the law, equality of people's claims to dignity and its protection. Both regulatory systems aim at the same goal - to ensure and protect human dignity within the framework of the regulation of social relations. Thus, human dignity is a moral and legal category, which, being value-based, has an equally important meaning for both morality and law. And in the text of the normative document, this term is fixed as a legal value based on moral maxims, which can be

protected as a personal subjective right in terms of the mandatory equality of opportunities for each person in self-realization and free development [3,19].

History of the concepts of general "dignitas" and more specific "Dignitas hominis", used from the late Roman Republic to the late Middle Ages, can be semantically analyzed as follows: the concept of dignity means, first of all, the special position of a person in the class hierarchy [4,27].

This position has an internal and external aspect: the owner of dignity is a representative of a certain class or position, he/she realizes this and regulates his/her behavior in relation to other owners of dignity.

According to this semantic structure in social and politically, the concept of "dignitas" is anti-egalitarian, aimed at establishing hierarchical differentiation between the owners of dignity. The philosophical and theological understanding of "dignitas hominis" contains a tendency towards universality and egalitarianism, based on the special position of a rational being inherent in a person. The whole sphere of the social, of a person's responsibilities to others is not taken into account. "Dignitas hominis" defines a person's attitude to himself/herself and their duties only in relation to himself/herself.

The most important international legal acts emphasize that human rights derive from dignity. The preamble to the Universal Declaration of Human Rights emphasizes that "recognition of the inherent dignity of all members of the human family and their equal and inalienable rights is the basis of freedom, justice and universal peace"[5]. In Art. 1 of the Declaration, this thought develops: "All people are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards each other in a spirit of brotherhood " [5].

The principle of human dignity, according to ideology these documents are inseparable from equality, freedom, justice and mutual respect. Thus, we can conclude that the concept of dignity a person received its development from a moral sense and person's duties in relation to himself/herself.

References

1. Апресян Р.Г. Достоинство // Новая философская энциклопедия: в 4 т. Т. 1. М., 2010. С. 207.
2. Baynes, K. 2009a. Toward a political conception of human rights. *Philosophy and Social Criticism* 35: 371–390. CrossRefGoogle Scholar
3. Forst, R. 2010. The justification of human rights and the basic right to justification: A reflexive approach. *Ethics* 120(4): 711–40.
4. Honneth, A. 1995. The struggle for recognition. The moral grammar of social conflict. Cambridge: Polity Press.
5. Universal Declaration of Human Rights. 1948. Retrieved from: <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

Мішкевич Жанна
старший інспектор з особливих
доручень відділу уповноважених
з контролю за дотриманням прав людини
в поліцейській діяльності УДПЛ НПУ
(м. Одеса)

«ЕЛЕКТРОННА СИСТЕМА «CUSTODY RECORDS» ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»

Для забезпечення суспільної безпеки необхідно, щоб поліція мала повноваження затримувати, тимчасово утримувати під вартою і допитувати осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень, та інші категорії осіб, визначені законодавством. Під час здійснення цих повноважень завжди існують ризики залякування затриманих та фізичної наруги над ними.

Затримані особи перебувають під контролем держави, що автоматично накладає на Україну відповідальність створити безпечні умови їх тримання, а також забезпечити добробут цих людей під час їх перебування в умовах ізоляції. Держава також зобов'язана врахувати всі загрози та небезпеки, які потенційно можуть виникнути щодо затриманих осіб, як з боку персоналу або інших посадових осіб, так і з боку інших затриманих.

Для працівників поліції також існують ризики. Так, перебування із потенційними правопорушниками може бути ризиком для життя та здоров'я працівників поліції.

В українських умовах підозрювані досить часто скаржаться на правоохоронців щодо порушення їхніх прав у застосуванні протиправних методів досудового розслідування (катування, побиття, психологічний тиск), щодо порушення права на захист, погіршення стану здоров'я тощо.

В той же час весь тягар доведення, що до підозрюваних не застосовували неправомірних заходів, лежить саме на поліції, тому система належного документування та фіксації всіх дій щодо затриманих осіб є важливим засобом для захисту поліцейських від необґрунтованих звинувачень.

Щоб забезпечити гарантії базових прав затриманих та унеможливити безпідставні звинувачення працівників поліції, починаючи з грудня 2017 року, було розпочато процес впровадження в діяльність Національної поліції України нової

системи обліку всіх дій щодо затриманих осіб — системи «Custody Records».

Завданням електронної системи «Custody Records» є покращення стандартів захисту прав затриманих осіб внаслідок запровадження:

- обов'язкового інтерв'ю під час доставлення до органа поліції;
- електронної фіксації всіх дій щодо затриманої особи, починаючи з моменту її фактичного затримання;
- дистанційного зовнішнього контролю за затриманими з боку Управління дотримання прав людини НПУ.

Підвищення стандартів захисту прав працівників поліції від можливих неправдивих звинувачень у неправомірних діях.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням наголошує, що основні гарантії, які надаються поліцією затриманим особам, буде значно підсилено (і це може значно полегшити роботу поліцейських), якщо вестиметься єдине та повне дос'є щодо кожної затриманої особи.

Аналогічних висновків дійшли й за результатами загальнонаціонального дослідження «Процесуальні гарантії затриманих осіб», яке проводилося в Україні у 2014–2015 роках.

Наявність зовнішнього незалежного контролю за процесами, які відбуваються у закритій спеціальній установі, є серйозним стримувальним фактором як для клієнтів, так і для персоналу.

Наразі особи, відповідальні за затриманих, є в структурі органів досудового розслідування (ст.212 КПК України), що призводить до конфлікту інтересів, адже з одного боку — службові особи є працівниками підрозділів, що безпосередньо здійснюють розслідування, а з іншого — вони мають відповідати за безпеку затриманих осіб.

У цьому контексті, виходячи з мети діяльності службової особи, надзвичайно важливим завданням є забезпечення її незалежності від органа досудового розслідування. З іншого боку, службові особи мають бути підготовленими до виконання завдань із належної фіксації всіх дій щодо затриманої особи під час її перебування у територіальному органі поліції за допомогою системи «Custody Records».

Для забезпечення ефективного функціонування системи фіксації всіх дій щодо затриманої реєстрації необхідно запровадити інфраструктурні зміни в облаштуванні територіального органа поліції, які будуть спрямовані на: забезпечення належного контролю перебування затриманого у територіальному органі поліції та забезпечення його безпеки; унеможливлення будь-яких

контактів із затриманим з боку осіб, які не мають на це повноважень; створення сприятливих умов для роботи персоналу територіального органу поліції із затриманими особами, включаючи й службових осіб, відповідальних за перебування затриманих.

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Звіт за результатами дослідження «Процесуальні гарантії затриманих осіб» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: — <https://goo.gl/hRNV44>.
4. Технічні завдання з впровадження системи «Custody Records» у територіальних підрозділах поліції. Навчальна програма.
5. Звіт за результатами дослідження «Процесуальні гарантії затриманих осіб» — <https://goo.gl/hRNV44>.

Михайленко Єгор

Студент 2 курсу магістратури
факультету №1 ННІПІК
Одеського державного університету внутрішніх справ
(м. Одеса)

Науковий керівник

Шмаленко Юлія

кандидат політичних наук, доцент
доцент кафедри соціально-економічних дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ
(м. Одеса)

УНІВЕРСАЛЬНІ СКЛАДОВІ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ

В залежності від певного виду юридичної діяльності юристи-практики використовують різні засоби та методи комунікації. Для вирішення цивільно-правових спорів можуть використовуватися одні методи комунікативного зв'язку, а у вирішенні кримінальних справ зовсім інші. Однак так чи інакше є універсальні компоненти, які служать правилами вдалої комунікативної діяльності для всіх юристів без врахування сфери їх діяльності.

1. Гностичний (пошуковий або пізнавальний) компонент містить в собі як розумову, так і мовленнєву діяльність, хоча у меншій мірі. Даний компонент має на меті пошук та збір потрібної інформації. Нормативна база містить в собі не тільки закони чи підзаконні нормативні акти, але й рішення Верховного та Конституційного суду, які теж потрібно враховувати під час практичної діяльності; загальну судову практику, хоча це і не впливає напряду на діяльність юристів; рішення органів місцевої адміністрації та органів місцевого самоврядування; тлумачення своїх рішень та постанов публічними органами тощо. Це все є величезним прошарком інформації яка може допомогти при вирішенні конкретної справи. Також не потрібно забувати про різноманітну юридичну літературу, яка є також одним із базових джерел накопичення інформації.

Для успішного аналізу юридичних джерел, а також збільшення та насичення своєї мови різноманітною юридичною термінологією, працівник юридичної сфери повинен володіти такими якостями, як: спостережливість, відмінна пам'ять, логічне мислення та критичність розуму. Також в деяких випадках має місце

креативність мислення та нестандартний підхід до вирішення питання.

2. Організаційний компонент займає одне з провідних місць у діяльності юриста будь-якого спрямування. Даний компонент спрямований перш за все на створення найбільш сприятливих умов для успішної реалізації інших компонентів при вирішенні юридичних справ.

Під час практичної діяльності юрист доволі часто є обмежений часовими рамками, а для успішної реалізації своїх завдань потрібно правильно організувати та розподілити час, а також узгодити дії всіх її учасників. Також юристам доволі складно спрогнозувати свої комунікативні зв'язки, тому потрібно швидко адаптуватися до свого опонента та намагатися якнайшвидше налагодити з ним контакт. У практичній діяльності юриста має місце ненормований робочий день, інколи доводиться вести діалог з великою кількістю людей в короткі строки. Тому це також є важливим організаційним моментом у юридичній діяльності.

Важливим та принциповим моментом для юриста є самоорганізація, а також визначення загальних та проміжних цілей. Організаційний компонент має на меті не тільки шляхи вдалої організації людей, а й вихованню лідерських якостей та переконання у власній правоті.

3. Конструктивний компонент має своє місце під час аналізу фактів у певній ситуації та аргументованої бази. Під час цього здійснюється реконструкція подій за матеріальними (зміни в матеріальному середовищі) та ідеальними (пам'ять людей та їх мислення) наслідками протиправних дій. У кримінально-процесуальній діяльності даний компонент має місце під час допиту учасників процесу та зіставлення фактів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Конструювання складається з таких елементів:

- виокремлення змісту майбутньої діяльності (визначення предмету, фактичних обставин справи та заходів, які повинні бути реалізовані у майбутньому);
- планування напрямків перевірки версій;
- вироблення послідовності власних дій (що і в якій послідовності потрібно виконувати);
- прогнозування послідовності дій учасників розслідуваної справи (підозрюваного, свідків, потерпілих, працівників правоохоронних та
- інших органів, які сприяють розслідуванню), якщо мова йдеться про кримінальні справи.

4. Профілактичний компонент спрямований на уміння впливати на подальші дії людини. Цей компонент більше присутній під час впливу на правопорушників у кримінальних справах, хоча може мати місце так і у цивільних, а саме вплив на опонентів ще до початку судового процесу.

Якщо брати до уваги саме кримінальний процес, то вплив на особу (правопорушника) йде на декількох етапах:

- вплив під час судового слідства;
- вплив під час судового розгляду;
- в установах виконання покарання;
- в трудових колективах вже після відбування покарання.

Підводячи підсумки можна з упевненістю сказати, що під час своєї діяльності юристи постійно повинні вступати в комунікацію з особами із різних соціальних груп. Для якісної комунікації у юриста повинні бути не тільки знання з нормативної правової бази, але і достатній рівень ораторської майстерності та аналітичного мислення.

Література:

- 1 Бедь В. В. Юридична психологія: Навч. посіб. - 2-ге вид., доп. і переробл. - К: МАУП, - 436 с.;
- 2 Бодалев А.А. Психология общения: Избр. Псих. Трудь. - 2-е изд. - М. : «МОДЗК», 2002. - 256 с.;
- 3 Боднар Ю. Ціннісні аспекти юриспруденції // Наук. Вісник Чернівецького ун-ту. Філософія. Вип. 350-351. Чернівці, Рута, 2007, – с.184-187;
- 4 Ващук В. М. Конфліктологія. - К. : Знання, 2003. - 302 с. Герасіна Л.М., Панов М.І. Проблеми правої конфліктології: феноменологічний, гносеологічний та праксеологічний аналіз Монографія. - Х.: Право, 2004. – 112 с.;
- 5 Марченко О. В. Комунікативна культура юриста : навч. посібник / Марченко О. В. - Дніпропетровськ : «Інновація» 2015. - 200.

Мукоїда Руслан

кандидат юридичних наук, доцент
 професор кафедри адміністративної
 діяльності поліції ФПФПД
 Одеського державного університету
 внутрішніх справ
 (м. Одеса)

Чеканов Микола

Студент 2 курсу факультету № 1 ННІПК
 2 група ПД
 Одеського державного університету
 внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЗАТРИМАНИХ ТА БЕЗПЕКИ ПЕРСОНАЛУ ІТТ

Система «Custody Records» вже ефективно впроваджена у чотирьох ізоляторах тимчасового тримання: у Сарнах, Кропивницькому, Херсоні та Дніпрі. Незважаючи на те, що повністю «Custody records» запущена в чотирьох містах, електронна база, яка є основою системи, використовується в кожному ізоляторі тимчасового тримання в країні.

Найближчим часом МВС планує розширити функціонування системи не тільки на ІТТ, а на всі підрозділи поліції. В зв'язку з цим виникає нагальна потреба в з'ясуванні можливостей цієї системи на та напрямків можливого застосування.

Головне завдання системи - забезпечення прав і свобод кожної людини, який звернувся, був запрошений або доставлений в підрозділ поліції. Механізм онлайн-реєстрації затриманих дозволить, починаючи з моменту фактичного затримання, подачі скарги, контролювати дії посадових осіб в режимі 24/7.

За словами начальника Управління дотримання прав людини, «Custody Records» є системою, в якій поєднано п'ять елементів: робота інспекторів з прав людини, електронна база, належні умови тримання, нормативно врегульовані процедури, ефективний зовнішній контроль.[1] Ця система впроваджується Нацполіцією за підтримки Міжнародного фонду «Відродження», ВБО «Українська Фундація Правової Допомоги» та ГО «Експертний Центр з Прав Людини» для того, аби захистити права та безпеку як затриманих, так і поліцейських.

Впровадження «Custody records» націлене як на мінімізацію можливих випадків незаконного поводження із затриманими,

забезпечення контролю за дотриманням їхніх прав і свобод, так і на захист персоналу ІТТ від неправдивих обвинувачень щодо неправомірного поводження із затриманими. Для забезпечення суспільної безпеки необхідно, щоб поліція мала повноваження затримувати, тимчасово утримувати під вартою і допитувати осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень, та інші категорії осіб, визначені законодавством. Утім, під час здійснення цих повноважень завжди існують ризики для затриманих.

Затримані особи перебувають під контролем держави, що автоматично накладає на Україну відповідальність створити безпечні умови їх тримання, а також забезпечити добробут цих людей під час їх перебування в умовах ізоляції. Держава також зобов'язана врахувати всі загрози та небезпеки, які потенційно можуть виникнути щодо затриманих осіб, як з боку персоналу або інших посадових осіб, так і з боку інших затриманих.

Для працівників поліції також існують ризики. Зокрема, перебування із потенційними правопорушниками може бути ризиком для життя та здоров'я працівників поліції. В українських умовах затримані досить часто скаржаться на правоохоронців щодо порушення їхніх прав, наприклад, у застосуванні протиправних методів досудового розслідування (катування, побиття, психологічний тиск), щодо порушення права на захист, погіршення стану здоров'я тощо. В той же час весь тягар доведення, що до затриманих не застосовували неправомірних заходів, лежить саме на поліції, тому система належного документування та фіксації всіх дій щодо затриманих осіб є важливим засобом для захисту поліцейських від необґрунтованих звинувачень.

Для роботи з електронною базою в ІТТ введено нові посади – інспекторів з дотримання прав людини та розроблені відповідні посадові інструкції. До основних обов'язків інспекторів входить:

- проведення персонального інтерв'ю з кожною особою, яка прибула до ІТТ. Кожне інтерв'ю проводиться під відеозапис. Перелік обов'язкових запитань включає: отримання відомостей щодо поводження з особою під час затримання та у відділі поліції, забезпечення особи процесуальних прав та гарантій з моменту фактичного затримання тощо, часу та місця фактичного затримання особи, стану її здоров'я тощо;

- фіксація даних інтерв'ю та всіх обставин перебування особи в ІТТ в електронному дос'є. Інспектори пройшли конкурсний відбір та трьох-етапне навчання в т.ч. з стандартів прав людини, роботи з базою даних та проведення індивідуального інтерв'ю.

У базі даних фіксується інформація про всі дії стосовно затриманої особи з моменту її першого контакту з працівником

правоохоронних органів (з моменту фактичного затримання), в тому числі і зі слів затриманої особи. Електронна база має аналітичні функції, зокрема:

- нагадування інспектору з прав людини (черговому) про наближення граничних термінів перебування особи в ІТТ;
- нагадування про необхідність вчинити ті чи інші дії стосовно затриманих (наприклад, виконання рекомендацій лікаря);
- база в автоматичному режимі дозволяє виявляти відомості, які можуть свідчити про порушення прав затриманих осіб;
- дистанційне отримання інформації в реальному часі (не виходячи з кабінету): зріз даних на конкретний час у будь-якому ІТТ щодо будь-якого затриманого, або у сукупності по всім ІТТ можна отримати упродовж кількох хвилин.

Постійний зовнішній контроль в режимі онлайн включає в себе дві складові:

- онлайн моніторинг інформації через електронну базу даних: в реальному часі відстежується інформація про перебування затриманих в кожному ІТТ, в т.ч. щодо конкретного місця перебування осіб, граничних термінів їх перебування та можливих порушень їхніх прав;
- онлайн спостереження за кожною камерою ІТТ через віддалений доступ до камер відеонагляду, розташованих в приміщеннях ІТТ[2].

Таким чином працівники УЗПЛ зможуть онлайн контролювати стан дотримання прав затриманих в ІТТ як через електронну підсистему «ІТТ Custody Records» — по даним занесеним до реєстру, так і через систему відеоспостереження. Це дозволить посилити гарантії забезпечення та дотримання прав осіб які перебувають в ІТТ, попереджати та своєчасно реагувати на виявлені порушення, а окрім того, це дозволяє забезпечити захист працівників ІТТ від необґрунтованих звинувачень з боку затриманих.

Завдяки запровадженню системи Custody records працівники ІТТ отримали можливість у дуже зручному режимі відстежувати велику кількість параметрів три- мання затриманих осіб, що за старої паперової системи фіксації вимагало б значно більше часу.

Так, зокрема, система дозволяє: відстежувати місце перебування усіх затриманих осіб у будь-який час доби (камера, прогулянковий двірник, кімната для проведення слідчих дій, суд тощо); швидко визначати місце знаходження конкретної затриманої особи; швидко самостійно фіксувати зміну місця

перебування затриманого у разі потреби, наприклад виведення з камери.

За старої системи цю інформацію необхідно було вручну вписувати по кожній затриманій особі у відповідний журнал. Наразі ж це можливо зробити лише шляхом позначення курсором відповідної позиції на екрані монітору. Важливою характеристикою системи є запровадження механізму нагадування. Так, наприклад, система підказує інспектору про наближення граничних процесуальних термінів тримання особи (загального строку тримання, строку доставлення до суду, строку оголошення затриманій особі про підозру та ін.). У разі наближення граничного строку дата спливу терміну виділяється червоним кольором, що дозволяє інспектору вчасно відреагувати та запобігти порушенню процесуальних строків.

Система також містить функцію нагадування інспектору про необхідність виконання рекомендацій лікаря, наданих конкретній особі за результатами її медичного обстеження.

Перевагою системи у порівнянні з традиційною системою фіксації, що значно спрощує роботу інспектора є й можливість швидко отримати інформацію про особу навіть у випадках, коли така особа вже залишила ІТТ.

Окремо слід зазначити, що система автоматично перевіряє дотримання вимог окремого тримання різних категорій осіб, відповідно до ст. 8 Закону України “Про попереднє ув’язнення”. Якщо в системі зафіксовано поміщення до однієї камери осіб, які мають статус який передбачає окрему тримання, вона сигналізує про це в розділі “Монітор” і інспектор має обов’язково відреагувати.

Електронна система спрямована на те, щоб максимально спростити роботу поліцейських з документування усіх дій, які відбуваються із затриманими особами. Зокрема, для цього однією з ключових функцій електронного обліку утримуваних в ІТТ було передбачено оперативне отримання інформації. Електронна система дозволяє протягом кількох хвилин отримати інформацію як по поточному стану справ в конкретному ІТТ по кожному затриманому, так і за визначений період. Також система дозволяє отримувати детальну інформацію щодо сукупності ІТТ як в окремому регіоні (області) так і по всій Україні. Зокрема: щодо кількості осіб, які перебувають в кожному ІТТ, їх категорії, загальну наповнюваність ІТТ та кількість вільних місць тощо.

Підсумовуючи можна зазначити, що Custody Records це система забезпечення безпеки затриманих та персоналу ІТТ, яка має уможливлувати фіксацію усіх дій, які відбуваються із затриманими особами, в такий проміжок часу: з моменту

фактичного затримання, до обрання судом запобіжного заходу і направлення особи до слідчого ізолятора або до звільнення особи з під варти.

Література:

1. Custody Records – система, що запобігатиме порушенню прав людини в ізоляторах тимчасового тримання. URL: Офіційний сайт Національної поліції: <https://www.npu.gov.ua/news/prava-lyudini/vprovadzhennya-Custody-Records-vivelo-sistemu-zabezpechennya-prav-zatrimanix-u-derzhavi-na-novij-riven-ruslan-goryachenko/>
2. Моніторинговий звіт системи Custody Records в Україні за 2019 рік
URL:<http://www.custodyrecords.com/index.php/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%>

Надибська Оксана

д.філос.н., професор
завідувач кафедри
соціально-економічних дисциплін
Одеського державного університету
внутрішніх справ
(м. Одеса)

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРАВОВЕ ВТІЛЕННЯ ПРИНЦИПУ Й РЕАЛЬНЕ СПРИЙНЯТТЯ СИТУАЦІЇ

Гендерна рівність – це та сфера суспільної свідомості, де вченим необхідно звертатися до аналітичного вивчення, принаймні, кількох рівнів існування соціуму. На рівні правового втілення принципу гендерної рівності Україна знаходиться попереду всієї Європи. Правові проблеми деякий час існували у сфері легітимізації юридично обґрунтованого захисту права чоловіків на відпустку щодо догляду за дитиною. Таке право, свого часу, передбачалося вітчизняним законодавством лише для жінок. Як зауважує Катерина Карпенко, «вивчення гендерних проблем в нашій країні показало, що маючи чи не найдемократичніше в світі (з точки зору гендерної збалансованості) законодавство, Україна не має реального дієвого механізму забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків та жінок в усіх без винятку сферах» [2, 170]. Однак на рівні сприйняття ситуації гендерної рівності виникає багато питань.

Зважається, що саме відхід від тоталітаризму сприяє підвищенню статусу жінки. Катерина Карпенко зазначає, що «трансформація тоталітарної системи, а отже, і монопогляду на суспільні процеси призвела до публічного обговорення проблем статусу жінок. Логіка саморозвитку подій, творення нових політичних і громадянських структур склали реальне підґрунтя для жіночого руху в Україні» [2, 170]. Проте, дійсність виявляється значно складнішою. Гендерні ролі і їхні соціальні виміри на час набуття Україною незалежності неминуче відчували тиск збоку ідеї відродження традиційного укладу.

Національне відродження в поєднанні з вимогами повернення до демократичних традицій, які також органічно притаманні українській історії, створили дивну напругу у сфері гендерних ролей. Соломія Павличко, аналізуючи особливості цієї ситуації, зауважувала, що ситуація «шоку від свободи» породила консерватизм «нового зразку». Жінці відводиться роль «берегині»,

хранительки основ національної культури. У такій ситуації феміністичний досвід, засвоєний через належність імперії і взагалі як досягнення світового досвіду, постає перед загрозою позбавлення прав на існування, оскільки патріархальна культура, що відроджується, не містить жодного натяку на такий досвід.

Якщо окреслити граничні контури гендерних ролей у період становлення ідеології незалежної держави, та побачимо, що на чоловіків покладається обов'язок побудови нового світу, а на жінок – збереження еталону, що лежить в основі даної культури. Українська культура в цьому відношенні постає «еталонною»: демократична традиція, виникнення якої в українській історії пов'язується із Запорізькою Січчю, не передбачає скільки-небудь гідного місця для жінки. Надання Запорізькій Січі статусу національної святині відкидає жінку в простір, якого немає. Жінки на Січі не було. У романтичній традиції українського націоналізму жінка існує як об'єкт співчуття й адорації, але не поваги чи визнання цінності.

Саме на цю ситуацію вказували в 90-ті роки ХХ ст. Соломія Павличко й Оксана Забужко: жінка нібито є об'єктом адорації й наділення божественною природою, тому будь-яка спроба змінити власну долю сприймається в суспільстві з роздратуванням. Як це! Її прирівняли до богині, а вона хоче працювати, курити й сама вирішувати власні проблеми! Яка вульгарність... Варто в цьому контексті пригадати слова захоплення, що пролунали з вуст Івана Франко на адресу Лесі Українки – єдиний чоловік в українській культурі! Байдуже, що це було сказане як докора чоловікам, які не можуть виконати свого обов'язку перед нацією. Важливо, що найвищою похвалою виявляється возведення в ранг чоловіка. Треба зауважити, що з ХІХ ст. мало що змінилося в цьому контексті. Вічно чекати, співати, вишивати й проливати сльози – ось єдина доля жінки, яку вона не сміє змінити, не посягнувши на національні інтереси. Отже, жінка в період «нового консерватизму» втрачає переваги, здобуті важкою працею своїх європейських соратниць.

Такий розподіл гендерних ролей у ситуації поштовху до національного відродження призводить до закріплення пасивності жінок. Бажання жінки залишатися традиційною штовхає її до конформізму й пасивності. Фемінізм вважається продуктом експорту із Заходу, абсолютно безвідносним до жінок зі Східної Європи. «В Україні як екологічний, так і жіночий рухи супроводжуються затримками у реагуванні на нагальні проблеми, відступами та частими поверненнями до пройдених етапів» [2, 169]. У цьому контексті згадуються слова Сімони де Бовуар: «Легше

закувати людей у кайдани, ніж розкувати, якщо кайдани в пошані» [1, 113].

Відсутність жінок в уряді, сформованому на початку 2010 року, наочно демонструє, що пріоритет патріархального розподілу гендерних ролей зберігається й у наші дні. Так зокрема, в одному зі своїх виступів Микола Азаров (прем'єр-міністр України з березня 2010 до січня 2014 року) мотивував це бажанням захистити жінку у важку годину. Це твердження є класичним сексистським проявом, адже в загальноприйнятій в сучасному світі світоглядній системі ніяким чином не допускається нівеляція інтелектуального або ж соціального статусу особистості через її приналежність до певної статі. Відповідно до Звіту з глобального гендерного розвитку за 2016 рік, представленого Світовим економічним форумом, Україна займає 69 місце за індексом гендерної рівності (у рейтингу серед 142 країн). Якщо простежити динаміку змін порівняно з минулим роком, то 2019 року Україна покращила свої позиції і наразі посідає 59-те місце зі 153 країн.

Весь указаний світоглядний комплекс засвідчує наскільки неоднозначним та багатоплановим у концептуальному відношенні є питання вкоріненості пріоритету гендерної рівності в сучасній українській свідомості. Як і у вимірі осмислення проблемного зрізу дискурсу толерантності, спостерігаємо соціальне визнання гендерного рівноправ'я на рівні стереотипів мислення і водночас констатуємо не дуже чітке розуміння пріоритетів буттєвого практичного втілення вказаного поняття в соціальному загалі. Втім, саме це теоретичне визнання на тлі нечіткого розуміння різноплановості буттєвого втілення проблеми гендеру вказує також на провідний напрямок формування соціального пріоритету.

Література:

1. Бовуар С. де. Друга стаття [Текст] : В 2-х т. / С. де Бовуар ; пер. з фр. Н Воробйової, П. Воробйова, Я. Собко. – К. : Основи, 1994 – 1995– . – Т. 1. – 1994. – С. 113.
2. Карпенко К. Дуалістичні стратегії нових соціальних рухів [Текст] / К. Карпенко // Громадянське суспільство в Україні за доби глобалізації : ціннісно-нормативне та інституційне забезпечення його розбудови. – К., 2007. – С. 170. – С. 169.

Наумкіна Світлана

доктор політичних наук, професор, завідувач
кафедри політичних наук і права

Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського»

Довбиш Микита

аспірант

кафедри політичних наук і права
Державного закладу

«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)

РЕФОРМУВАННЯ В СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК УМОВА ВИХОДУ ІЗ КРИЗИ СУЧАСНИХ КРАЇН ЄВРОЗОНИ

Соціальна політика виконує регулюючу і стимулюючу роль у забезпеченні розвитку економіки й створенні умов для ефективного функціонування системи соціального захисту і стає вже не «актом благодійництва», а засобом посилити економічну активність працездатних верств для забезпечення гідного життя всього суспільства.

Реформа соціальної політики є одним з найбільш важливих питань не тільки для окремих держав членів ЄС, а й для Європейського Союзу загалом. Вартість економічної інтеграції при браку адекватного рівня соціального захисту – це зростання нерівності, відсутності безпеки і маргіналізації серед громадян ЄС. Відчутна наявність неефективних довгострокових моделей зайнятості, які більше не підходять для сучасного світу, що характеризується швидкими технологічними змінами і сильною глобальною конкуренцією.

Для реалізації соціальної політики держава шляхом регулювання втручається у перерозподіл суспільних благ, зменшує негативні наслідки функціонування ринку праці. Країнам ЄС властиві досить різні системи соціального забезпечення і сама ідеологія здійснення соціальної допомоги.

В цих тезах на прикладі Іспанії стисло розглядаються заходи, що вживаються іспанським урядом для подолання кризи і скорочення рівня безробіття. В умовах глобальної економічної та

фінансової кризи Іспанія, країна – член ЄС і єврозони, зіткнулася з низкою серйозних соціальних проблем. Найбільш складна ситуація склалася на ринку праці.

Іспанська економіка серйозно стурбована проблемами підвищення рівня безробіття. Згідно зі статистичними даними, рівень безробіття в країні досяг позначки 25,6% від кількості працездатних громадян. Іспанські економісти склали список причин, які впливають на підвищення числа безробітних і рівень життя в Іспанії.

Експерти, які займаються дослідженням проблем іспанської безробіття, виділяють близько десятка факторів, що впливають на її рівень як суспільної проблеми. Першою причиною, яка залишається актуальною і в 2020 році, вони вважають невідповідність навчальних програм для учнівської молоді вимогам сучасного життя. В результаті таке відставання від реальних потреб призводить до того, що молодь не отримує необхідних навичок роботи і її рівень кваліфікації залишається дуже низьким. Такі фахівці, та ще й без досвіду роботи, нікому не потрібні. Цінність таких найманих працівників менша, ніж вартість їхньої праці. Тому підприємцям не вигідно утримувати їх і платити державі податки, а податки в Іспанії високі. Дослідники відзначають, що вже друге покоління молодих іспанців стикається з такою проблемою.

Всім відомо, що безробітним належить соціальна допомога. Ця соціальна норма грошової допомоги є гарантією, що надається державою, для підтримки людини в той період, коли вона займається пошуком роботи. Сучасною проблемою, пов'язаною з виплатою допомоги, стає той фактор, що часто його розмір може перевищувати рівень нових доходів в Іспанії. До яких наслідків це призводить? Більшість експертів сходяться на думці, що величина допомоги призводить до того, що людина вважає за краще стати державним утриманцем. Це означає, що він готовий отримувати гроші, а не працювати за суму, яка лише трохи перевищує допомогу з безробіття, а іноді може бути навіть меншою.

У той же час, разом з такою соціальною допомогою було дозволено отримувати і інші види соціальної допомоги, наприклад, соціальна допомога для студентів або інвалідів. Таким чином, підтверджується думка дослідників про характер утриманства, коли люди фактично живуть за державний рахунок. Сприяють збільшенню числа безробітних також зміни в трудовому законодавстві країни. Раніше правила прийому на роботу, як і процес звільнення були строго регламентовані. Нові реформи трудового законодавства були проведені в інтересах роботодавців. В результаті безробіття в Іспанії значно зросло.

Наступна причина безробіття полягає в тому, що багато людей працюють нелегально. Така робота таїть в собі небезпеку соціальної незахищеності, адже такі наймані працівники не можуть претендувати на компенсації у випадках, передбачених законом, або захист своїх прав.

Рівень безробіття в Іспанії, в порівнянні з іншими країнами ЄС, досить високий, і самі іспанці вважають це однією з головних проблем. Проте, за великого бажання, знайти роботу у сфері туризму або обслуговування не складе труднощів. За станом на 2015 рік, в країні налічувалося 4 779 000 безробітних. Залежно від складу сім'ї, розмір виплат з безробіття складає від 497,01 до 1397,84 євро [1].

Зайнятість, як відомо, знаходиться в прямій залежності від рівня освіти і кваліфікації. За останні 25 років тенденція свідчить про більшу затребуваність на ринку праці Іспанії людей з середньою і особливо вищою освітою. Для них рівень зайнятості складає 80 % проти 20 % для малокваліфікованих людей [2].

Відтак, приклад Іспанії як країни, де сьогоденний стан речей носить закономірний характер, пов'язаний з неправильною розстановкою пріоритетів, призвела до кризової ситуації, найбільш глибокою серед країн ЄС. І це слугує підґрунтям для подальших висновків і дій як для країн Єврозони, так і для нашої країни.

Література

1. Позиция Европейской Комиссии относительно развития Партнерского Соглашения и программ в Испании в период «2014–2020». 6 с. URL : http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/pdf/partnership/es_position_paper.pdf (Position of the Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in SPAIN for the period 2014–2020, p. 6)
2. Безработица в Испании. URL : <https://visasam.ru/emigration/rabota/bezrabotica-v-ispanii.html>

Нерубаська Алла

к.філос.н, доцент,
вчитель ЗОШ № 15 м. Одеса
м.т. 0679035898,
Saylor03@ukr.net

СТУДЕНТ МАЄ ПРАВО

У зв'язку зі сформованою ситуацією в світі в цілому, і Україні зокрема (пандемія Covid-19), сфера освіти відчула колосальні перевантаження і, можна сказати, перезавантаження. Перевантаження пов'язані з тим, що проблема дистанційного навчання, яке було екстрено організовано вчителями і викладачами, висвітило і без того «пандемічний» стан сучасної системи освіти. На плечі викладачів лягли і самофінансування своїх уроків, лекцій, розробок й методичне та технічне оснащення для ведення дистанційного навчання. Крім цього, бюрократичне навантаження, котре ґрунтується на переплануванні, всілякому паперовому звітуванні й т.п., викликало почуття відчуження до процесу.

Перезавантаження освіти пов'язане з точкою біфуркації всієї системи. Система навчання давно вимагала колосальних реформ, і ці реформи вимагають оновлення програм й фінансування системи освіти. Так от, якщо в тій частині, яка пов'язана з оновленням програм та заміною їх на силабуси, або інші форми, є якийсь рух вперед, то з фінансуванням в цій галузі - справи стають тільки гірше. Тому говорити про повне або хоча б часткове перезавантаження системи вважаємо неможливим. У цьому контексті актуальним стає питання, яке в заголовку наших тез звучить, як "студент має право", тільки ми так і не визначилися який знак повинен стояти після цієї фрази: три крапки або питання. Це буде на розсуд читача. **Мета тез** - аналіз ситуації ефективності дистанційної освіти, яка склалася внаслідок поширення коронавірусу, і прав студента.

Ми пропонуємо системний аналіз, заснований на побудові зв'язку концепту, структури і субстрату «нового типу освітніх послуг», тобто дескрипторів системи освіти [1]. Виділимо концепт освіти. Концептом має бути системоутворююча властивість або відношення. Такою системною властивістю залишається властивість «мати комунікацію» між суб'єктами процесу. І за цю комунікацію борються школи, коледжі та ВУЗи. Тільки тут потрібно уточнити, які права мають студенти сьогодні в цій комунікації. Сама

комунікація online, на наш погляд, позбавляє студента отримати максимально якісну послугу, так як послуги у вигляді короткої консультації через Zoom або інші платформи, не можуть бути максимально ефективні і інформативні, тому що вони не розраховані на індивідуальну бесіду, а на загальну, тобто з усією групою або класом. У такій ситуації студент переходить на самоосвіту, як головну можливість отримання знань. Отже, студент отримує послугу, яку порівняно з заочною формою навчання. Тому студент повинен мати право на зниження вартості контрактів, якщо він навчається на контрактній основі, і перерахунок витрат, які несе держава, в наслідок переходу на дистанційне навчання. При цьому держава не створює умов для ведення такого процесу, а перекладає це на можливість викладачів, тому вона має перерозподілити фінансові потоки, які в першу чергу, повинні погасити витрати викладачів, на придбання необхідних гаджетов, витрати електрики (так як пари для студентів, як правило, ведуться з дому самого викладача), профілактику здоров'я, наприклад, пов'язану з втратою зору, після підготовки і викладання через монітори і т. д.

Сьогодні ми сподіваємося, що ситуація якось владнається, але ми розуміємо й інше, що ситуація може змінитися як в кращу сторону, так і в гіршу, тому студент повинен мати право і на психологічну підготовку і підтримку, яку, на наш погляд, в сформованій системі, може дати тільки викладач. Необхідно, як варіант, ввести додаткові психологічні дисципліни, пов'язані з процесами адаптації, комунікації та ін.. У системі "сучасна освіта" з атрибутивним концептом, який ми визначили як властивість «мати комунікацію», необхідно виділити відповідну реляційну структуру, тобто ті відносини, які відповідають даній властивості. В першу чергу, студент має право на справедливі, конструктивні, довірчі, гуманні відносини. Ми б в цю структуру включили ще й мотиваційні відносини, причому мотивовані повинні бути обидва суб'єкти процесу навчання: студент і викладач, якщо - це школа: учень і вчитель.

У світовій практиці установ, які надають online послуги - Університет Джонса Хопкінса США, Британський університет відкритої освіти, заснований указом Її Величності Королеви Великобританії в 1969 році. Мета його створення - надати можливість отримати освіту людям, бажаючим вчитися в зручному для них місці і в зручний час. Це найбільший університет Великобританії, в якому навчається близько 200000 студентів (2003 р.). Ще один університет - Саутгемптонський університет, який регулярно входить в першу двадцятку провідних університетів країни, а також в першу десятку Національного студентського

огляду. Згідно з рейтингом 2009 року Times Higher Education Table, він увійшов до 100 кращих вузів планети [2]. Не дивлячись на те, що online навчання, як ідея в системі української освіти, була також не новою, проте, в силу ряду причин, в першу чергу – фінансування, було не зрозуміло, як можна ввести повсюдне online навчання. Таким "незрозумілим" фактором стала ситуація з коронавірусом. При введенні online навчання, однак, права суб'єктів навчання мало обговорюються в професійних колах, на відміну від обов'язків. Вважаємо за необхідне не просто обговорювати, а й намагатися переламати ситуацію в бік прав суб'єктів навчання, якими є студент і викладач. На субстраті цього зв'язку будується вся система освіти: залежно від реалізації структури на субстраті «викладач-учень», реалізації концепту, яким виступає системоутворююча властивість «мати комунікацію», залежатиме ефективність української системи освіти, до якої входили дві підсистеми: навчання та виховання особистості. Виховувати особистість через online не вийде, тут потрібна більш важлива комунікація, сьогодні її називають "offline" комунікація, і студент, і тим більше учень школи, мають право на таку комунікацію!

Література:

1. Уёмов, А. И. Системный подход и общая теория систем // Уёмов А. И. - М.: Мысль, 1978. - 272 с.
2. ВУЗы, которые оказывают онлайн услуги: www.abstudy.ru/20-zarubezhnykh-vuzov-gde-mozhno-uchitsya-distantionno

Нівня Ганна

кандидат філософських наук,
доцент кафедри
соціально-економічних дисциплін
Одеського державного університету
внутрішніх справ
(м. Одеса)

СИНТЕЗ ЮРИДИЧНИХ ТА ОБРЯДОВИХ ДІЙ В ПРОЦЕДУРАХ УКЛАДЕННЯ ТА РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ

Процедура укладення шлюбу в сучасному суспільстві тісно пов'язана з обрядовою сферою. З одного боку жінка та чоловік, які укладають шлюб, тим самим мають наметі фіксацію факту виникнення між ними певних правовідносин, тобто бажають стати суб'єктами суспільних відносин що регулюються сімейним законодавством.

З другого боку, в даному дійстві чітко простежується спадкоємність з давніми шлюбними ритуалами, тобто жінка та чоловік укладаючи шлюб керуються ірраціональними чинниками. Таким чином дана правова процедура, як правило, існує в синтезі з комплексом традиційних обрядових дій

Сьогодні право на вступ до шлюбу громадянин отримує по досягненню певного віку. В стародавні часи подібне право надавав обряд ініціації.

Інститут ініціації мав потужну юридичну силу.

Пройшовши обряд посвяти індивід вважався дорослим та здобував право бути повноцінним членом общини, і, відповідно, право на шлюб. Ціною за отримання подібного статусу були тяжкі випробовування ініціанта, пов'язані з ізоляцією, фізичним болем, поневіряннями, приниженням [3, с. 14.20]. В постіндустріальному суспільстві на тлі гуманізації цінностей для набуття вищезазначених прав достатньо досягти певного віку, ініціаційні ж моделі поведінки часто-густо актуалізуються в підлітковий період.

В дореволюційний час шлюб вважався укладеним в результаті проведення обряду вінчання. Тобто релігійний ритуал мав повну юридичну силу. В радянські часи, зважаючи на атеїзацію соціуму, обряд вінчання втратив юридичну силу. Сценарій обряду урочистого укладення шлюбу, як і вказівки до проведення інших подібних заходів, розроблялися Комісіями з радянських традицій, свят і обрядів [1, с.], і укладення шлюбу стало відбуватися в органах

РАГС. Згідно з новими ціннісними настановами, нова сім'я створювалась не перед лицем Бога, а перед лицем колективу, держави, партії.

Втім, ритуал не було знищено. Можна сказати, що із храму він промандрував у державний заклад. Адже потреба зберегти ритуальне оформлення одного з найважливіших життєвих переходів перетворила суху, формалізовану процедуру в урочисту церемонію.

Сьогодні збільшується кількість подружніх пар, які окрім цивільного, укладають і церковний шлюб. Після обряду вінчання молоді навіть отримують свідоцтво про вінчання. Але цей документ, як і свідоцтво про хрещення позбавлений юридичної сили. Укладення ж шлюбу відбувається в органі РАЦС. І хоча останній є лише установою, у якій юридично реєструється зміна цивільного стану, складно уявити собі державний заклад, в якому здійснювалась би більша кількість обрядових дійств.

Можна сказати, що урочиста церемонія укладення шлюбу у РАЦСі є спадкоємницею радянського весілля. Такі суґубо юридичні дії, як підписи у відповідних документах поєднуються тут із урочистим музичним супроводом, читанням віршів, проголошенням ритуальних формул. Іноді серед елементів шлюбної церемонії можна виокремити й традиційні обрядові дії, а саме ворожіння. Так, коли молоді стають на весільний рушник, семіотичного значення набуває послідовність подій. Вважається, що головою сім'ї буде той, хто стане на рушник першим.

В останнє десятиліття описана церемонія все частіше поступається так званому виїзному розпису. Тобто юридична процедура без ритуального супроводу проводиться за один чи кілька днів до весілля, а під час весільного бенкету відбувається лише імітація розпису. Проте таку тенденцію зарано вважати провідною, оскільки «РАЦСовий ритуал» ще не втрачає свої позиції.

Говорячи про укладення шлюбу в сучасному соціумі необхідно згадати зворотній процес, а саме розірвання шлюбу. Процедура розлучення не є ритуалізованою, проте тут слід навести думку сучасної дослідниці О. Лісіної, яка пропонує ритуалізувати дану подію [2, с. 140].

Згідно з позицією О. Лісіної розірвання шлюбу сьогодні може вважатися обрядом переходу. В результаті розлучення людина отримує новий соціальний статус, змінюється її соціальна роль. Як будь-який перехід, розпад родини являє собою кризу, що супроводжується відповідними переживаннями. Під час перехідних періодів яскравіше всього проявляє себе психотерапевтична

функція обряду. Саме ритуал пом'якшує кризу та допомагає подолати її з найменшими психологічними втратами. Дослідниця підкреслює, що відзначання розлучення не є його схвалюванням. Проте, на її думку, ритуалізація цієї події допоможе колишнім чоловіку та жінці легше перенести складний життєвий перехід, відкрити себе для нового життя, здобути нову ідентичність,. Більше того, ритуальне оформлення розлучення допоможе дітям та іншим близьким розлучених усвідомити зміну статусу, отримати підтримку за допомогою обряду [2, с. 139-141]. Тобто ритуальний супровід розірвання шлюбу здатний корисно вплинути на суспільство в цілому, перевівши подію з соціально несхвалювальних в розряд соціально прийнятних.

О. Лісіна підкреслює, що ритуал розлучення не повинен співпадати з юридичною процедурою у часі. Він має відбуватися, після завершення усіх формальностей. . Супровід розлучення відповідною церемонією сьогодні ми зустрічаємо в США, Японії, Австралії та в країнах Європи [2, с. 140]. В Україні така практика не є поширеною. Проте, зважаючи на світові тенденції, ми можемо припустити, що вона застосовуватиметься в українському соціумі. До того ж, вона може співпадати у часі з юридичною процедурою.

Отже, в сучасному українському праві ритуалізація

Яскраво проявляє себе в традиційному синтезі обрядових дій та правової процедури під час укладення та розірвання шлюбу. Обрядовий елемент в даному випадку є органічною та невід'ємною складовою соціально-правової реальності.

Література:

1. Запорожцева Л. Є. Трансформація ритуалу як філософсько-правова проблема. Філософські, методологічні та психологічні проблеми права: матер. V міжнар. наук.-теорет. конф. (Київ, 11 листоп. 2012 р.). (Електронний ресурс). - Режим доступу: <https://cutt.ly/sgovgnv>. (Дата звернення 02.10.2020».
2. Лисина Е. А. Развод как ритуал перехода в современном мире. Контекст и рефлексия: философия о мире и человеке, 2017. т.6, вып.2а. с. 135–143.
3. Элиаде М. Тайные общества. обряды инициации и посвящения, пер. с фр. Г. А. Гельфанд; науч. ред. А. Б. Никитин. М. СПб.: Университетская книга, 1999, 356 с.

Пальшков Костянтин

кандидат політичних наук,

доцент кафедри

соціально-економічних дисциплін

Одеського державного університету

внутрішніх справ

(м. Одеса)

НЕСАМОСТІЙНІСТЬ МЕДІА ЯК ЗАГРОЗА ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ

У статті 17 Конституції України зазначено, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу.

Наразі мусимо констатувати, що заангажованість ЗМІ створює численні ризики інформаційній безпеці. Посередницька сутність ЗМІ уособлює зв'язок між державою і суспільством, а також забезпечує комунікацію між самими учасниками політичного процесу – державними інституціями, партіями, рухами тощо. Втім, будучи інструментом в руках бізнесу, і груп впливу, ЗМІ здатні формувати політичну культуру та громадську думку у бажаному для них напрямі [4, с. 51].

В наслідок реформування після розвалу СРСР ЗМІ в Україні вийшовши з-під контролю держави, потрапили у залежність від нових власників. Наразі загальнонаціональні та регіональні телерадіокомпанії, які охоплюють велику аудиторію своїм мовленням є впливовими суб'єктами інформаційного простору. Представляючи інтереси своїх власників, маючи при цьому сучасну матеріально-технічну базу та фінансування, ЗМІ виступають потужним механізмом впливу на політичні погляди та цінності глядача.

У більшості випадків господарями ЗМІ є приватні особи та структури. Йдеться про потужні медіа-холдинги, створені за часи незалежності, які об'єднують по декілька ЗМІ і є залежними від своїх власників. Відповідні трансформації у секторі українських ЗМІ, зокрема, дали підстави стверджувати про формування з середини 90-х років «кланово-олігархічної системи ЗМІ» [2, с. 282]. Очевидно, що за таких умов ЗМІ важко лишатися вільними у власній творчості й креативності та неупередженими в інформації, яка подається суспільству. Зважаючи на ступінь залежності ЗМІ від свого власника, важко уявити ситуацію, за якої перші будуть

видавати інформацію, що не відповідатиме інтересам останнього. Та, навіть за таких умов медіа здатні виступити важливою часткою демократизації. Для цього їх функціонування має набути якісних змін. Саме про підвищення якості, за переконанням автора, слід вести мову, а не про зростання рівня незалежності ЗМІ. Дискусія про незалежність ЗМІ є доречною, лише коли йдеться про свободу від держави, і безперспективною, як тільки питання переходить у площину «ЗМІ – власник».

Можливості для підвищення якісних характеристик в роботі ЗМІ сьогодні мають як держава, так і власники медіа. І якщо інструментарієм власників ЗМІ слід вважати головним чином менеджмент, то роль держави полягає у дієвому функціонуванні нормативно-правової системи, а також самої влади. Так, наприклад, ефективною має стати робота органів правосуддя, аби у найкоротші терміни захистити особу, що постраждала через наклеп у ЗМІ. Правоохоронна система має забезпечити захист журналістської діяльності.

Із появою соціальних мереж, лідером у соціально-політичному контенті серед яких є Facebook, з'явилися сподівання що вони зможуть на противагу традиційним ЗМІ, стати менш залежними медіа. Втім, комерційна сутність найбільш популярних мереж згодом довела, що зазначені сподівання були передчасними. Так, автор книги «Хітмейкери. Наука популярності та змагання за увагу» Дерек Томпсон зазначає, що «Швидке перетворення Facebook на медіа-ідола викликало скепсис, особливо у журналістів, які вважають, що якщо Facebook стає центральним каналом поширення новин, то він зобов'язаний бути відкритішим у питаннях механізмів стрічки новин. Крім того, представники Facebook наголосили, що це нейтральна платформа, яка полегшує перебіг будь-яких комунікацій». Однак, як зазначає дослідник «Правда в тому, що ніхто не хоче абсолютної нейтральності Facebook, а найменше цього хоче сам Facebook. Компанія не хоче стати благодатним ґрунтом для клікбейтів чи емоційного насильства, і вона вжила заходів для обмеження специфічних стилів заголовків і боротьби з троями. Проте стрічку новин також можуть наповнювати теоріями змов і відвертою брехнею, покликаними збирати аудиторію за допомогою довірливості й гніву» [1, с. 340-341]. До цього слід додати, що Facebook не асоціюється з журналістикою, де можна вести мову про стандарти. Facebook є зручним майданчиком, де тролі, ботоферми та ворожі групи переслідують антидержавні цілі впливаючи на громадську свідомість.

Отже класичні ЗМІ та нові медіа не характеризуються самостійністю, що не тільки не сприяє демократичним процесам, а й несе прямі загрози інформаційній безпеці держави.

Література:

1. Дерек Томпсон. Хітмейкери. Наука популярності та змагання за увагу / Переклад з англійської Дмитра Антонюка, Наталії Палій. – Київ: Yakaboo Publishing, 2018.–340-432 с.
2. Палійчук А.В. Виникнення і розвиток олігархічних засобів масової інформації в Україні / А.В.Палійчук // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2012. – Т. 25 (64) № 4. Ч. 1 – С. 280-285.
3. Заангажованість ЗМІ, як загроза праву на інформаційну безпеку // Людина має право: філософсько-правовий та соціокультурний дискурс українського суспільства : матер. круг. столу, (15 листопада 2018 р.). – Одеса: ОДУВС, 2018.– С.62-64.
4. Федорів І.П. Вплив ЗМІ на формування політичної культури / І. П. Федорів // Наукові записки НаУКМА. Політичні науки. – 2011. – № 121. – С. 47-51.

Проноза Інна

кандидат політичних наук,
старший викладач кафедри політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)
+380973396619

ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ

Суттєві зміни, що відбувалися у сфері інформаційних відносин наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття призвели до перетворення індустріального суспільства на суспільство інформаційне. За таких обставин, досить актуальними постають такі питання як інформаційні права загалом, та право на доступ до інформації, як основне інформаційне право зокрема.

Слід зазначити, що коли мова йде про інформаційне суспільство, то його ефективне функціонування передбачене у демократичній, правовій державі, і відповідно, неможливість функціонування, або обмежене функціонування у закритому суспільстві. Звичайно, що на сучасному рівні розвитку інформатизації суспільства простежуються і темпи його розвитку. Тому інформаційні відносини постають об'єктом правового регулювання і насамперед конституційного законодавства в різних демократичних державах.

Обґрунтованою є теза, що у сучасній правовій доктрині, так і в законодавстві сформулювалося два підходи до трактування права на інформацію. У рамках першого підходу, який можна визначити як вузький – право на інформацію трактується тільки як право на одержання (на доступ) до інформації, тобто як відносне право. Щодо другого підходу, то він передбачає віднесення до права на інформацію усіх видів суб'єктивних прав, спрямованих на інформацію чи на дії з нею. Даний підхід можливо трактувати як широкий.

До суб'єктивного права на інформацію в широкому сенсі відносяться дві групи суб'єктивних прав: 1) група абсолютних прав на інформацію, як приклад можна назвати право на інформацію, що складає особисту таємницю; 2) група відносних прав на

інформацію, до яких відноситься право на одержання інформації, право на поширення інформації й інші відносні права.

Право на інформацію виступає елементом, який пов'язує усю систему основних прав і свобод. Тільки за умови його дотримання можна говорити про фактичну реалізацію особистих, політичних, соціальних, економічних, екологічних і культурних прав і свобод [1, с. 52].

Основними міжнародними угодами, що регулюють право особи на інформації в сучасній міжнародній правовій системі виступають: Декларація прав людини (ст. 19; п. 2 ст. 29); Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 р. (п. 2 ст. 19); Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 3 вересня 1953 р. (ст. 10); Матеріали Копенгагенської наради конференції Організації з безпеки і співробітництва в Європі щодо людського виміру. Більш детально питання про доступ до інформації розкриті в рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи № R (81) «Про доступ до інформації, що знаходиться в розпорядженні державних органів». Тому, національне законодавство повинно опиратися при створенні законів про право на інформацію саме на ці міжнародні угоди.

Не виключенням є і законодавство України. Так, Закон України – Про інформацію у ст. 5 визначає що кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів. Реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб [2].

ЦК України у ст. 302 визначає основні правомочності права на інформацію: збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію [3].

Основними формами реалізації права на доступ до інформації є: направлення інформаційного запиту; відвідування засідань органів влади; ознайомлення з архівами органів влади; розміщення інформації про свою діяльність на сайтах в Інтернеті; опублікування звітів про свою діяльність, рішень, планів та інших відомостей у ЗМІ, у спеціалізованих брошурах і збірниках офіційної інформації; знайомство з електронними базами даних на компактних носіях інформації, загальних бібліотечних і архівних фондів, стендів офіційної інформації в місцях розташування органів влади тощо; пряме звернення до посадових та службових осіб, а

також представників приватноправових юридичних осіб через телебачення — «гарячі лінії» з метою отримати інформацію про їх діяльність; публічні виступи посадових осіб.

Але на практиці відбувається десонанс між законодавчим закріпленням права на інформацію і реалізація цього права. Якщо мова йде про демократичні держави, то проблемних питань із правом на інформацію не виникає. Більше того, вільний доступ до інформації, особливо в частині контролю суспільства за діяльністю органів влади, продукується самою владою. Якщо ж мова йде про квазідеократію, або авторитарні системи — то органи державної влади намагаються на законодавчому рівні обмежити доступ суспільства до інформації, і не лише про власне владну діяльність, а і будь-яку інформацію, що може похитнути авторитет влади.

Отже, право на доступ до інформації є конституційним, особистим правом кожного, яке належить до групи інформаційних прав, а реалізація цього права залежить від рівня демократичності політичної системи, громадської активності та громадського контролю, рівня відповідальності органів державної влади.

Література:

1. Перевалова Л. В. Конституційне право на інформацію та його реалізація в Україні. *Громадянське суспільство і права людини*. 2010. С. 51–54.
2. Закон України Про інформацію від 02.10.1992р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №48. С.650.
3. Цивільний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України від 16 січня 2003 р. № 435-4. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40 – 44. С. 356.

Ростецька Світлана
к. політ.н., доц., доцент кафедри
політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)
+380984099347

РЕГІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ДИЛЕМИ МІЖ ІНДИВІДУАЛЬНИМИ ТА КОЛЕКТИВНИМИ ЛЮДСЬКИМИ ПРАВАМИ

У політичній сфері проблема ідентичності часто використовується як шлях у напрямку легалізації соціально-політичних проблем і конфліктів, які не можуть бути висловлені в силу тих чи інших причин. Тобто, мова йде про визнання прав, привілеїв і символічного капіталу різного роду меншин (нацменшини, іммігранти, мовні, конфесійні, сексуальні та ін.), для яких дискусії про ідентичність є першим кроком на шляху до подальших політичних претензій.

Регіональна і локальна ідентифікації служать одним з визначальних і стабілізуючих (хоча і важко виокремлюваних) чинників формування культурно-історичної і соціально-територіальної спільності. З точки зору Шарля Ріка, «фактор регіональної ідентичності є «націоналітарним» твердженням регіонального колективу, «голосом «регіональної групи» [1, с. 212]. Регіональну ідентичність, як видається, можна вважати варіантом етнічної або точніше субетнічної ідентичності. Значимість регіональної ідентичності має, принаймні, два політичних наслідки. По-перше, це ускладнює здійснення стратегії етнополітичної мобілізації суспільства. По-друге, це робить регіональні ідентичності значущим політичним ресурсом, що може, в свою чергу, поставити під загрозу єдність країни.

Однак навіть у регіоналізованих державах регіональна ідентичність співіснує з національною та громадянською. Так, в Іспанії, яка позиціонує себе як держава автономій, регіональна ідентичність характеризується емоційною наповненістю і спирається на яскраві символи і відчутні смисли. Водночас значна кількість громадян, особливо молоді, робить прагматичний вибір на користь двомовності й багаторівневої культурної ідентифікації – зі своєю автономією (із локальною мовною та культурною традицією),

з країною і з Європою. Навіть у Країні Басків і в Каталонії, за даними опитувань, подвійна ідентичність (ототожнення себе з країною і з регіоном) і, відповідно, «подвійний патріотизм» помітно переважають над «місцевим патріотизмом». А самі процеси утвердження національно-громадянської ідентичності відображають, як вважають баскські дослідники, «складний і багатоманітний характер конструювання, затвердження та досягнення домовленостей навколо проблем ідентичності на колективному та індивідуальному рівнях» [2].

І власне тут постає дилема із співвідношенням індивідуальних та колективних прав. Тривалий час європейська система взаємовідносин індивіда та спільноти з морально-правового погляду ґрунтувалася в своїй основі на концепції індивідуальної свободи, відповідальності, яка виключає поняття колективної совісті, колективної відповідальності. Але міграційна криза, перемога правопопулістських політичних сил, які пропагують ідеї повернення до національних держав і нівелювання цінностей ЄС, регіональні конфлікти, основою яких часто виступає етнічний чинник (Іспанія, Шотландія), або ж устремління до ширших прав регіонів (Італія) поставили країни ЄС перед серйозним вибором. Так, в ст. 1 Декларації ООН про права осіб, що належать до національних меншин або етнічних, релігійних і мовних меншин сказано: «Держави охороняють на їхніх відповідних територіях існування і самобутність національних або етнічних, культурних, релігійних і мовних меншин, заохочують створення умов для розвитку цієї самобутності [3]. Таким чином, у статті прямо вказується на визнання державами колективних прав меншин на існування і самобутність. З іншої сторони багато країн ЄС стоять на позиції не визнавати за меншинами, певним регіонами колективних прав із позиції побоювання росту їхньої національної, правової самосвідомості в напрямку вимоги їх суверенізації, небажання стимулювати національні меншини як активних суб'єктів міжнародного права.

Таким чином, наразі, актуальною залишається проблема як знайти баланс справедливого наділення групи особливими правами і при цьому зберегти територіальну цілісність, як забезпечити право на збереження регіональної ідентичності і не втратити національну ідентичність окремої країни. Одним із варіантів вирішення проблеми може постати подолання конфліктності між правами людини, окремої особистості і колективними правами різного типу спільнот шляхом створення такої міжнародної правової системи яка б поєднувала соціальноюридичний механізм забезпечення прав людини із системою правових вимог у соціально продуманих діях та

особливо зацентувати увагу на превентивних інструментах запобігання конфліктів серед спільнот, як за етнічним чинником, так і за регіональним.

Література:

1. Рик Ш. Феномен идентичности. *Образование и социальное развитие региона*. 1996. № 3-4. С. 209–215.
2. Bilinguism, identity and citizenship in the Basque Country [Azurmendi M. - J., Larrañaga N., Apalategi J.]. Niño-Murcia M., Rothman J. Bilingualism and identity. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2008. P. 58.
3. Загальна декларація прав людини 1948 р.
http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (Дата звернення 14.11.20)

Rostomova Lada

PhD in psychology,
Assistant Professor of the Department
of English Philology and Translation,
Odesa National Polytechnic University

LINGUO-CULTURAL ASPECTS OF CROSS-CULTURAL COMMUNICATION

Linguo-culturology is one of the most actual scientific branches. In 1997 there was represented the term “linguo-culturology” to study the correlation between culture and language. There are some fundamental researches of S. Bochner [1], A. Jakobs [2], J. Metge and P. Kinloch [3] and etc. Many linguo-culturologists research for the mental bases of language to understand the tendencies of people development in the past and in the present.

Methodology of linguo-culturological researches is based on conceptology, hermeneutics, and general philology. The linguo-culturological researches is to discover as language paradigm of culturological discourse, as basic pragmatic functions of linguo-culturological units in any communicative situations. We use the linguo-cultural analysis as the base method of cross-cultural communication researches.

It is evident, that cross-cultural communication is based on cross-cultural interpretation. According to S. Bochner there are some factors of national and cultural language specificity of cross-cultural communication, such as: 1. Representation of cultural traditions of the people: permits, prohibitions, stereotypical acts and etiquette characteristics of communicative universal facts. 2. Representation of social situation and social functions of communication. 3. Representation of local social situation in the peculiarities of the course of mental processes and various activities, such as the psycholinguistic base of speech activity, and the paralinguistic phenomena. 4. Determination of language specifics of community and research the symbols as cultural symbols. Motivation of cultural symbol represents the correlation between the concrete and abstract elements of symbolic content. Such correlation distinguishes the symbol and the sign, because the sign illustrates the connection between the signified and the signifier. A sign becomes a symbol as the whole spectrum of secondary conventional values of interpretation. The symbol has the properties of the sign, although the symbol does not imply a direct reference to the denotation.

Correlation between the sign and symbol has an important role in the specificity of cross-cultural discourse consisting of different linguistic personalities and the conditions of communication. Lingual personality of emigrant as an object of linguistic researches generalizes cultural-linguistic and communicative-activity values, knowledge, attitudes and behaviors. The lingual personality consists of the following components: 1) *value component* has a system of values, and life meanings. It is the content of education. The value component allows a person to form an initial and deep view of the world, forms the linguistic world view, the hierarchy of spiritual representations that form the base of a national character and realize in the process of linguistic dialogue; 2) *culturological component* contributes cultural studies, such as the rules of speech and non-verbal behavior; 3) *personality component* characterizes individual and deepest things in each person. Individual parameters of lingual personality form the complex combination of psycho-physiological, social, national-cultural and linguistic peoples' differences. It leads to the fact that at the level of cross-cultural communication the differences between linguistic personalities reach a certain critical volume that can have both positive and negative impact on the success in the cross-cultural communication. English and Russian cultures had some similar things in the past, such as mytho-archetypal beginning. English culture is the unity of many tribes' cultures such as Brits, Scots, Celts, and Anglo-Saxons, then Norman culture. But Ukrainian culture is the unity of culture of pagan Slavic, Christian Byzantine, and Western European.

Different cultural identity is the base of cross-communication shock. The study of the cross-cultural communication principles allows identifying the causes of communicative shock. Such identification is the way of overcoming the results of communicative shock. The process of cross-cultural peoples interaction bases on studying the particular of communication using complex approaches, qualitative changes in the choice of research methods of lingual personality as the subject of successful cross-cultural communication. Any lingual personality has an "evaluation scale". For example, lingual personality of emigrant uses this "evaluation scale" to represent the surrounding world as the linguo-cultural model. This model is a structural property and powerful factor of personality self-determination, because a representative of any particular culture has a certain cultural fund, that is, a set of knowledge that provides a certain outlook in the field of national and world culture. The cultural fund is basic units included in any national culture. The person's belonging to a particular culture determines his mentality as the basis of another culture perception usually by reading literature and cross-cultural communication. In cross-cultural communication the

lingual world view is very important thing as a guide in the communicative process between the lingual personality of emigrant and the society. The lingual world view is the basis of personal self-identification and largely depends on linguo-cultural specificity of society. It is the format of lingual semantics code. Individual lingual world view can be an actual or a relic thing. But, a relic specificity of lingual world view can be the base to form new mental structures. As a result of such new lingual world view forming we identified the difference between the archaic semantic system of language and the actual mental model that is valid for a lingual group.

Differences of lingual world view formed under the influence of complex cognitive structures. Such influence is important for the forming as discursive models, as literary text models. Lingual and linguo-cultural world views are consistent with each other because of the dialectical connection of language and thought as a reflection of the world in people mind. Lingual and linguo-cultural world views have at the same time a number of differences due to their functional specificities. Researches of lingual world view in dynamics are carried out with the social-dynamic study of cultural interaction. The social-dynamic approach in the study of lingual world view suggests that the lingual world view is in the status of permanent development. The components of this system reflect the specificity of life and culture of social and national community which is the base of cross-cultural communicative shock, because of ethno-connotation. Ethno-connotation has the deep level of the supposed multi-layered model of cultural concepts-sphere. It has a certain structure and specific parameters of ethno-conotants content. The ethno-connotation appearance in the cross-cultural communicative processes bases on the degree of correlation between form and meaning of cultural code.

References:

1. Bochner S. Cultures in Contacts: studies in cross-cultural interaction / S. Bochner. – New York: Pergamon Press, 2017.
2. Jakobs A. Cross-cultural communication / A. Jakobs. – Borne: the Netherlands, 2019.
3. Metge J. Taking past each other: Problems of cross-cultural communication / J. Metge, P. Kinloch. – New Zealand: Victoria University Press, 2019.

Сандул Валентин

аспірант кафедри політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)

Науковий керівник:

Ростецька Світлана

к. політ.н., доц., доцент кафедри
політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)
+380984099347

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОПОЗИЦІЇ: СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Правове регулювання діяльності опозиції є лише одним із чинників, що визначає її роль. З висновків Венеціанської комісії, куди важливішими фактором є національний політичний контекст та політична культура, які формуються додатково до правової основи. У зрілих демократіях опозиція може процвітати без правових гарантій. Тому часто в парламентах світу діяльність опозиції не регламентується ні в Конституції, ні в регламенті (Великобританія, Німеччина, Японія). У скандинавських країнах (Норвегія, Фінляндія, Швеція) опозиція побічно згадується лише в регламенті. Найбільше прав за опозицією закріплено у Конституції Португалії та у двох спеціальних законах про діяльність опозиції у цій країні. У Латинській Америці (Аргентина, Болівія, Чилі, Колумбія, Еквадор, Мексика, Уругвай, Венесуела), де формально закріплено існування багатопартійної системи, опозиція фактично відсутня. Діяльність опозиції в країнах цього регіону не врегульована й законодавчо. Найчастіше у регламентах та інших законодавчих актах вживається поняття «опозиція». Лише у США основну опозиційну партію називають партією меншості. У розглянутих країнах також відсутня практика документального оформлення опозиції. У регламентах найчастіше унормовуються права не опозиції, а опозиційного лідера, який бере участь у формуванні порядку денного, погодження ключових посад тощо. Законодавчо не регламентовано, проте на практиці лідер опозиції повинен підтримувати комунікацію з іншими опозиційними

партіями та вибудовувати спільну політику в процесі контролю за урядом. Це стає складнішим завданням, якщо опозиційні партії мають різні ідеологічні настанови. Проте у цьому випадку їх має об'єднувати спільна мета — опонувати діям уряду, а не вирішувати свої поточні завдання.

Дискусійним і неврегульованим є питання діяльності опозиції в Україні. Необхідність унормування діяльності парламентської опозиції в Україні викликана, перш за все, потребою в організації роботи Верховної Ради України та зміні характеру відносин влади й опозиції, які, внаслідок того, що в країні немає парламентських традицій, а також інших об'єктивних чинників, працюють не на державні інтереси, а перетворились на дестабілізуючий фактор. Функції, які покладаються на політичну опозицію в демократичному суспільстві (а це, перш за все, конструктивне опонування діям вищих органів виконавчої влади та парламентської більшості у Верховній Раді, представлення і захист інтересів своїх виборців) через законодавчу неврегульованість стають не тільки неможливими для реалізації, але й джерелом постійних політичних криз.

Унормування правового статусу опозиції важливе також для розбудови партійної системи в Україні. Вдосконалення законодавства в цьому аспекті має велике значення для розвитку політичної системи взагалі та зростання ролі партій зокрема. Акцент робиться саме на підвищенні статусу партій у політичній системі, створенні правових гарантій діяльності політичної опозиції. Для цього необхідне нормативне та інституційне закріплення політико-правового статусу опозиції у таких питаннях, як: участь у виборах; доступ до керівних посад у представницьких органах влади; рівний доступ до засобів масової інформації, можливість вільно пропагувати власні погляди серед населення; свобода проведення демонстрацій, мітингів, зборів тощо; доступ до інформації органів державної влади.

Для реалізації цих положень необхідно ухвалити закон про політичну опозицію в Україні або внести зміни до чинного Регламенту Верховної Ради, а також передбачити необхідні положення в проекті нового Регламенту.

Мало не в кожному скликанні Верховної Ради народні депутати реєстрували законопроекти, які мали на меті врегулювати правовий статус парламентської опозиції. Проте жодному з них не судилося стати законом.

Єдиним нормативно-правовим актом, котрий упродовж нетривалого періоду (2008-2010 роки) визначав права опозиційних фракцій в українському парламенті, був Регламент Верховної Ради. Розділ з назвою «Парламентська опозиція» з'явився в цьому документі в редакції 2008 року. У ньому було прописано порядок утворення та припинення діяльності опозиції, а також її права[1].

Наразі, в нашій державі відсутній правовий нормативний документ, що регулював би діяльність опозиції. Результати

парламентських виборів 2019 і створення монобільшості призвели до того, що опозиційні фракції опинилися «за бортом» у ролі статистів. Їхні законодавчі ініціативи рідко потрапляють до сесійної зали, ще рідше вони стають чинними актами: станом на 24 лютого 2020-го лише чотири законопроекти, ініційовані виключно депутатами не зі «Слуги народу», набули статусу закону. Також опозиціонери не можуть похвалитися високим відсотком урахування їхніх поправок до проектів.

Як зазначив Руслан Стефанчук, з 16 листопада 2020 року Верховна Рада планує перейти до підготовки первинного драфту законопроектів про парламентську опозицію. З цією метою створено підгрупу, яка займатиметься безпосередньо підготовкою тексту законопроектів, до якої увійшли всі бажаючі учасники групи [2]. Але чи зможуть парламентарі реалізувати це на практиці – залишається відкритим питанням. Для цього, вони повинні використовувати механізми досягнення політичної згоди.

Звичайно, використання механізмів політичної згоди припускає наявність певних вмінь і навичок, а також особливих особистісних якостей, що визначає значимість інститутів політичної згоди, які не тільки формують необхідні для цього знання, навички та вміння, виховують певні особистісні якості, але й регламентують, контролюють, направляють поведінку окремих людей і їхніх груп, а також соціалізують і інформують їх. Крім того, інститути політичної згоди поряд з перерахованими загальними, володіють і своїми, тільки їм властивими механізмами [3, с. 129].

Отже, ідея законодавчого врегулювання статусу парламентської опозиції має право на життя. Ймовірно, для її втілення було б достатньо внести зміни до Регламенту Верховної Ради: визначити порядок утворення опозиції та припинення її діяльності, комітети, на керівні посади в яких першочергово претендує опозиція, порядок формування «опозиційного уряду» тощо.

Література:

1. Дмитро Черетун. Закон про опозицію: забаганка, інструмент маніпуляції чи необхідність? https://rus.lb.ua/news/2020/02/28/451144_zakon_pro_opozitsiyu_zabaganka.html (Дата звернення: 10.11.20)
2. З 16 листопада робоча група планує перейти до підготовки первинного проекту закону про парламентську опозицію. <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/199466.html> (Дата звернення: 11.11.20)
2. Ростецька С.І. Механізми досягнення політичної згоди «Прикарпатський вісник НТШ. Думка». 2015. Вип.3. С. 123–129.

Семенець-Орлова Інна

доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічного адміністрування,
Міжрегіональна Академія управління персоналом,
(м. Київ)

0985560378,
innaorlova@ukr.net

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ В УКРАЇНІ: КЕЙС ОСВІТИ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Усвідомлення беззаперечної цінності прав людини закладено у зміст громадянськості. Права людини базуються на ключових цінностях: гідності, свободи, рівності, справедливості. Громадяни України не цілком розуміють природу і зміст прав людини, включаючи в це поняття свій зміст, орієнтований на загальну оцінку поганого і хорошого, що стається в країні. Наприклад, за результатами соціологічного дослідження 2017 р. 54% українців ніколи не намагалися захищати свої права [1]. Така ситуація значною мірою спричинена кризою довіри до органів влади та системи державного управління. Причому з числа тих, хто намагався захистити свої права, 65% громадян це не вдалося [1]. Така ситуація негативно впливає не лише на загальний рівень «державного оптимізму», а й на якість громадянського патріотизму.

На основі емпіричних даних проаналізуємо ширше деякі фактори контекстного фону, що створює передумови для поширення моделі громадянського патріотизму в Україні.

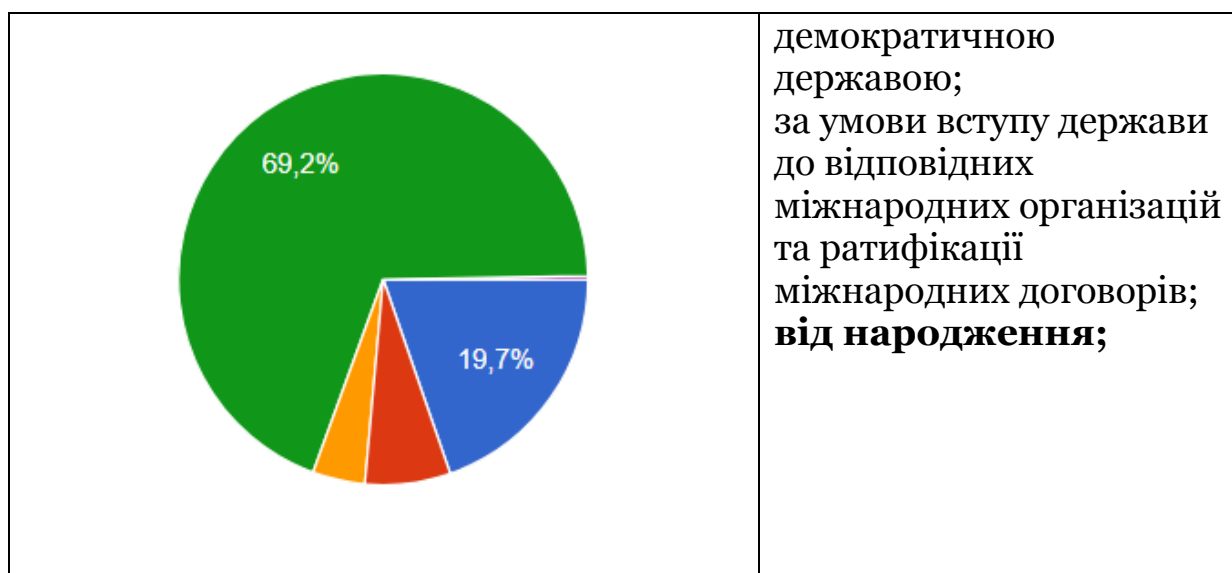
У 2013-2018 рр. в Україні діяв швейцарсько-український проект DOCCU – Розвиток громадянських компетентностей в Україні, головною метою якого є підтримка сталого розвитку громадянського суспільства за допомогою поширення знань про освіту для демократичного громадянства та освіти з прав людини (ОДГ/ОПЛ) в Україні, зокрема, через систему післядипломної освіти вчителів і керівників шкіл.

У рамках проекту було здійснено комплексне соціологічне дослідження стану культури громадянськості в Україні. Зокрема у травні 2018 року проведено масове опитування учнів та вчителів шкіл з різних регіонів України. Усього було опитано 1233 учнів та 1215 учителів. Проаналізуємо відповіді учнів, вчителів яких не проходили спеціальні тренінги з демократичного громадянства та прав людини на курсах підвищення кваліфікації.

Характеризуючи свою громадянську позицію, 47,4% учнів задекларували готовність стати на захист власних прав і прав інших людей у будь-яких ситуаціях, при цьому лише 9,6% висловили готовність відмовитися від деяких своїх свобод, якщо це допоможе іншим користуватися їхніми правами.

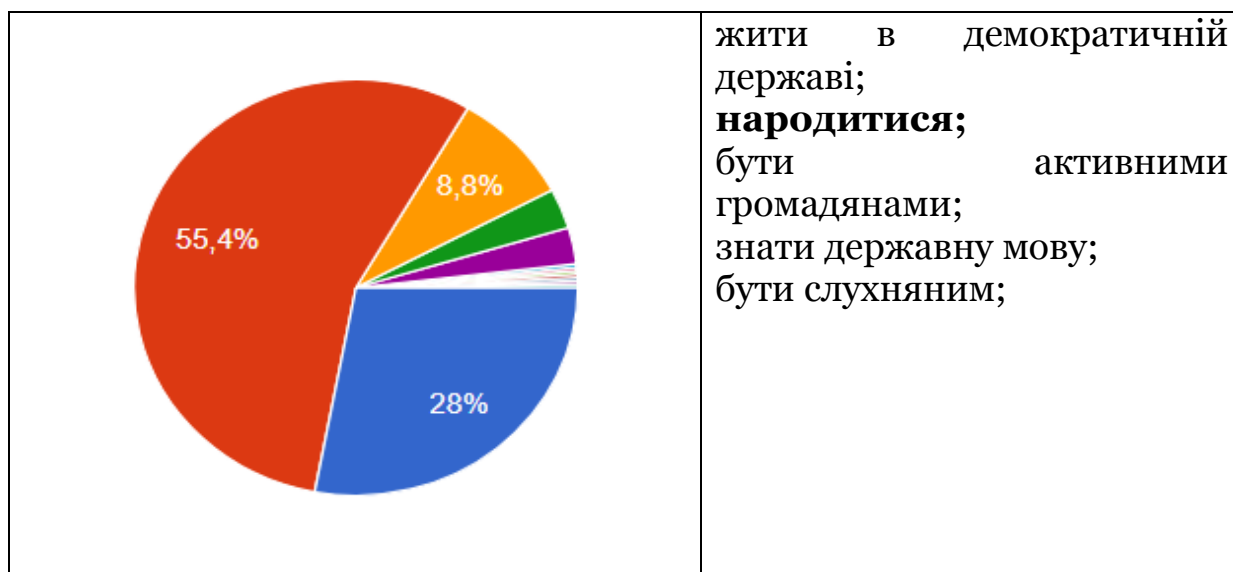
Значна частина учнів не знає на які гілки поділяється державна влада в Україні. Так, правильну відповідь щодо законодавчої влади надали 88,6%, виконавчої – 68,7%, судової – 72,3%. При цьому 51,3% опитаних помилково відповіли, що ще є конституційна гілка влади, 33,7% - правова, 27,5% - правоохоронна, 24,9% - фінансова, 21,2% - економічна, 15,3% - регулююча [2].

Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Права людини надаються громадянину....», %

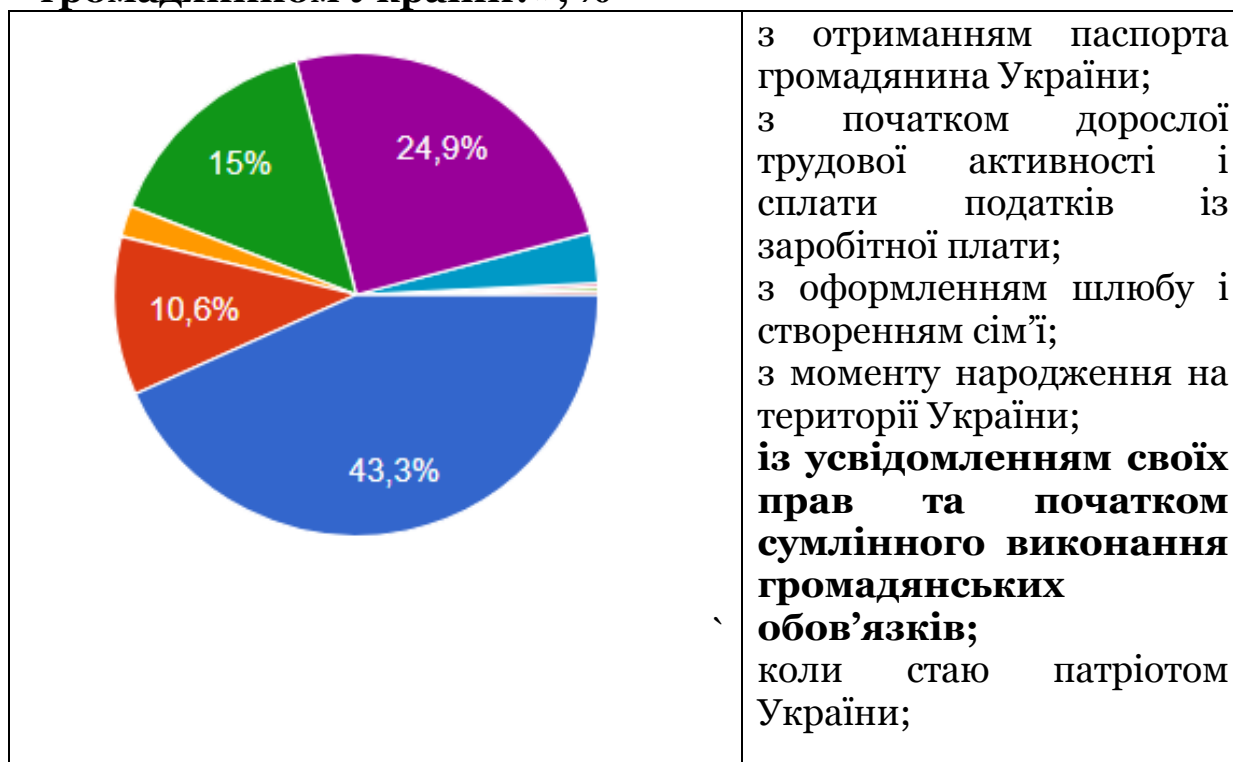
Так, 69,2 % учнів знають, що права людини надаються від народження. При цьому майже кожен п'ятий (19,7%) вважає, що їх може надати лише демократична держава, а 10,8% - права набуваються за умови вступу держави до відповідних міжнародних організацій та ратифікації міжнародних договорів [див. рис. 1].

Рис. 2. Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Що необхідно для того, щоб користуватися своїми правами?», %

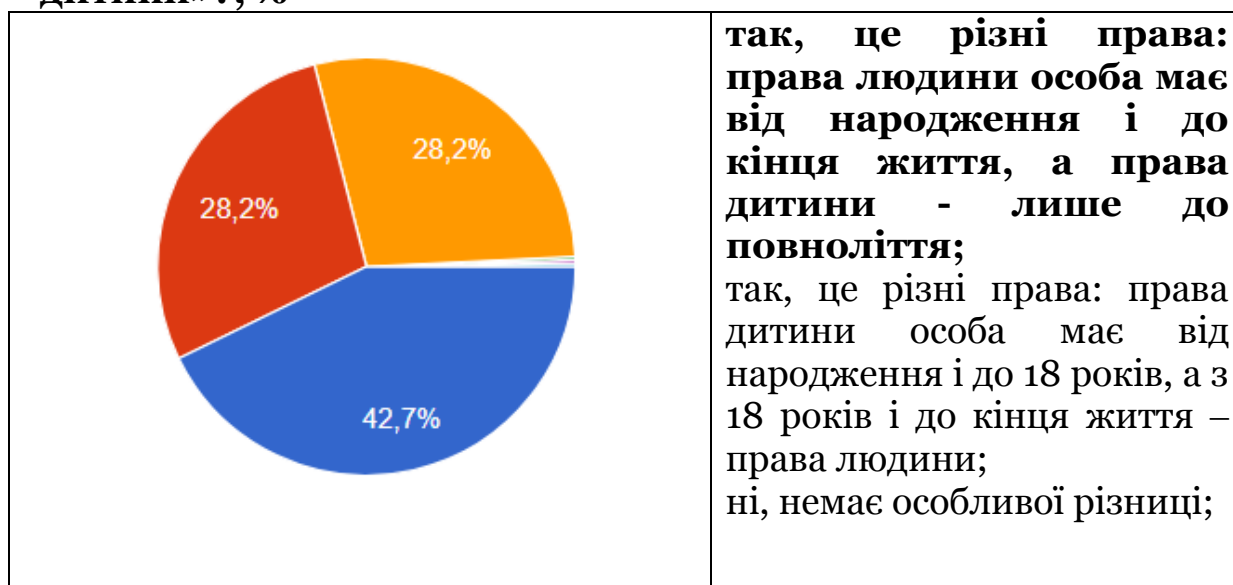
Лише трохи більше половини опитаних учнів розуміють, що для користування своїми правами людині достатньо лише народитися. При цьому 28% помилково вважають, що користуватися правами можливо лише в розвиненій демократичній державі, а 8,8% - що для цього обов'язково треба бути активним громадянином [див. рис. 2].

Рис. 4. Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Коли Ви стаєте відповідальним громадянином України?», %

Лише 24,9% учнів розуміє, що відповідальними громадянами України вони стають із усвідомленням своїх прав та початком сумлінного виконання громадянських обов'язків. 10,6% помилково стверджують, що відповідальними громадянами стають з початком дорослої трудової активності і сплати податків із заробітної плати. А от 43,3% помилково вважають що відповідальними громадянами їх зробить отримання паспорта громадянина України, а 15% - факт народження на території України [див. рис. 4].

Рис. 5. Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Чи є відмінність між «правами людини» і «правами дитини»?», %

Менше половини учнів (42,7%) розуміє різницю між правами людини і правами дитини як такі, що права людини особа набуває від народження і користується ними до кінця життя, а права дитини - лише до повноліття. При цьому 28,2% учнів не розуміє різниці між ними і такий же відсоток помилково вважає, що права дитини особа має від народження і до 18 років, а з 18 років і до кінця життя – права людини [див. рис. 5].

Для успіху в сучасному суспільстві індивіду недостатньо бути вузьким фахівцем у певній галузі. Розвинена демократія передбачає, що усі члени соціуму, незважаючи від їх професійної повсякденної діяльності, мають володіти належними знаннями у сфері демократичного громадянства.

Література:

1. Права людини: загальнонаціональне дослідження, 2017 р., United Development Programme in Ukraine, www.ua.undp.org.
2. Розвиток громадянських компетентностей в Україні: результати соціологічних досліджень, 2018, DOCCU, <https://doccu.in.ua/rozvytok-hromadianskykh-kompetentnostei-v-ukraini-rezultaty-sotsiologichnykh-doslidzhen/>.

Семенченко Максим

аспірант

кафедри політичних наук і права

Державного закладу

«Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

(м. Одеса)

Науковий керівник:

Наумкіна Світлана

доктор політичних наук, професор

завідувач кафедри політичних наук і права

Державного закладу

«Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

(м. Одеса)

ПРАВОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО ПРИМУСУ ЯК ПОЗИТИВНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА.

У всі часи необхідною умовою існування держави було підпорядкування населення законами того чи іншого державного утворення, а для цього була необхідна система примусу, яка і забезпечувала б виконання і дотримання законів громадянами держави. Сама суть держави передбачає наявність системи або апарату примусу, без якого могло б запанувати беззладдя і анархія, що неминуче спричинило б за собою загибель держави, як такої. Такою є і природа людини, яка потребує періодичного примусу до чого-небудь. Адже і виховання, по суті, є примусом робити «те» й не робити «цього».

«Примус» означає відсутність вільного волевиявлення людини, а відтак примусовими визнаються ті дії, що здійснюються проти волі особи. Державний примус – це психологічний, матеріальний чи фізичний (насильницький) вплив повноважних органів і посадових осіб держави на особистість з метою змусити (примусити) її діяти згідно волі пануючого суб'єкта в інтересах держави. Сам по собі державний примус – гострий і жорстокий засіб соціального впливу. Він заснований на організованій силі, висловлює її і тому здатний забезпечувати безумовне домінування в суспільстві волі пануючого суб'єкта. Державний примус обмежує свободу людини, ставить в таке положення, коли у нього немає вибору, крім варіанту, запропонованого (нав'язаного) владою. За

допомогою примусу придушуються, гальмуються інтереси і мотиви антисоціальної поведінки, примусово знімаються суперечності між загальною та індивідуальною волею, стимулюється суспільно корисна поведінка.

Державний примус буває правовим і неправовим. Останній може обернутися свавіллям державних органів, що ставлять особистість у ніким і нічим не захищене становище. Такий примус має місце в державах з антидемократичним, реакційним режимом – тиранічним, деспотичним, тоталітарним.

Правовим визнається державний примус, вид і міра якого суворо визначені правовими нормами і яке застосовується в процесуальних формах (чітких процедурах). Законність, обґрунтованість і справедливість державного правового примусу піддається контролю, воно може бути оскаржене в незалежному суді. Рівень правового «насичення» державного примусу обумовлений тим, якою мірою він: підпорядкований загальним принципам даної правової системи; є за своїми підставами єдиним, загальним на території всієї країни; нормативно регламентованим за змістом, меж і умов застосування; діє через механізм прав і обов'язків; оснащений розвиненими процесуальними формами [Див. : 2].

Чим вищий рівень правової організації державного примусу, тим він в більшій мірі виконує функції позитивного чинника розвитку суспільства і в меншій – висловлює свавілля і свавілля носіїв державної влади. У правовій і демократичній державі державний примус може бути тільки правовим [1, с. 99-102].

Суспільні відносини вже об'єктивно підійшли до нового розуміння сили. Воно полягає в тому, що сила поводить себе як система – суб'єкт суспільно-політичних відносин, об'єкт, який підтримує своє існування і виконує певні функції як єдине ціле завдяки взаємодії його складових. Причому, поведінка різних систем залежить не стільки від специфіки їх елементів, скільки від того, як ці елементи між собою пов'язані.

Як соціальна дія сила виникає внаслідок синтезу відповідних ресурсів, чітко визначеної суспільно корисної мети і створеної на базі еволюційного відбору (енергетичного та інформаційного) оптимальної моделі організації ресурсів для її досягнення. Вона набирає максимальних параметрів внаслідок владного синтезу її складових: коли мета є безумовно суспільно корисною – відповідає інтересам абсолютної більшості людської спільноти, модель організації ресурсів є адекватною поставленій меті – побудована на принципах збереження ресурсів і спирається на достатню ресурсну базу.

Сила – це творча дія, яка відбувається в межах позитивної людської практики, орієнтується на гуманні закони і людський вимір існування, тобто на «актуальне добро». В творчій дії, що виникає при оптимальній організації ресурсів у вигляді складної динамічної системи, реалізується автономна воля, спрямована на досягнення суспільно корисної мети. З огляду на існування безлічі теоретико-методологічних концепцій, які надають розумінню сили свого особливого, бажаного змісту, повноту та неосязність поняття сили, дуже важко дати найповніше та найчіткіше визначення. Але, безумовно, сила – одне з найперших уявлень і понять, що увійшли в життя людини й тому посіли в ньому центральне місце.

У політиці сила має глибинний зв'язок з такими явищами, як насильство й не насильство. Розуміння сили й споріднених з нею понять сьогодні, в інформаційну добу розвитку людства, потребує уточнення з огляду на суттєву зміну соціально-історичних умов. У наукових працях містяться чисельні альтернативні підходи до визначення природи сили, через що її розуміння втрачає динамізм, який притаманний реальному розвитку подій. Природничі та суспільні науки протягом багатьох століть схилилися до ототожнення поняття сили з поняттям енергії. Дослідження сил, що діють у природі, досягнення їх сутності і бажання людини опанувати ними приводить, зрештою, до основи, яка визначає будь-яку силу. Ця основа – енергія. Вона є ресурсом сили і організовується в різні форми сили для цілеспрямованої дії.

Для сил, що діють у суспільстві, роль ресурсів виконують не тільки різні види природної енергії, але й енергія соціальна. Соціальна енергія – наслідок трансформації природної енергії людським суспільством. Носієм і уособленням соціальної енергії виступають як людські спільноти, так і окрема людина – член суспільства. Енергія людських мас є ресурсом всього розмаїття соціально-політичних сил. Соціально-політична сила – це певним чином сформована і спрямована соціальна енергія.

Визначальними ознаками сили є гармонійна організація ресурсів у відповідності з суспільно корисною метою, стабільність, здатність до гнучкої та ефективної дії для вирішення проблемних питань суспільного життя, органічна відраза до агресії та насильства. Організація ресурсів сили здійснюється згідно з ідеєю (моделлю), яку пропонує рівень цивілізаційного розвитку суспільства.

Література:

1. Луняк М. Насильство як правова та філософська проблема. *Право України*: Юридичний журнал. Київ, 2002. № 7. С. 99–102.
2. Семенченко Ф. Г. Ціннісний вимір політичної діяльності. Дис. ... д. політ. н. Спеціальність: 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2012. 439 с.

Ткаченко Наталя
аспірантка
кафедри політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)
Науковий керівник:
Ростецька Світлана
к. політ.н., доц., доцент кафедри
політичних наук і права
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)
+380984099347

МЕХАНІЗМИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НЕЗБРОЙНИХ/ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Сучасний світ і Європа, зокрема, постали наразі у вирі таких глобальних проблем як економічні кризи, екологічні негаразди, неконтрольовані міграційні процеси, тероризм, регіональні конфлікти. Саме регіональні конфлікти вносять дестабілізацію, у стабільну, на перший погляд, Європу. Тому актуальним видається питання чи дієвими є міжнародні механізми запобігання та розв'язання таких конфліктів, чи дотримуються суб'єкти міжнародно-правових відносин міжнародно відповідальності.

В основі міжнародного права лежить узгодження волі його суб'єктів, зокрема суверенних держав. Саме на цьому ґрунтується і міжнародна відповідальність, що відрізняє її від інших видів відповідальності, таких як цивільна чи кримінальна. Держава не може взаємодіяти з іншими суб'єктами міжнародного права, не дотримуючись певних правил поведінки та не несучи відповідальності за свої діяння в межах такої взаємодії, оскільки це означало б відсутність обмежень чи засобів контролю на міжнародному рівні.

Відмова від несення міжнародної відповідальності може кваліфікуватися як відмова від дотримання норм міжнародного права. А одним з найдавніших принципів міжнародного права є принцип добросовісного виконання міжнародних зобов'язань (pacta

sunt servanda). Без дотримання цього принципу саме існування міжнародного права стає неможливим, оскільки в його основі лежить добра воля держав.

Статут ООН у п. 2 ст. 2 зобов'язує всіх членів ООН добросовісно виконувати взяті на себе зобов'язання [1].

Ефективність механізму міжнародно-правового регулювання міждержавних, регіональних, локальних незбройних/збройних конфліктів пов'язана з необхідністю переосмислення місця та функціональної ролі основного суб'єкту міжнародного права — держави в системі міжнародних відносин, відмовою від традиційних класичних підходів до аналізу сучасних трансформацій, що відбуваються в системі міждержавних відносин у часовому вимірі початку ХХІ століття.

В першу чергу це обумовлено інтеграційними процесами в межах міждержавних утворень, як, наприклад, Європейське Співтовариство, Рада Європи.

Практика свідчить про відхід від абсолютизації державного суверенітету. Міждержавні інтеграційні процеси генерують перерозподіл обсягу повноважень між центральними владними структурами на користь органів місцевого самоврядування. Кантон Швейцарії, земля ФРН наділені правами укладати міжнародні угоди з питань транскордонних відносин, прикордонної торгівлі, гуманітарних та екологічних питань, включаючи культурні обміни. Нормативні положення багатосторонньої міжнародної Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або владами, включаючи додаткові Протоколи 1995 та 1998 рр., є міжнародно-правовими новаціями [2].

Проблематика ефективності механізмів міжнародно-правового регулювання міждержавних, регіональних, локальних незбройних/збройних конфліктів результативно може бути розглянута у взаємозв'язку з аналізом супутньої проблеми втручання та примусу в класичному міжнародному праві.

У доктринальній міжнародно-правовій літературі сформульовані загальні положення стосовно юридичних характеристик примусу для забезпечення міжнародно-правових зобов'язань.

Сутність названого міжнародно-правового інституту полягає в першу чергу у застосуванні примусу до держави — порушника міжнародних зобов'язань залежно від характеру порушень цих зобов'язань.

Аналіз сучасних локальних (регіональних) міждержавних незбройних/збройних конфліктів показує відсутність ефективних

механізмів попередження їх виникнення, подальшого розвитку та локалізації.

Наприклад, найнебезпечнішим наслідком каталонського кризи є приклад для інших сепаратистських рухів в Європі. Адже якщо «незалежність» дістанеться каталонцям на основі, здавалося б, «історичної справедливості» – в зоні турбулентності опиняться не тільки інші регіони Іспанії, як Галісія, Андалусія, Валенсія або Країна Басків, а й інші європейські країни. І невідомо, де може вибухнути наступна хвиля сепаратизму – в польській Сілезії, італійської Венеції, датських Фарерських островах або румунської Трансільванії. Для Європи це новий серйозний виклик. І протидії цьому поки немає[3, с. 63].

Очевидно, що і правовий статус класичної нейтральної держави не гарантує безпеку держави від можливих наслідків міждержавного збройного конфлікту, учасником якого вона не є.

Приклад нейтральної Швейцарії та інших держав, які мають подібний статус, історично обумовлений низкою системних закономірного характеру причин і не може бути прямо впровадженням до міждержавної практики суб'єктів, які знаходяться в процесі державного становлення.

Це, в першу чергу, стосується нових незалежних пострадянських держав.

Держава, яка знаходиться у процесі формування(становлення), пошуку відповідного місця в новітній системі сучасних міжнародних відносин, в нових умовах впливу високих інформаційних технологій, зможе повноцінно забезпечити в першу чергу свої національні інтереси, тільки будучи учасником певної визначеної колективної системи безпеки.

Література:

1. Устав Организации Объединённых Наций и Устав Международного Суда 1945 г. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (дата звернення: 10.11.2020)
2. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або владами, включаючи додаткові Протоколи № 1 та № 2, European Treaty Series.ETS- /106/159169. (дата звернення: 11.11.2020)
3. Ростецька С.І. Каталонська криза як загроза цілісності Європи. Людина має право: філософсько-правовий та соціокультурний дискурс українського суспільства: матеріали круглого столу (м. Одеса, 21 листопада 2019 р.). Одеський державний університет внутрішніх справ. Одеса: Астропринт. С. 61–63.

Швець Світлана

кандидат політичних наук,
асистент кафедри політичних наук і права,
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(м. Одеса)

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС В УМОВАХ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ

Загострення зовнішньополітичних конфліктів на Близькому Сході та в країнах Магрибу є каталізатором інтенсифікації міграційних потоків в країни ЄС. Міграція та міграційні процеси є детермінантами дослідження міграційної політики та виступають об'єктами її регулювання.

Проблематика міграційної політики є сукупністю політичної і міграційної сфер. У більшості сучасних джерел міграційна політика є комплексом заходів щодо державного і транскордонного регулювання міграційних потоків населення на правовій основі. Однак, якщо раніше держави прагнули встановити контроль та призупинити інтенсивність міграційних потоків, то зараз першочерговим завданням є упередження негативних явищ міграції та зменшення рівня конфліктності [2].

На сьогодні в країн членів-ЄС є важливе завдання щодо трансформації існуючої міграційної політики та виправлення помилок міграційного законодавства попередніх років. Каталізатором для такого рішення стала трагедія на грецькому острові Лесбос (пожежа в таборі для біженців Морія). Однак думки 27 країн розділилися щодо нових змін у міграційну політику ЄС.

План Європейської комісії передбачає пришвидшення перевірки перед в'їздом та швидке повернення тих, хто не отримує притулку. Основна увага приділяється припиненню іноді навмисно повільних, нелюдських та неефективних процедур управління кордонами, що призводить до мізерних, переповнених таборів, таких як Морія, де люди можуть залишатися у невизначеності на роки. Повернення тих, кому відмовлено у наданні притулку, можна було б керувати за допомогою новопризначеного «координатора з питань повернення з ЄС». Дані ЄС показують, що в середньому щороку відхиляють приблизно 370 000 заявок, але лише третина людей повертається до країни-донора [4].

Європейська комісія апелює на те, що такі зміни призведуть до змін щодо ставлення до міграційного процесу та міграцій в цілому на користь позитивного, що в свою чергу дозволить ефективніше використовувати позитивні наслідки міграційних процесів в контексті державного будівництва.

Країни Вишеградської четвірки занепокоєні такими трансформаціями, та пропонують утримувати біженців на період обробки заяв про надання притулку в «гарячих точках» або таборах за межами території ЄС, що правда таке рішення не підтримується більшістю членів ЄС. Європейські прогресисти, навпаки, переживають, що пропозиції комісії надто сильно відкривають можливості ультраправим. Правозахисні установи та неурядові організації попереджають, що пакт може послабити захист деяких найбільш вразливих людей у світі [4].

Поляризація ЄС щодо міграції не нова. Німеччина та Швеція зустріли багатьох із 1,5 мільйона біженців, які рятувались від близькосхідних воєн п'ять років тому, але країни Центрально-Східної Європи мали іншу політичну позицію. Пізніше вони заблокували зусилля ЄС щодо запровадження системи квот для перерозподілу біженців серед 27 країн-членів

Зараз кількість шукачів притулку зменшується, але для багатьох урядів ЄС міграційна «криза» ніколи не закінчиться. Це тому, що проблема ніколи насправді не стосувалася цифр. Невпинні аргументи Європи щодо контролю на кордонах, заяв про надання притулку та обов'язкової чи добровільної «солідарності» приховують більш темну дискусію та глибший розрив. Міграційна дискусія заплутана в похмурих записах Європи про расизм, зростання рівня анти-ісламських настроїв та складні постколоніальні відносини континенту з південними, особливо африканськими сусідами [2].

На рівні політичних інститутів трансформація міграційної політики не буде швидкою, однак країни ЄС потребують залучення трудових мігрантів для функціонування економічних систем. Це підтверджують і дії окремих країн ЄС. Наприклад, Португалія та Італія запровадили схеми тимчасової амністії для біженців, тоді як інші пришвидшили дозвіл на роботу або дозволили шукачам притулку працювати протягом усього процесу їх подання. З іншого боку, процеси децентралізації та залучення місцевих громад до вирішення міграційного питання на рівні місцевого самоврядування може позитивно реформувати систему управління міграційними процесами [1;3].

Інтенсифікація міграційних процесів та загострення глобальних проблем XXI століття потребують змін і у міграційні

політиці та перегляд міграційних угод між країнами ЄС для вирішення міграційної кризи. Наприклад, одним зі шляхів трансформації може стати не лише спрощення отримання дозволів на трудову діяльність в країнах ЄС, а й забезпечення можливості трудовим мігрантам переміщатися між країною-донором та реципієнтом певний час без втрати трудової візи. Варто пам'ятати, що трансформація міграційної політики зможе зменшити напругу від міграційної кризи, але не подолати її політичні причини, що полягають у зовнішньополітичних конфліктах.

Література:

1. Конвенция о статусе беженцев от 14 декабря 1950 года URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/refugees.shtml (Дата звернення 02.11.2020)
2. Пак Н. (2017) Міграційна політика Європейського Союзу : проблеми та перспективи. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Вип. 6. С. 54—57.
3. Устав Организации Объединённых Наций и Устав Международного Суда. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010 (Дата звернення: 01.11.2020)
4. Europe's migration 'crisis' isn't about numbers. URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/oct/08/europe-migration-crisis-prejudice-eu-refugee-orban-christian> (Дата звернення: 16.10.2020)

Шмаленко Юлія

кандидат політичних наук, доцент
доцент кафедри
соціально-економічних дисциплін
Одеського державного університету
внутрішніх справ
(м. Одеса)

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

Формальне визначення медіації (або мирової угоди) наведено у статті 1 Типового закону Комісії ООН з міжнародного торгового права (далі – ЮНСІТРАЛ) за 2002 р. щодо міжнародних комерційних арбітражних процедур, згідно з якою медіація – це «...процес..., коли сторони залучають третю особу або осіб ... з метою надання ними допомоги у мирному врегулюванні спорів, що виникають із приводу контрактних чи інших правових відносин, або пов'язані з ними. Мировий посередник не має права нав'язувати сторонам способи врегулювання спору».

За науковою термінологією «медіація» (англ. mediation – посередництво) – вид альтернативного врегулювання спорів, метод вирішення спорів із залученням посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації і проаналізувати конфліктну ситуацію таким чином, щоб вони самі змогли обрати той варіант рішення, який би задовольняв інтереси і потреби усіх учасників конфлікту. На відміну від формального судового чи господарського процесу, під час медіації сторони доходять згоди самі – медіатор не приймає рішення за них.

Згідно із результатами соціологічних опитувань судовій системі не довіряють близько 80 % громадян, такий самий відсоток громадян впевнений у корупційності судової системи.

Медіація в політичних сферах, як спосіб вирішення міжнародних та внутрішньодержавних конфліктів. Успішний приклад політичної медіації – це Кемп-Девідські угоди підписані в 1978 році ізраїльським прем'єр-міністром Менахемом Бегіном і президентом Єгипту Анваром Садатом у Кемп-Девіді, Меріленд,

Медіація в Європі закріплена в законах про ювенальну юстицію. Подібне явище існує в Каталонії (Іспанія), Англії та Уельсі, Фінляндії, Німеччині, Ірландії та Польщі. Медіація відносно дорослих правопорушників може регулюватися положеннями кримінально-процесуальних кодексів (Австрія, Бельгія, Фінляндія,

Франція, Німеччина, Польща, Словенія) та/або окремими положеннями у кримінальних кодексах (Фінляндія, Німеччина, Польща). У Швейцарії в кримінальному кодексі передбачається можливість медіації на стадії після винесення вироку, зокрема під час відбування покарання у в'язниці, а також існує федеральний закон про сприяння жертвам правопорушень. В Австрії та Франції в кримінально-процесуальному кодексі також встановлюється медіація для неповнолітніх (*réparation* [відшкодування] у Франції).

Медіація може регулюватися автономним «законом про медіацію», в якому в деталях встановлюються організація і процес медіації. В Норвегії (1991) Закон про муніципальні комітети з медіації; застосовується як до неповнолітніх, так і до дорослих, і охоплює кримінальні та цивільні делікти. В Швеції (2002) – закон про медіацію, який також повинен виконуватися у співпраці з муніципальними службами. До цієї категорії також належить закон про служби пробації та медіації Чеської республіки (2001), за яким створена база для роботи служб пробації та медіації на території всієї країни.

Медіація в адміністративних справах широко використовується та закріплена на законодавчому рівні у таких країнах, як США, Польща, Німеччина, Велика Британія, Норвегія та інших.

В Білорусі, Молдові, Латвії, Литві, Росії, Грузії, Вірменії, Казахстані є профільні закони, якими запроваджено інститут медіації та визначено правові засади надання послуг з медіації.

Починаючи з 2010 року в Україні були спроби внаормувати питання законодавчого регулювання медіації. Попри брак спеціального законодавства, Україна може похвалитися своїм власним досвідом застосування процедури медіації, який підтверджує високу ефективність цього інституту при вирішенні конфліктів. Починаючи з 2003 р. активно проводять експерименти у судах.

У 2006 році в Указі Президента України «Про Концепцію удосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» йшла мова про необхідність запровадження процедури медіації.

Перша загадка про медіацію в чинному законодавстві з'явилися у Законі України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 №3460-VI, ст. 7 передбачає, що одним з видів послуг з надання первинної безоплатної правової допомоги в Україні є надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

Чинне законодавство України містить норми, які є основою для провадження медіативної процедури на практиці, зокрема, можливість сторони прийти до мирового врегулювання спору на будь-якій стадії судового процесу ст.49 Цивільного процесуального кодексу; зміст і вимоги до мирової угоди в цивільному судочинстві закріплені в ст.207 Цивільного процесуального кодексу; інститут примирення в процесуальному законодавстві та врегулювання спору за участю суді – ст.201-208 Цивільного процесуального кодексу; ст.212 Господарського кодексу України передбачає можливість укладення мирової угоди сторонами; інститут примирення сторін ст.186-193 Господарського процесуального кодексу, ст.184-190 Кодекс адміністративного судочинства України.

Крім того ст. 45, 46 та 66 Кримінального кодексу України визначають підстави звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дієвим каяттям та примиренням винного з потерпілим, а також пом'якшення покарання. Статті 468-407 Кримінального процесуального кодексу України передбачає здійснення кримінального провадження на підставі угод. Про участь адвокатів в процесі медіації прямо йдеться в ст.21 Правил адвокатської етики, за якими дії адвоката мають відповідати міжнародним визнаним етичним засадам медіації, а також основним принципам адвокатської етики.

З 15 грудня 2017 року Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» передбачена нова процедура «врегулювання спору за участю судді».

В Законі України «Про соціальні послуги» медіація включена як базова соціальна послуга.

Міністром юстиції України 7 серпня 2019 року було підписано Конвенцію ООН про Міжнародні угоди про врегулювання спорів за результатами медіації (Сінгапурська конвенція про медіацію).

22 квітня 2020 року Кабінет Міністрів схвалив законопроект «Про медіацію», підготовлений Міністерством юстиції України. 15 липня Верховна Рада ухвалила в першому читанні підготовлений Мін'юстом проект закону №3504 «Про медіацію». Положення законопроекту враховують міжнародні стандарти та рекомендації міжнародних актів, зокрема Модельний Закон ЮНСІТРАЛ «Про міжнародну комерційну медіацію та виконання міжнародних угод за результатами медіації», 2018 (до цього – про посередництво 2002), Директиви ЄС, документи Ради Європи, а також закордонний та національний досвід впровадження медіації.

Запровадженням медіації в адміністративних спорах на території України займається Центр досліджень місцевого самоврядування. У межах спільної програми Європейського Союзу (ЄС) та Ради Європи «Прозорість та ефективність судової системи України» у квітні 2009 р. було підписано Угоду про співробітництво між Вінницьким окружним адміністративним судом (далі – ВОАС) та експертами Ради Європи щодо запровадження пілотного проекту з медіації при вирішенні адміністративних спорів у суді.

Медіація у школах – засіб, який використовується й в Україні. . Вже близько 20 років за ініціативою громадських організацій в Україні застосовується шкільна медіація як відновлювана практика. Ця практика підтримується організацією «Інститут миру і порозуміння». Фахівці Українського Центру Порозуміння розробили модель шкільної служби вирішення конфліктів. діє понад 60 шкільних служб розв’язання конфліктів в 10 областях України. ГО «ЛаСтрада – Україна» розроблено комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирних шляхом. Базові навички медіації», який включає в себе три програми: програму гуртка «Вирішення конфліктів мирних шляхом. Базові навички медіації»; програму факультативу «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе»; програму освітнього тренінгу для здобувачів освіти «Базові навички медіатора /медіаторки служби порозуміння закладу освіти».

Медіація між потерпілими та правопорушниками є найпоширенішою формою відновлювального правосуддя в Європі. У 2019 р. Міністерство юстиції України та Генеральна прокуратури України запровадили пілотний проект «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні злочину». Для реалізації пілотного проекту визначені шість областей України: Донецька, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська та Харківська. Метою проекту є виведення неповнолітнього з кримінального провадження на ранніх стадіях, вжиття заходів його ресоціалізації та запобігання повторному вчиненню злочинів. Програма відновлення реалізується в межах багатостороннього меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством юстиції України, Координаційним центром з надання правової допомоги, Представництвом Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні та Програмою USAID «Нове правосуддя».

Поряд з державним сектором, спрямованим на вирішення конфліктів юридично-правовим шляхом, в Україні інституційне затвердження отримали недержавні громадські організації (Одеса, Луганськ, Донецьк, Крим, Київ), що об’єднують науковців та

практиків, які займаються інноваційними підходами у вирішенні конфліктів.

З 2015р. за підтримки міжнародних проектів «Building mediation bureaus and training mediators» і «Розвиток інформаційних форматів для розповсюдження медіації», що фінансується Німецької службою академічних обмінів (Deutscher Akademischer Austauschdienst, DAAD), в Україні розпочали свою роботу Бюро медіації в містах Вінниця, Київ та Одеса. За підтримки Консультативної місії Європейського Союзу в місті Одесі було проведено діалогові платформи, присвячені річниці подіям 2 травня 2014 р. та маршу рівності для забезпечення мирного перебігу даних заходів.

В Україні діє низка Регіональних груп з медіації, які об'єдналися в Асоціацію груп медіації України та Український центр порозуміння і примирення (Національна асоціація медіаторів України, Український Центр Медіації, що створений при Києво-Могилянській Бізнес-Школі, Одеська обласна група медіації, ГО «Ліга Медіаторів України», Громадська Асоціація "Альтернативне вирішення конфліктів", Подільський центр медіації. При Національній асоціації адвокатів України створено Комітет з питань медіації. Працюють школи медіації академії адвокатури України.

Відкриті центри з медіації в містах: Києві, Львові, Одесі, Харкові, навчальні центри та лабораторії при університетах, школах тощо. Інструментами медіатора успішно користуються юристи, психології та менеджери, а також консультанти та інші спеціалісти.

В Одесі функціонує кабінет медіації при Господарському суді Одеської області, до якого судді рекомендують звернутися сторонам; при Київському районному суді м. Одеси працює Громадський центр правосуддя, відкритий за підтримки USAID. У рамках проекту «Прозорість та ефективність судової системи України» проводяться безкоштовні семінари для певного колу юристів-фахівців.

Медіація потребує правового врегулювання, а саме профільного законодавства, яке здатне ефективно врегулювати відносини в сфері медіації. Першим кроком на шляху гармонізації національного законодавства є внесення змін у відповідні закони, в тому числі і процесуальні, доповнивши їх статтями, які дадуть змогу все частіше застосовувати медіаційні процедури між сторонами спору. Такими виступають закони України:

- Кримінальний кодекс України – в частині визначення видів кримінальних правопорушень, при вчиненні яких можливим є застосування медіації тощо;

- Кримінальний процесуальний кодекс України – в частині визначення підстав та порядку здійснення медіації в кримінальному провадженні;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення – в частині визначення адміністративних правопорушень, при вчиненні яких можливим є застосування медіації тощо;
- Про запобігання та протидію домашньому насильству – в частині визначення підстав та порядку здійснення медіації;
- Про Національну поліцію – в частині закріплення права Національній поліції здійснювати процедура медіації тощо.

Література:

1. Про медіацію [Електронний ресурс]: Проект Закону України від 27 березня 2015 року н№2480. Електрон. дан. (1 файл). Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54558. – назва з екрана.
2. Про приєднання України до Статуту Ради Європи : Закон України №398/95-ВР від 31.10.1995р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. – 1995. – № 38. – Ст. 287
3. Міжнародні стандарти у сфері судочинства. – Київ.: Істина, 2010. – 488 с
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони // Офіційний вісник України [Текст]. – 2014. – № 75. – Ст. 2125.
5. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 №3460-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>
6. Про медіацію: проект Закону України від 17 грудня 2015 р. № 3665 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463.
7. Про медіацію : проект Закону України від 29 грудня 2015 р. № 3665-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57620.

Ямчук Павло

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціально-гуманітарних і
правових дисциплін Уманського національного
університету садівництва
(м. Умань)

Ісаєнко Максим

кандидат педагогічних наук, доцент,
вчений секретар
Одеського державного університету
внутрішніх справ
(м. Одеса)

ФІЛОСОФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В КОНЦЕПЦІЇ Д.ДОРОШЕНКА

Українська державотворча й філософсько-державницька думка зазнала від часів становлення в добу Руси-України й дотепер значних змін, водночас зберігши ключові філософсько-правові константи. «Руська Правда» Ярославової епохи, Статуту Русько-Литовського князівства, посполите польсько-українське державотворення й законотворення заснували міцний ідейний базис вітчизняної державності. Цей базис, усталений у добу національно-визвольних змагань універсалами Богдана Хмельницького, закріплений, у ту саму добу, просвітницько-просвітительською діяльністю митрополитів Петра Могили та його сподвижника Сильвестра Косова, масштабною діяльністю «Чернігівських Афін», меценатом яких був гетьман Іван Мазепа, а духовним опікуном святий Димитрій Туптало – автор «Четив-Мінеїв», по яких духовній і буттєвій грамоті навчався Тарас Шевченко, зродив саме ту унікальну силу, яку не здолали подальші окупаційні з духовно-інтелектуального й буттєвого погляду системні заборони й переслідування.

Отже, закономірним є відродження вітчизняного націєтворення в еру 1917-1921 років. Аксіологічною підставою, з філософсько-державницького погляду назвати цей, більш, ніж короткотривалий, з історичного погляду, час саме **ерою**, є те, що ці неповні чотири роки увібрали в себе і презентували світові різні форми постання національної української державності. Від відродження філософії козацьких рад (парламентаризм Центральної Ради) до гетьманського урядування (гетьманат Павла Скоропадського і його світоглядний базис – консервативне

світобачення В.Липинського), а також форми державності доби Директорії. Та й, зрештою, різні форми українського урядування у повстанських рухах (Холодноярська республіка, із усіма застереженнями – Гуляйпільська республіка часів Н.Махна). А згодом – форми державотворення в екзилі.

На наше переконання, однією із трансцендентальних, найбільш притаманних вітчизняній філософії державотворення є форма гетьманату, яка увібрала в себе з одного боку – традиції княжої доби, означені потужним патерналістським, і водночас – сильним громадянським началом та начало націєтворче, яке в різні часи виявляло себе або переважно в релігійній, як це було в добу Бароко, що не випадково дістала в гуманітарних науках цілком справедливе означення за іменем одного зі знакових гетьманів назву «Мазепинське Бароко», або переважно в культурно-освітній царині. Так сталося в часи урядування гетьмана Павла Скоропадського. Гетьмана, якому за надто нетривалий час перебування біля керма Української держави вдалося не лише закласти підвалини вітчизняної науки, заснувавши Академію наук, яка витримала випробування тоталітарним терором, щоправда без називання імені того, за чийм указом вона була створена, а й поширити українську, не отруєну імперськими ідеями, освіту на всі верстви нашого суспільства.

Ясна річ, що без потужної плеяди сподвижників та однодумців гетьманові такі масштабні завдання навіть і за більш тривалий час здійснити би не вдалося. Одним із таких сподвижників та однодумців став визначний український громадський та державний діяч, міністр закордонних справ в уряді гетьмана Павла Скоропадського, історик, просвітянин й освітянин Дмитро Іванович Дорошенко. В книзі спогадів «Мої спогади про недавнє минуле (1914-1920 рр.)», яка, як на наш дещо суб'єктивний погляд, може слугувати яскравим посібником з теорії та практики українського державотворення в «сторозіп'яту» (метафорична філософема сучасника Д.Дорошенка – Павла Тичини) добу міститься багато актуальних й нині тез і диспозицій.

Пригадуючи один із знакових етапів творення Української держави за доби гетьмана мислитель занотовує: «За кілька днів приїхав... з Чернігова П.Я.Дорошенко (родич Д.І.Дорошенка П.Я). він радив мені... переговорити з самим Гетьманом... він улаштував для мене побачення в будинку... по вулиці Інститутській, що... зробився гетьманською палатою. *Гетьман... заявив мені, що його мета – будувати міцну самостійну державу українську на національній основі.* Я сказав, що це й мій ідеал: міцна українська держава, яка об'єднає коло себе всі землі, заселені українським

народом, і дасть змогу народам українському влаштувати вільно своє життя по його власній уподобі. – «Я не соціаліст, - говорив далі Гетьман, - але я щиро стою за демократичний лад... за всебічний розвиток української культури. *Селянин мусить дістати землю, але не анархічним способом, не грабунком, а на правних основах, без руйнації економічного життя краю та його багатств*». ...Наша розмова мала характер взаємного вияснення позицій і поглядів на завдання біжучої хвилі». (курсив усюди наш М.І. П.Я.)[1. С.248]

Зважаючи на стислість формату тез, залишаємо ці вагомі спостереження Д.І.Дорошенка для осмислення вченими, які предметно та концептуально опрацьовують філософію вітчизняного державотворення ХХ-ХХІ віків.

Література:

1. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914-1920 рр.) // Д.Дорошенко. // К. «Темпора». – 2007. – 632 с.

ЗМІСТ

Айвазова Тетяна

Право політичних партій на фінансування з державного бюджету України.....3

Атаманюк Зоя

Моделі відношення до свободи у сучасному правовому суспільстві.....6

Барабанова Катерина

Реальність прав, свобод, обов'язків, людини і громадянина як принцип діяльності органів охорони правопорядку України.....10

Бевзюк Наталя

Деякі аспекти соціальної діяльності віруючої особистості.....15

Belousova Victoria, Bets Olga

Definition of the term “Corporate Culture”18

Варинський Владислав

Мережева (он-лайн) комунікація як спосіб формування соціального капіталу.....21

Весельська Марина

Права людини на особисту свободу: філософсько-правові засади.....26

Воробйов Олег

Взаємодія України та Європейського Союзу у сфері захисту прав людини.....29

Гедікова Наталя, Войнова Еліна

Інформаційне маніпулювання свідомістю як форма психологічної агресії.....34

Гольд Ольга

Сучасна поліконфесійність та пандемія: приклад України та США.....36

Єфтені Наталія

Гендерні проблеми в інформаційному суспільстві.....39

Жестікова Мар'яна

Захист прав власності у практиці ЄСПЛ та Україні.....42

Жмай Олександр

Благодійність як засіб створення суспільного блага в контексті вирішення соціальних проблем.....45

Каменчук Тетяна

Політичне управління як процес узгодження інтересів і об'єктивних потреб розвитку соціуму.....49

Карагіоз Руслан

Нерезультативність боротьби з корупцією в Україні як наслідок неефективного державного управління.....51

Карпенко Мирослава

Справедливість як сутнісне вираження соціальної природи людини.....54

Кравець Ганна

Соціальна модернізація українського суспільства як вимога часу та міжнародних зобов'язань України.....56

Магновський Ігор

Зміст та розуміння категорії захисту прав і свобод людини59

Малишенко Людмила, Голка Валерія

Верховенство права в сучасному суспільстві як політико-правовий феномен...62

Mitina Olena, Drapaliuk Kateryna

The concept of “Human Dignity” as category of the concept of human rights.....65

Мішкевич Жанна

«Електронна система «Custody Records» як інструмент дотримання конституційних прав людини в поліцейській діяльності».....67

Михайленко Єгор

Універсальні складові комунікативної підготовки юристів.....70

Мукоїда Руслан, Чеканов Микола

Забезпечення прав і свобод затриманих та безпеки персоналу ІТТ.....73

Надибська Оксана

Гендерна рівність в Україні: правове втілення принципу й реальне сприйняття ситуації.....78

Наумкіна Світлана, Довбиш Микита

Реформування в сфері соціальної політики як умова виходу із кризи сучасних країн Єврозони.....81

Нерубаська Алла

Студент має право.....84

Нівня Ганна

Синтез юридичних та обрядових дій в процедурах укладення та розірвання шлюбу.....87

Пальшков Костянтин

Несамостійність медіа як загроза інформаційній безпеці.....90

Проноза Інна

Право на інформацію як фундаментальне право людини: теоретичні аспекти та практична реалізація.....93

Ростецька Світлана

Регіональна ідентичність в контексті дилеми між індивідуальними та колективними людськими правами.....96

Rostomova Lada

Linguo-cultural aspects of cross-cultural communication.....99

Сандул Валентин

Правове регулювання діяльності опозиції: світовий та український досвід.....102

Семенець-Орлова Інна

Актуальні питання розвитку культури громадянськості в Україні: кейс освіти з прав людини.....105

Семенченко Максим

Правова організація державного примусу як позитивний чинник розвитку суспільства.....109

Ткаченко Наталя

Механізми міжнародно-правового регулювання незбройних/збройних конфліктів112

Швець Світлана

Трансформація міграційної політики ЄС в умовах міграційної кризи.....115

Шмаленко Юлія

Особливості правового регулювання медіації в Україні.....118

Ямчук Павло, Ісаєнко Максим

Філософія українського державотворення в концепції Д.Дорошенка.....124

Наукове видання

**Людина має право:
соціально-гуманітарний дискурс
у контексті реформаційних
процесів в Україні**

Матеріали

круглого столу

м. Одеса, 19 листопада 2020 року

надруковано в авторській редакції

**Формат 60x84/16. ум. друк. арк. 10,70.
тираж 300 прим. Зам. № 640 (115).**